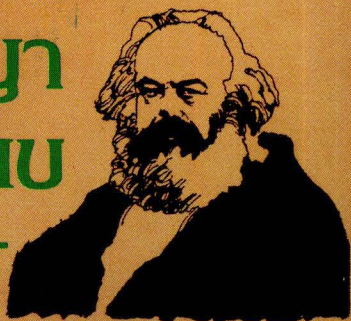
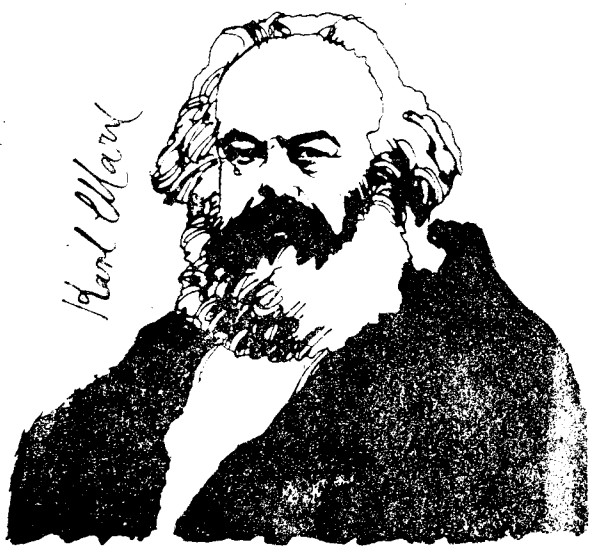

ปรัชญา สังคมเปรียบเทียบ

กุหลาบ สายประดิษฐ์

ทิวาพร วัฒนธนา

กองทุนศรัทธา
ChangeFusion สสส.

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

OPENBASE.in.th

ชื่อหนังสือ ปรัชญาสังคมเปรียบเทียบ
ผู้แปลและเรียบเรียง กุหลาบ สายประดิษฐ์
จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ดอกหญ้า
สิงหาคม ๒๕๒๖

จัดจำหน่ายกรุงเทพฯ บ. สามัคคีสาส์น จำกัด
สำนักงานเลขที่ ๓๑/๑๒ ถ. มหาราช
ท่าพระจันทร์ กท. ๑๐๒๐๐ โทร. ๒๒๒๓๗๑๕
และส่งหนังสือที่ ๒๕๒ สุขุมวิท ๒๒ โทร. ๓๕๒๖๕๐๖
ต่างจังหวัดโดย เพ็ญบุญ สะพานควาย โทร. ๒๗๘-๑๐๕๕

พิมพ์ที่ เซ็นเตอร์ พับลิเคชั่น
๘๘ ถาดพร้าว ๑๘ โทร. ๕๑๑๐๔๗๘

โลกของสังคมนิยมทุกวันนี้เป็นโลกแห่งความแปลกแยก
เป็นโลกที่มนุษย์ได้สร้างประวัติศาสตร์ใหม่ขึ้นมา แต่ตนเอง
กลับไร้อำนาจและพลังที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเอง

ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์

คุณกุหลาบ สายประดิษฐ์ หรือ “ศรีบูรพา” ชื่อนี้ และนามปากกา^๕นี้ ย่อมเป็นที่รู้จักของนักอ่านทั้งหลาย ด้วยผลงานทางวรรณกรรมอันเด่นล้ำ ประทับอยู่ในความทรงจำของผู้คน, ทั้งรุ่นเก่าและใหม่ แม้กาลเวลาจะผ่านมาก็ยากี่ลืมตาม

จาก “ข้างหลังภาพ” ถึง “แลไปข้างหน้า” ในระยะห่างหลายสิบปีของชีวิตการประพันธ์ นอกจากลีลาภาษาที่ยังเข้าฝัก สิ่งที่น่าสนใจได้ชัดในสายตาเราคนรุ่นหลัง ก็คือเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของทั้งสองเรื่อง ขณะที่เรื่องแรกออกจะเป็นในแนวโรแมนติกสะท้อนชีวิตคนส่วนหนึ่งด้านความรักและอุดมคติ เรื่องหลังกลับสะท้อนภาพชีวิตคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ทั้งคนจน คนรวย เชื้อพระวงศ์ ในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขนานใหญ่ หลังการเปลี่ยนแปลง ๒๔๗๕ ที่ระบอบประชาธิปไตยเพิ่งสถาปนาขึ้น และเนื้อหาทั้งหมดของเรื่องก็พุ่งไปที่นี้, แสงประชาธิปไตยที่แท้จริงของปวงชน, นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงแนวคิดในการประพันธ์ของท่าน ว่าเปลี่ยนไปมากเพียงไร

นั่นก็เพราะในระยะห่างหลายสิบปีนั้น พร้อมกัน

หนังสือพิมพ์และงานเขียนหลายเรื่อง คุณกุหลาบได้ศึกษาค้นคว้า
ทางค่านิยม และการเมืองอย่างจริงจัง และได้พัฒนา
โลกทรรศน์ของท่าน พร้อมกับมุ่งชีวิตในทางต่อสู้เพื่อเสรีภาพ
และประชาธิปไตยของประชาชนอยู่อย่างเข้มแข็ง กระทั่งโดนจับ
กุมและต้องพลัดพรากจากปีติภูมิไปจนตรานสิ้นอายุขัย

“ปรัชญาสังคมเปรียบเทียบ” เล่มนี้ เป็นผลงานแปล
และเรียบเรียงของคุณกุหลาบ เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๔๙๓ ซึ่ง
เรียบเรียงขึ้นจากคำบรรยายของ Emile Burns เนื้อหาเกี่ยวกับ
ปรัชญาลัทธิมาร์กซิสม์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของระบบโซเชลลิสต์ (สัง
คมนิยม), ซึ่งอาจรู้จักกันดีในปัจจุบัน, แต่ยังไม่มากนักในสมัย
นั้น สำหรับยุคปัจจุบัน ก็ยังนับว่าเป็นคู่มือการทำความเข้าใจ
ระบบสังคมนิยมและปรัชญาได้ง่าย, ดีเล่มหนึ่ง

ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ เรายังผนวกบทความ “มาร์กซ์
แลไปข้างหน้าอีกหนึ่งร้อยปี” ของ อจ. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์
ไว้ด้วยขอขอบพระคุณ ณ. ที่นี้

ขอการวิญญูณต่อผู้สืบทอด คุณกุหลาบ สายประดิษฐ์
ดอกหญ้า

สารบัญ

บทนำ : มาร์กซ แลไปข้างหน้าอีกหนึ่งร้อยปี	
ปริชา เปี่ยมพงศ์สานต์	(๑)
คำชี้แจง	๑
บทที่ ๑ กฎแห่งความคลี่คลายทางสังคม	๕
บทที่ ๒ สังคมนายทุน	๓๓
บทที่ ๓ ชั้นจักรพรรดินิยมของลัทธิเศรษฐกิจนายทุน	๕๗
บทที่ ๔ การต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสมัยปัจจุบัน	๘๓
บทที่ ๕ สังคมโซเชลลิสต์	๑๑๓
บทที่ ๖ ทรรศนะของมาร์กซิสต์ในเรื่องธรรมชาติ	๑๔๙

บทนำ

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์

มาร์กซ

แลไปข้างหน้าอีกหนึ่งร้อยปี

ในบทนิพนธ์เกี่ยวกับปรัชญาสังคมนิยม กุหลาบ สาย-
ประดิษฐ์ กล่าวไว้ว่า เมื่อสังคมได้ก้าวหน้าพัฒนามาถึงขั้นที่
มนุษย์สามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้อย่างมหาศาลแล้ว การแบ่งชั้น
ชนในสังคมมนุษย์ก็ควรจะยุติลงได้ สืบแต่่นั้นไป “มนุษย์จะไม่
ต้องเดินเปะปะอย่างคนตาบอดไปตามหนทางที่ฝ่าไปในการต่อสู้
ระหว่างชนชั้นและสงคราม แต่จะเดินทางไปด้วยความเชื่อตัวเอง
ด้วยความมั่นใจในอำนาจของเขาที่จะควบคุมพลัทธิธรรมชาติไว้ได้
และจะเดินก้าวหน้าต่อไป นั่นคือภาพของมนุษย์ ในสังคมคอม-
มิวนิสต์ตามที่มาร์กซได้คาดไว้”

ด้วยข้อสรุปนี้ กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้ชี้ให้เห็นอย่าง
ชัดเจนถึง หลักปรัชญาที่สำคัญที่สุดของมาร์กซ นั่นคือ การมอง

(๒)

ภาพของมนุษย์ว่าเป็นปัจเจกชนที่ดำรงอยู่ในสังคม เป็นปัจเจกชนที่มีอิสระ มีพลังมีอำนาจที่จะสามารถกำหนดหนทางเดินที่อยู่ข้างหน้าได้ด้วยความรู้สำนึก แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะเวลาหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ มาร์กซ ได้เสียชีวิตไป เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๑๘๘๓ จนถึงปีนี้ (๑๙๘๓) จินตภาพของมาร์กซ์ต่อมนุษย์ ได้ถูกหลงลืมไปเกือบหมดสิ้นในวงการของทฤษฎีมาร์กซิสต์ และในขบวนการปฏิวัติสังคมนิยมทั่วโลก แนวความคิดของมาร์กซ กลายเป็นแนวคิดที่ปราศจาก “มนุษย์” และ “มนุษยธรรม”

-๑-

ความแปลกแยกของการปฏิวัติ

ในที่นี้ เราจะไม่กล่าวว่า ขบวนการปฏิวัติทั่วโลก (ที่ทำสำเร็จแล้ว และที่กำลังทำอยู่) มีวิธีการอย่างไรบ้างในการบิดเบือนความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ แต่ผลที่ออกมาแน่นอนก็คือ ได้มีการทำลายล้างความคิดอิสระและความมีเหตุมีผล “ภายใต้การนำของพรรค” ซึ่งเรื่องนี้มีส่วนทำให้สภาวะแห่ง “ความแปลกแยกของการปฏิวัติ” เกิดขึ้นมาอย่างกว้างขวางในประ

เทศสังคมนิยมและในขบวนการปฏิวัติ มาบัดนี้ เราก็ได้เห็นแล้วว่า สังคมหรือขบวนการอะไรก็ตาม ที่ปักกัน เสรีภาพทางความคิด และเหตุผลทางวิชาการ ย่อมเดินทางไปสู่การล่มสลายของระบบ ทั้งหมดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นี่คือสัจธรรมของความคิดมาร์กซ์!

สำหรับกรณีของประเทศที่มีการยึดอำนาจรัฐโดยพรรคปฏิวัตินั้น เรามักจะคาดหวังว่า หากเป็นไปตามแนวคิดมนุษยนิยมของมาร์กซ์แล้ว ในช่วงการสร้างสังคมนิยมในประเทศเหล่านี้ควรจะต้งมี การปลดปล่อยสังคมและปัจเจกชน กันอย่างกว้างขวาง การปฏิวัติล้มล้างการขูดรีดทางชนชั้นแบบทุนนิยมน่าจะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตของปัจเจกชนอย่างมีอิสระ ในสังคมใหม่ปัจเจกชนควรมีอำนาจและมีความสามารถในการกำหนดชะตากรรม และวิถีชีวิตของตนเองได้อย่างเต็มที่ แต่ความเป็นจริงของระบบสังคมนิยมทั่วโลกกลับบอกเราว่า สังคมที่เกิดขึ้นมาใหม่ได้ควบคุมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ไว้อย่างหนาแน่น การใช้กำลังบีบบังคับและการใช้คำสั่งโดยกลไกของรัฐ เป็นไปอย่างหนักหน่วงเพื่อกดดันปัจเจกชนให้ยอมรับ วิธีการผลิตสังคมนิยมแห่งรัฐอย่างราบคาบและตลอดกาล

หนึ่งร้อยปีหลังจากที่มาร์กซ์ได้ตายไปแล้ว แนวคิดของ

(๕)

มนุษย์นิยมก็ได้ตายจากไปด้วย โดยการทำลายล้างของขบวนการปฏิวัติที่อยู่ใต้ร่มธงของลัทธิมาร์กซเอง ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ การกอบกู้และฟื้นฟูแนวคิดของมาร์กซ มีทางเดียวเท่านั้น นั่นคือต้องหวนกลับไปสู่มาร์กซ และพัฒนาจากนั้นขึ้นมาใหม่บนพื้นฐานของยูโรเปียศตวรรษที่ ๒๑

-๒-

มาร์กซกับแนวคิดมนุษยธรรม

ถ้าเราหวนกลับไปดูผลงานต่าง ๆ ของมาร์กซแล้ว เราจะพบว่ามาร์กซมีความวิตกอย่างมากเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ เบื้องหน้าเขาปรากฏเป็นภาพของมนุษย์ที่มีอาการทรุดโทรม ชีวิตไม่มีอะไรเลยนอกจากความมืดและความทารุณโหดร้าย มาร์กซสำนึกดีว่า ภาพเหล่านั้นไม่ได้เกิดจากตัวมนุษย์เอง หากแต่เกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวของมนุษย์ ในที่สุดมาร์กซได้มาสู่ข้อสรุปที่ชัดเจนว่า

“จักล้มล้างทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งเป็นเงื่อนไข
ที่ทำให้มนุษย์ต้องถูกเหยียบย่ำ ถูกกักขัง
ถูกทอดทิ้ง และถูกกดขี่เหยียบย่ำ”

ทำไมมาร์กซจึงสรุปเช่นนั้น? มีปัจจัยอะไรบ้างที่กระตุ้นให้มาร์กซมีจิตสำนึกมนุษยธรรมเช่นนั้น?

สิ่งหนึ่งที่ดำรงอยู่ในจิตใจของมาร์กซ ต้องเป็นความรู้สึกอย่างแน่นนอน เป็นความรู้สึกของคนคนหนึ่งซึ่งไม่อาจทนได้ต่อสภาพความทุกข์ยากและการเอารัดเอาเปรียบมนุษย์โดยมนุษย์ด้วยกัน ความรู้สึกนี้ผลักดันให้มาร์กซเกิดความสำนึกที่จะก่อการขบถต่อชนชั้นของตนเอง เป็นความสำนึกที่ไม่อาจยอมรับสภาพที่ดำรงอยู่ต่อไปได้อีกแล้ว แต่ความรู้สึกและความปรารถนาอย่างเดียวกันจะไม่มีพลังเพียงพอที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้ ที่สำคัญก็คือ มาร์กซมีความรู้ทางทฤษฎีและการวิเคราะห์ด้วย ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้มาร์กซมองเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อสภาพทรูตโทรมเป็นเช่นนั้น การพังทลายย่อมต้องเกิดขึ้นอย่างไม่ต้องสงสัย สรุปแล้ว ความรู้สึก ความรับผิดชอบและความรับรู้ ทั้ง ๓ สิ่งนี้ ได้ผสมผสานกันทำการผลิต “จิตสำนึกสังคมนิยมแบบมนุษยธรรม” ให้แก่มาร์กซขึ้นมา ซึ่งมุ่งไปยังการยกเลิกสภาวะสังคมที่ดำรงอยู่

จิตสำนึกมนุษยธรรม

จิตสำนึกมนุษยธรรมของมาร์กซ ไม่ต้องการสงเคราะห์ผู้ทุกข์ยาก และก็ไม่ต้องการปลอบใจหรือปลอบขวัญคนเหล่านี้ มาร์กซต้องการมุ่งไปยังรากฐานของผู้ทุกข์ยาก ซึ่งไร้ทรัพย์สิน ไร้สิทธิ ไร้อำนาจมากกว่า มาร์กซเข้าสู่รากฐานนี้เพื่อที่จะรื้อถอนรากฐานนั่นเอง มนุษยธรรมในแนวของมาร์กซต้องการที่จะยกเลิกความแปลกแยก ยกเลิกการลดค่าของความเป็นมนุษย์ ยกเลิกการทำมนุษย์ให้เป็นสินค้า ในความหมายนี้ ลัทธิมาร์กซคือการต่อสู้สถานะที่ไร้มนุษยธรรมซึ่งถูกสร้างขึ้นมาโดยระบบทุนนิยม มันเป็นการต่อสู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุดจนกว่าจะได้มาซึ่งสังคมที่มีมนุษยธรรม ลัทธิมาร์กซไม่ได้จำกัดอยู่ที่ชนชั้นผู้ใช้แรงงานเท่านั้น ระบบทุนนิยมใหม่ได้ทำให้ผู้คนมากมายหลายวงการหลายอาชีพต้องตกอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมร่วมกัน เพราะฉะนั้น มนุษยธรรมของมาร์กซจึงมีความหมายครอบคลุมผู้คนอย่างกว้างขวางด้วยการปฏิบัติสังคม ในความคิดของมาร์กซต้องการยกเลิกความแปลกแยกของมนุษยชาติทั้งหมด เหมือนกับที่นักประชาธิปไตยของเยอรมันยุคสมบูรณาฯ คนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ทำสง

กรรมต่อต้านพระราชวังทั้งหลาย นำสันติสุขมาสู่กระท่อมทั้งมวล!" สำหรับมาร์กซ์แล้ว มนุษยธรรม ก็คือ ศัตรูของความไร้มนุษยธรรมทุกรูปแบบนั่นเอง

-๔-

มนุษยธรรมแบบวิพากษ์

มาร์กซ์ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ไม่สามารถจะมองเห็นความเป็นจริงในสังคมได้ เพราะว่ามันุษย์มีจิตสำนึกที่แตกสลาย จิตสำนึกเช่นว่านี้ ได้พัฒนาการขึ้นมาจากสังคมที่มีลักษณะแตกสลาย และแบ่งแยกเช่นเดียวกัน สังคมของมนุษย์มีสูงต่ำ มีการต่อสู้ มีความขัดแย้ง มีอุดมการณ์ที่ปล่อยหมอกควันอันพร่ามัวออกมาทั่วสังคม ดังนั้น เราจึงต้องทำความเข้าใจกับสังคมที่เป็นจริงอย่างลึกซึ้งถึงแก่นแท้ ต้องมองดูความทุกข์ยากของชีวิตมนุษย์ในสังคม ค้นหาความขัดแย้งและภาวะที่ทำให้จิตสำนึกแตกสลาย เราจึงจะหาทางออกได้ แกะไขสภาพสังคมได้อย่างถอนรากถอนโคน

ท่ามกลางความเสื่อมโทรมของสังคม มาร์กซ์ ไม่ได้มองเห็นแต่ความเสื่อมโทรมอย่างเดียว หากแต่ยังมองเห็น ความหวังของอนาคตอีกด้วย จิตสำนึกมนุษยธรรมที่ต่อต้านระบบเก่าและ

(๘)

ลัทธิลัทธิระบบเก่า จึงสามารถพัฒนาขึ้นได้ เมื่อมาร์กซมองคุณภาพ
ของมนุษย์ในสังคมที่เสื่อมโทรม มาร์กซไม่ได้เห็นความทุกข์ยาก
อย่างเดียว หากแต่ยังเห็นความรู้สึกแค้นเคืองของมนุษย์ที่ทุกข์
ยากด้วย ความรู้สึกนี้เป็นพลังซ่อนเร้นที่สำคัญที่จะแปรสภาพไป
สู่การลุกฮือต่อต้านต้นตอของความทุกข์ยากได้ วิเคราะห์จากแง่นี้
แล้ว มาร์กซได้สรุปว่าเมื่อมนุษย์มองความทุกข์ยากด้วยความรู้สึก
นึกอย่างแจ่มแจ้งแล้ว ความทุกข์ยากก็จะกลายเป็นตัวจักรกลของ
การปฏิวัติ

การยกเลิกการครอบงำทางความคิดและการวิพากษ์สิ่งที่
ดำรงอยู่อย่างถอนรากถอนโคน และอย่างต่อเนื่อง จะทำให้มนุษย์
พบวิธีการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดที่สุด มาร์กซกล่าวว่า การวิพากษ์
จะจบลงด้วยบทสรุปที่ว่า

“ความเป็นมนุษย์เป็นคุณสมบัติที่ล้ำค่าที่สุดของมนุษย์ทั้ง
มวล ด้วยเหตุนี้จึงต้องยึดถือคำบัญชาว่า จักล้มล้างทุกสิ่ง
ทุกอย่าง ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้มนุษย์ต้องถูกเหยียบย่ำ
ถูกกักขัง ถูกทอดทิ้งและถูกกดขี่หมิ่นเหยียดหยาม”

นี่คือหัวใจของสิ่งที่มาร์กซเรียกว่า “มนุษย์นิยมที่เป็นจริง”

-๕-

มนุษย์นิยมที่เป็นจริง

ในข้อโต้แย้งเกี่ยวกับนักปรัชญาเยอรมัน (ฟอยเออร์บาช ข้อ ๑๐) มาร์กซได้ค้นพบว่าจุดยืนของปรัชญาเก่า คือสังคมเก่าที่ไร้มนุษยธรรม จุดยืนของปรัชญาแนวใหม่ของมาร์กซคือ สังคมที่มีความเป็นมนุษย์ หรือ มนุษยชาติที่อยู่ในสังคมร่วมกัน มาร์กซปฏิเสธที่จะพูดถึงสังคมทั่วๆ ไป ในขณะที่เดียวกันก็ปฏิเสธที่จะพูดถึงมนุษยชาติที่เป็นนามธรรมด้วย มาร์กซ เจาะจงเน้นเฉพาะสังคมที่มีมนุษยธรรมที่แท้จริง มาร์กซพูดถึงปัจเจกชนที่มีชีวิตอยู่ในระบบสังคมที่เป็นจริง นั่นคือนั้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนต่อบ้างเจกชนด้วยกัน เพราะสิ่งนี้จะบอกเราว่า สังคมนั้น จะมีมนุษยธรรมหรือไม่

มาร์กซต้องพูดคำว่า “มนุษยธรรมที่เป็นจริง” ก็เพราะว่ามนุษยธรรมไม่ได้ดำรงอยู่ในสังคมมนุษย์ทั่วๆ ไป มนุษยธรรมจะปรากฏให้เราเห็นเฉพาะแต่ในสังคมใหม่เท่านั้น แนวคิด “มนุษยธรรมที่เป็นจริง” เป็นแนวคิดที่แสดงออกถึงความห่วงใยในปัจเจกชนที่ดำรงอยู่ท่ามกลางสภาวะสังคมที่เป็นจริง แนวคิดนี้ย่อไปว่ามนุษยธรรมจะไม่เกิดขึ้นมาเอง หากแต่จะต้องมีการ

ปฏิบัติการเพื่อให้เกิดขึ้น เมื่อมองจากแง่แล้วลัทธิมาร์กซ ก็คือ การปฏิบัติการเพื่อก่อให้เกิดมนุษยธรรมนั่นเอง ที่สำคัญที่สุดคือ ข้อสรุปของมาร์กซที่บอกว่า มนุษยธรรมจะปรากฏเป็นจริงขึ้นมา ได้ก็แต่ในอาณาจักรแห่งเสรีภาพเท่านั้น

ดังนั้น ขบวนการทางอุดมการใดๆ ก็ตาม ถ้าหากเรียก ตนเองว่า อยู่ใต้ร่มธงลัทธิมาร์กซแล้ว จะต้อง มี ๒ ด้านของแนวคิดมนุษยธรรมที่เป็นจริง นั่นคือ **ความห่วงใยในปัจเจกชน** ที่มีชีวิตอยู่ในสังคม จะต้องเป็นศูนย์กลางของหลักการทั้งหมดและการยกเลิกความแปลกแยกของมนุษย์ โดยการสร้างสังคมใหม่ที่มีเสรีภาพจะต้องเป็นเป้าหมายสูงสุดของการเคลื่อนไหวทั้งปวง

มาร์กซ บอกไว้อย่างชัดเจนว่า หลักการอันสูงส่งของสังคมใหม่ ก็คือ การพัฒนาอย่างเสรีของแต่ละคน เป็นเงื่อนไขแห่งการพัฒนาอย่างเสรีของคนทั้งปวง ถ้าปราศจากการปฏิบัติตามหลักการนี้แล้ว มนุษยธรรมที่เป็นจริง ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้เลย มนุษย์คงจะยังคงถูกเหยียบย่ำ ถูกกักขัง ถูกทอดทิ้ง และถูกดูหมิ่นเหยียดหยามต่อไปไม่มีวันสิ้นสุด

-๖-

การปฏิบัติแนวนุษย์นิยม

ในการโต้แย้งกับฟอยเออร์บาคข้อที่ ๑๑ มาร์กซกล่าวว่า นักคิด นักปรัชญาที่ผ่านมาและที่กำลังมีชีวิตอยู่ในขณะนั้น มีแต่จะ “คิด” กันอย่างเดียวเท่านั้น พวกเขาเหล่านั้นพยายามอธิบายโลกและสังคม และตีความออกมาต่าง ๆ นานาประการสำหรับมาร์กซแล้ว การเปลี่ยนแปลงโลกและสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง มองทางด้านประวัติศาสตร์ความคิดแล้ว เราจะพบว่าข้อโต้แย้งของมาร์กซค่อนข้างจะเป็นจริง เพราะก่อนหน้ามาร์กซ มิติ “การเปลี่ยนแปลง” ไม่ได้อยู่ในความคิดของบรรดานักคิดเลย พวกเขาเหล่านั้นมีความเมามันอยู่กับการคิดทางทฤษฎีเท่านั้น ข้อโต้แย้งข้อที่ ๑๑ จึงนับว่าเป็นการบุกเบิกที่ยิ่งใหญ่และมีลักษณะชี้ทิศนำทางที่มีผลสะท้อนต่อประวัติศาสตร์ยุคต่อมาอย่างมาก มาร์กซต้องการย้ำว่า การที่เราจะยกเลิกสภาวะความแปลกแยกได้นั้น เราต้องทำให้ปรัชญากลายเป็นความจริงขึ้นมา สัจจธรรมเพื่อสัจจธรรม มีแต่ความว่างเปล่า สัจจธรรมจะต้องมีไว้เพื่อการปลดปล่อยสังคมให้มีมนุษยธรรม ในช่วงเวลา ๑๐๐ ปี ที่ผ่านมา เราจะเห็นว่าข้อโต้แย้งข้อ ๑๑ ของมาร์กซได้

กลายเป็นหลักนำของการปฏิวัติสังคมนิยมทั่วโลก ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมเก่าอย่างกว้างขวาง

แต่ในช่วง ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับฟอยเออร์บาคข้อ ๑๑ นี้ ก็มีส่วนช่วยในการสร้างความเสียหายให้แก่การพัฒนาทฤษฎีแนวลัทธิมาร์กซ เช่นกันนักสังคมนิยมและนักปฏิวัติมีแนวโน้มที่จะ“ตีความ”ข้อ ๑๑ นี้ ไปในทางที่มีความหมายว่าการคิดทางทฤษฎีไม่ค่อยจะสำคัญเท่าใดนัก การลงมือปฏิบัติสำคัญกว่า พวกเขามักจะทึกทักกันว่า ทฤษฎีของมาร์กซเป็นสัจธรรมสมบูรณ์แล้ว เพราะเป็นทฤษฎีที่มีประโยชน์สำหรับการปฏิบัติ แนวโน้มเช่นนี้จะเน้นแต่เรื่อง “ประโยชน์” และ “ปฏิบัติ” โดยไม่มีการถามหาถึง “สัจธรรม” หรือ “ตรวจสอบสัจธรรม” เลย ด้วยเหตุนี้นี้จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า ๑๐๐ ปี หลังจากมาร์กซตายแล้วจนถึงปัจจุบัน ในขบวนการปฏิวัติสังคมนิยมไม่ค่อยจะมีการพัฒนาทฤษฎี แลแนวคิดสืบต่อจากมาร์กซในลักษณะที่บุกเบิกและถอนรากถอนโคนเท่าใดนัก เมื่อผสมกับการผูกขาดทางอุดมการณ์ ของพรรคคอมมิวนิสต์แล้ว ความอับจนทางปัญญา พร้อม ๆ กับการล้มสลายของแนวคิดมนุษยนิยมของมาร์กซ จึงเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในประเทศสังคมนิยมทั่ว

โลก และในขบวนการปฏิวัติทั้งหลายด้วย.

ถ้าเราหวนกลับไปมองวิธีการทำงานของมาร์กซแล้ว เรา
จะพบว่ามาร์กซทำงานบนพื้นฐานของความเป็นจริงอย่างเป็น
ระบบ มาร์กซรับเอาปัญหาที่นักคิดทั้งหลายได้ถามกันและได้
วิเคราะห์กันแล้วมาพัฒนาต่อไป ความคิดทางทฤษฎีและการ
ปรับทฤษฎีเกิดขึ้นอย่างมีความสัมพันธ์กับความเป็นจริงของสังคม
เมื่อมาร์กซแสวงหาคำตอบและค้นพบสัจธรรมแล้ว ผู้คนก็
สามารถนำเอาสัจธรรมนั้นไปปฏิบัติได้ เราอาจสรุปตามมาร์กซ
ได้ว่าถ้าไม่มีการคิดทางทฤษฎี แลปรัชญาที่พัฒนาสืบต่อกันมา
แล้ว การปฏิบัติที่เป็นจริงไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย เราต้องไม่ลืมว่า
ความคิดที่เป็นจริงเท่านั้น จึงจะมีพลังในการปฏิบัติ.

-๑-

การพลิกทฤษฎี

หนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา มีแต่ ความแปลกแยกทางทฤษฎี
มนุษย์ได้สร้างทฤษฎีขึ้นมา แต่ผลสุดท้าย ทฤษฎีนั้นกลับมากอบ
ความกึกของมนุษย์ไว้อย่างเบ็ดเสร็จ บางทีสำหรับเวลาอีก ๑๐๐ ปี
ข้างหน้า เราอาจจะต้องตั้งข้อโต้แย้งที่ ๑๒ ขึ้นมาซึ่งมีใจความว่า

“เมื่อนักปฎิวัติไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโลก และสังคมได้
นักทฤษฎีและนักคิด ก็ควรที่จะหันกลับไปแสวงหาวิธีการ
ใหม่ ๆ ที่หลากหลาย เพื่ออธิบายโลกและสังคม และที่ความ
ออกไปต่าง ๆ นานาประการ”

ขอความนี้ เป็นการย้าหลักคิดของข้อ ๑๑ โดยเน้นความ
สำคัญ ๒ ด้านพร้อมกันคือ

๑. เราจำต้องให้ความสำคัญ แก่ปรัชญาและการคิดทาง
ทฤษฎีเพื่อที่จะมีความสามารถในการค้นหาคำความเป็นจริงทาง
สังคม ที่มีลักษณะยุ่งยากซับซ้อนได้

๒. ปรัชญาที่เราหมายถึง คือปรัชญาใหม่ที่มีชีวิตชีวา
ของการปฏิบัติ เป็นปรัชญาที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงในความหมายของมาร์กซในที่นี้ หมายถึง
การเคลื่อนไหวจากปัจจุบันไปสู่อนาคตของอาณาจักรแห่ง
เสรีภาพ เท่านั้น มาร์กซไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น ๆ
ซึ่งมีอยู่มากมายในโลกนี้ การพัฒนาไปสู่ระบบสังคมนิยมที่มีการ
กดขี่ขูดรีดครอบงำ ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงเหมือนกัน เราไม่ได้
หมายถึงสิ่งเหล่านี้ มาร์กซพูดถึงการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ การ
ยกเลิกสถานะแห่งความแปลกแยกเท่านั้น ซึ่งจะทำให้มนุษย์

สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความเป็นมนุษย์

การเปลี่ยนแปลงเช่นว่านี้ ต้องอาศัย การพัฒนาความคิดที่อิสระและสร้างสรรค์ เท่านั้น อย่างที่มาร์กซได้เคยปฏิบัติมา นักทฤษฎีและผู้รอบรู้คตินิพนธ์และสรณิพนธ์ของมาร์กซไม่เคยเปลี่ยนแปลงอะไรได้เลย ซึ่งประวัติศาสตร์ของโลกสังคมนิยมก็ได้พิสูจน์ความจริงข้อนี้แล้ว

ตามแนวคิดของมาร์กซแล้ว ปรัชญาและการปฏิบัติ จะมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นเอกภาพ มาร์กซได้ย้ำเสมอว่า ถ้าไม่มีการทำปรัชญาให้กลายเป็นความจริงขึ้นมา การยกเลิกสถานะความแปลกแยกของมนุษย์ก็มิอาจเกิดขึ้นได้ ในขณะที่เดียวกัน ถ้าไม่มีการยกเลิกสถานะความแปลกแยกนี้แล้วปรัชญา ก็ไม่สามารถจะกลายเป็นความจริงขึ้นมาได้เหมือนกัน.

-๘-

ผันไปข้างหน้า

หลักสำคัญในแนวคิดของมาร์กซในส่วนที่เกี่ยวกับ“เวลา” นั้น ไม่ใช่การวิเคราะห์และวิพากษ์ สิ่งที่ผ่านมาและระบบปัจจุบันเท่านั้น หากแต่มาร์กซยังได้เพิ่ม “มิติแห่งอนาคต” ไว้

ถ้วย การแสวงหาและการเรียนรู้ไม่อาจถูกจำกัดให้ผูกพันอยู่แค่เพียงความทรงจำหรือการระลึกถึงอดีตได้ สิ่งที่สำคัญคือทฤษฎีและปรัชญาจะต้องมี จิตสำนึกแห่งการเคลื่อนไหวไปสู่อนาคต ในความเป็นจริงแห่งปัจจุบันมนุษย์จะต้องค้นพบสิ่งที่ยังมาไม่ถึง ซึ่งเป็นไปได้ แนวคิดมนุษยนิยมที่เป็นจริงคือ แนวคิดของยูโทเปียที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมนั่นเอง

แนวคิดมนุษยนิยมแบบยูโทเปีย บอกเราว่า เราจักต้องฝ่าฟันและความฝ่าฟันนี้ไม่อาจจะอยู่นิ่งกับที่ได้ ความฝ่าฝันท้องเคลื่อนไปข้างหน้า ความฝ่าฝืนและความปรารถนาไม่ยอมที่จะอยู่ใต้ฝ่าครอบของใคร ความก้าวหน้าของสังคมเรียกร้องเสมอให้มนุษย์ละทิ้งความเพ้อเจ้อ ความมมงาย ความเชื่อเก่า ๆ และความคิดที่ล้าหลัง แต่ไม่เคยบอกเลยว่า ให้เลิกฝ่าฝืนไปข้างหน้า ที่ไหนมีปรัชญาแห่งความท้อแท้และความสิ้นหวังเข้ามาครอบงำ ที่นั่นไม่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เลย สถานะที่ไร้ความหวังและไร้ความฝ่าฝืน ย่อมเป็นสถานะที่ยกเลิกความเป็นมนุษย์อย่างแน่นอน

แต่ความฝ่าฝืน ที่เราหมายถึง ย่อมต้องไม่ใช่ความเพ้อฝัน ความฝ่าฝืนของเรา คือ ความฝ่าฝืนที่เป็นจริง ซึ่งต้องอาศัยหลักทฤษฎีและเหตุผลทางวิชาการทั้ง ๒ สิ่งนี้เป็นของคู่กัน วิชาการที่ไม่มี

มิตินี้แห่งความหวังและความฝันย่อมไม่อาจทำให้โลกพัฒนาได้อย่าง
มีมนุษยธรรม ในขณะที่เดียวกัน ความหวังและความฝันที่ปราศ
จากวิชาการ ก็มีแต่จะพบกับความมืดมนมองไม่เห็นหนทาง นัก
ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองและนักปฏิวัติสังคมนิยมไทย ควรจักจก
จำสัจธรรมของแนวคิดมนุษยนิยมข้อนี้ไว้ให้มั่น ทั้งที่ ถูกค้ำ
และ บดเคี้ยว นักปรัชญามนุษยนิยมได้กล่าวไว้ว่า สังคมนิยม
ต้องมีมติเหตุผลทางวิชาการ ผสมกับมิตินี้ความฝันและความหวัง
มิฉะนั้นแล้ว เราจะพุดถึงสังคมนิยมไม่ได้เลย และการปฏิบัติที่
นำไปสู่สังคมที่มีมนุษยธรรมก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วย

- ๕ -

จินตภาพที่กว้างยาวไกล

เพื่อที่จะฝันไปข้างหน้าได้ มนุษย์ต้องมีความคิดที่เป็น
อิสระ มีจิตสำนึกที่ไม่ถูกจำกัดโดยขอบเขตอันคับแคบ มองจาก
แนวคิดของมาร์กซแล้ว สังคมนิยมต้องมีจินตภาพที่กว้างยาวไกล
เราจะเห็นว่า ประวัติศาสตร์การปฏิวัติและประวัติศาสตร์ทั่วๆ
ไปจะเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของเนื้อหาชีวิต สังคมมีความ
หลากหลาย มีหลายมิตินี้ มีความคมคาย มีความลึกซึ้งในการ

สร้างสรรค์ — ทั้งหมดนี้มีมากเสียยิ่งกว่าที่นักทฤษฎีและนักปฏิบัติ
จะคิดได้ ทั้งนี้เป็นเพราะประวัติศาสตร์เหล่านี้เกิดจากจิตสำนึก
เจตจำนงค์ ความร่ำร้อน และความใฝ่ฝันคิดคำนึงของผู้คนเป็น
เรือนล้านเรือนแสนนั่นเองคุณภาพ เช่นนี้ “กองหน้า” ของ
ขบวนการปฏิวัติไม่อาจจะมีได้ !

จินตภาพของสังคมที่กว้างยาวไกล เป็นลักษณะสำคัญ
ของแนวคิดมนุษยนิยมของมาร์กซ ในกระบวนการวิภาษวิธีแบบ
ยูโซเปียของมาร์กซ เราอาจสรุปได้ว่ามีปัจจัยหลักทำงานอยู่ ๓
ประการด้วยกัน คือ

- แนวหน้าของกาลเวลา
- สิ่งที่ยังมาไม่ถึง
- สสารที่เคลื่อนไปข้างหน้า

มาร์กซ ไม่เคยหยุดอยู่ที่ การมองสิ่งซึ่งดำรงอยู่เลย โลก
ของมาร์กซเป็นโลกของกระบวนการเคลื่อนไหว เป็นโลกของ
ความหวังที่เป็นจริง ในโลกเช่นว่านี้สสารทั้งหลาย ยังมีรูปร่าง
ของสิ่งที่ยังมาไม่ถึง แต่ก็มีพลังและแนวโน้มที่จะเคลื่อนไปข้างหน้า
ตามวิถีทางของการพัฒนา และจะเคลื่อนต่อไปอย่างไม่
หยุดยั้ง จนกว่าความหวังจะเดินทางเข้าสู่แนวหน้าของกาลเวลา—

เพื่อที่จะไปจากกาลเวลาหนึ่ง ไปสู่อีกกาลเวลาหนึ่ง - จนกระทั่ง
บรรลุสังคมใหม่ที่ปัจเจกชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเสรี

-๑๐-

วิถีจิตสำนึกและประวัติศาสตร์ของอนาคต

หลายร้อยปีที่ผ่านมา จนถึงวันนี้ มนุษยชาติ ยังคงมี
จิตสำนึกของวันพรุ่งนี้ ไม่เสื่อมคลาย มองดูให้ลึกลงไปแล้ว
เราจะเห็นว่า วันพรุ่งนี้ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในวันนี้แล้ว ผู้คนของ
วันนี้ ต่างก็เรียกหาวันพรุ่งนี้อยู่เสมอมา ใบหน้าของผู้คนอาจ
แตกต่างกันไปตามกาลเวลาและสถานที่ แต่ทิศทางที่พวกเขามอง
จะเป็นทิศทางเดียวกัน จุดหมายนี้เป็นสิ่งเดียวที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง
เลยในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ - ความสุข เสรีภาพ
สังคมที่ไร้ความแปลกแยก โลกพระศรีอารีย์ - สิ่งเหล่านี้ย่อม
ดำรงอยู่ในความฝันของมนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน เวลาใดก็ตาม
แต่เป้าหมายเหล่านี้ อาจไม่มีรูปร่างที่ชัดเจน ซึ่งคง
เป็นเพราะมนุษย์ยังไม่มี ความรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงอย่างเป็น
ระบบ และที่สำคัญกว่านั้น มนุษย์ยังมองไม่เห็น ความเป็นจริง
ของโลกใหม่ มนุษย์ยังอยู่ในประวัติศาสตร์ที่มีตม การกำเนิด

ชีวิตมนุษย์ที่สร้างสรรค์ และมีแสงสว่าง ไม่ได้อยู่ในยุคเริ่มต้น หากแต่อยู่ในยุคบั้นปลาย การเริ่มมีชีวิตจะเกิดขึ้นได้เมื่อสังคม และโลกกำลังเปลี่ยนไปอย่างถอนรากถอนโคนเท่านั้น รากและโคนของประวัติศาสตร์ คือ มนุษย์ที่ทำงานอยู่ในสังคมนั่นเอง ซึ่งเป็นมนุษย์ที่มีความสามารถในการดัดแปลงสิ่งแวดล้อม และ อยู่เหนือสิ่งแวดล้อมได้

เมื่อมนุษย์สามารถยืนขึ้น และยืนหยัดได้อย่างมีอิสระเสรี - ปราศจากความแปลกแยกทั้งปวง - เมื่อนั้น บ้านเกิดของมนุษย์ก็จะอุบัติขึ้นมา ซึ่งเป็นบ้านเกิดที่มนุษย์เคยมีความสุข และมีความอบอุ่นเมื่อครั้งยังเยาว์วัย

คำาชแจง

เมื่อผู้เขียนได้เรียบเรียงทฤษฎีการเมืองว่าด้วยลัทธิโซเชลลิสม์นั้น ได้เสนองานของคาร์ล มาร์กซ ไว้อย่างเป็นข้อความนำ และได้แสดงไว้ว่า งานของมาร์กซได้เป็นมูลกำเนิดของสำนักลัทธิโซเชลลิสม์ฝ่ายวิวัฒน์ และฝ่ายปฏิวัติ สำนักโซเชลลิสม์ฝ่ายวิวัฒน์นั้นได้แก่สำนักที่มีอำนาจครอบงำอยู่ในประเทศอังกฤษ สำนักโซเชลลิสม์ฝ่ายปฏิวัตินั้น ได้แก่สำนักคอมมิวนิสต์ที่ได้ก่อตั้งเป็นปีกแผ่นขึ้นในประเทศรัสเซียเป็นแห่งแรก

เมื่อเราได้ศึกษาลัทธิโซเชลลิสม์มาพอสมควรแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าก่อนจะได้เสนอลัทธิโซเชลลิสม์รูปอื่น ๆ ต่อไป น่าจะเป็นการเหมาะสมที่จะได้เสนอปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสม์ ซึ่งเป็นมูลกำเนิดของลัทธิโซเชลลิสม์ไม่ว่าในรูปใด ๆ ewise ในชั้นนี้ เพราะว่าเมื่อเราได้ทราบปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสม์แล้ว การที่จะศึกษารูปอื่น ๆ ของ

ลัทธิโซซลิสต์ในลำดับต่อไป ก็จะช่วยให้เข้าใจลัทธิเหล่านั้น
แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

ลัทธิมาร์กซิสต์ได้นำนามนี้มาจาก Karl Marx (ค.ศ. ๑๘๑๘-๑๘๘๓)
ซึ่งได้ทำงานร่วมมือกับ Freidrich Engels (ค.ศ. ๑๘๒๐-๑๘๙๕)
ในการคิดค้นและตั้งทฤษฎีขึ้น ในตอนกลางและสืบต่อมาจนถึง
ตอนปลายของศตวรรษที่แล้ว

ศาสนาทั้งสองได้สืบเสาะกันคว้ามลเหตุที่ว่า เหตุใดสังคมมนุษย์
จึงเป็นมาและเป็นอยู่เช่นนั้น เหตุใดจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงมา
เป็นลำดับ และการเปลี่ยนแปลงที่รอคอยมนุษยชาติอยู่ในอนาคต
นั้นจะเป็นเช่นใด ความบากบั่นศึกษาค้นคว้าของมาร์กซ์และเอน
เกลส์ได้นำท่านทั้งสองไปสู่ข้อยุติที่ว่า การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้
เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติภายนอก, หาใช่เป็น
การเปลี่ยนแปลงในรูปอุบัติเหตุไม่ หากเป็นการเปลี่ยนแปลงที่
ดำเนินไปตามบังคับของกฎอันใดอันหนึ่งที่มีอยู่ ข้อเท็จจริงอัน
นี้ แสดงว่าเป็นการอยู่ในวิสัยที่จะค้นคว้า และกำหนดทฤษฎี
ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสังคมมนุษย์ขึ้นไว้ การค้นคว้าที่ศาสนา
ทั้งสองได้กระทำนั้นเป็นการค้นคว้าที่กระทำโดยการศึกษาความ
ประพฤติกและวจนะที่มนุษย์ได้ประสบมาตามความเป็นจริง

มิใช่เป็นการตั้งรูปความคิดเห็นอย่างเลื่อนลางเกี่ยวกับสังคมขึ้นมาเท่านั้น ดังที่ได้เคยมีผู้เสนอขึ้นมาในอดีต ในรูปความคิดเห็นเกี่ยวกับศรัทธาที่มีต่อศาสนาบ้าง เกี่ยวกับเชื้อชาติและการบูชาวีรบุรุษบ้างเกี่ยวกับความโน้มเอียงในทางส่วนตัว รวมทั้งเกี่ยวกับเป็นเรื่องผ่น ๆ ที่ไม่ได้แสดงแนวทางที่จะบรรลุลงไว้ ส่วนการศึกษาคุณค่าของมาร์กซ์และเอดเงิลส์นั้น ได้แสดงผลการค้นพบลงไว้อย่างมีระเบียบและแน่นอน ศาสตราจารย์ทั้งสองจึงได้ชื่อว่า เป็นผู้เสนอทฤษฎีของโซเชลลิสม์แบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งแตกต่างจากการเสนออย่างรว ๆ ของเจ้าสำนักโซเชลลิสม์แบบอุดมคติ

การศึกษาลัทธิมาร์กซิสม์นั้น เป็นการเข้าสู่การศึกษาอันกว้างขวางลึกซึ้งอันต้องการเวลายาวนาน ผู้เขียนได้เรียบเรียงเรื่องนี้จากคำบรรยายของ Emile Burns ซึ่งเป็นการแนะนำแนวความคิดของลัทธิมาร์กซิสม์อย่างสรุปไว้กระชับรัดกุม น่าอ่าน เหมาะสมแก่การศึกษาของเราในขั้นต้น

เป็นผู้มีความเชื่อว่า ความยุ่งยากใด ๆ และไม่ว่าในที่ใด ๆ ย่อมจะพบให้แตกไปได้ ด้วยการบั่นทอนความสุขสำราญแบบโลก ๆ นั้นเสีย และอุทิศเวลาให้แก่การศึกษาวิชาความรู้และความคิดใหม่ ๆ ด้วยความอดทนสนใจแล้วนำขึ้นพิจารณาไตร่ตรองหา

ทางต่อไป ความกระแจะสำราญอยู่ในความเขลาและความหลง ติด
 อยู่ในความเชื่องมง่าย ปราศจากความวิเคราะหฺ แยกแยะเหตุ
 ผลและหลักฐานนั้น มีแต่จะนำมนุษย์ไปสู่ชีวิตมืดแต่อย่างเดียว
 เท่านั้น

กุหลาบ สายประดิษฐ์

พฤษภาคม ๒๔๕๓

บทที่ ๑

กฎแห่งความคลั่งคลายทางสังคม

โดยปกติ ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติมักจะถูกนำเสนอ
ในรูป การบันทึกเรื่องสงครามระหว่างชาติ และการบันทึก
วีรกรรมของพวกกษัตริย์ พวกขุนพล หรือ รัฐบุรุษ บางทีก็ถึง
แก่มีการบรรยายมูลเหตุจูงใจให้ประกอบวีรกรรมของบุคคลเหล่านั้น
นั้นไปในรูปที่เป็นการส่วนตัวอย่างสิ้นเชิง อาทิคือ การบรรยาย
ถึงความมักใหญ่ใฝ่สูงที่ชักนำบุคคลเหล่านั้นออกรบพุ่งที่บ้านเมือง
ต่าง ๆ ได้เป็นของตนหรือการบรรยายถึงที่ทรรศน์ (Outlook) ที่
ชอบด้วยศีลธรรม หรือฝ่าฝืนศีลธรรมของบุคคลเหล่านั้น อัน
เป็นเหตุให้เขาดำเนินนโยบายเช่นนั้นเช่นนั้น บางทีบุคคลเหล่านั้น
ก็ถูกกล่าวถึงว่าได้ปฏิบัติการไปเพื่อแก่เกียรติยศ หรือเกียรติภูมิ
ของประเทศ หรือบางทีก็โดยมีเหตุจูงใจในทางศาสนา

ลัทธิมาร์กซิสม์ หาพอใจการเข้าสู่ประวัติศาสตร์ในรูป
เช่นนี้ไม่ ในประการแรก ลัทธิมาร์กซิสม์พิจารณาว่า วิทยาการ
อันแท้จริงในประวัติศาสตร์นั้น ต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประ-
ชาชน และจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเอกชนได้ก็ต่อเมื่อพฤติกรรม
ของเอกชนเหล่านั้น เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ซึ่งแผ่ไพศาลไกลออกไปจากตัวเขา... กล่าวคือ เป็นการแสดง
ความเคลื่อนไหวของประชาชน

Emile Burns ได้อ้างครอมเวลล์เป็นตัวอย่าง โดยกล่าว
ว่า ความสำคัญของครอมเวลล์นั้นหาได้เกิดจากการกระทำและที่
ทรงยศของเขาไม่ ความสำคัญของครอมเวลล์อยู่ที่ว่า เขาได้มีบทบาท
อันสำคัญ ในความเคลื่อนไหวของประชาชนอังกฤษกลุ่มหนึ่ง
ในการคัดค้านโจมตีระเบียบเก่า ตัวเขาและขบวนการของเขา ได้
ทำลายเครื่องกีดขวางของระบบศักดินาฟิวดัล และได้เบิกทางให้
แก่การขยายตัวอันไพศาลของลัทธิเศรษฐกิจนายทุนในอังกฤษ ข้อ
ที่พึงสนใจในพฤติกรรมของครอมเวลล์มิได้อยู่ที่ประวัติศาสตร์แห่ง
การรบพุ่งของเขา และที่ทรงยศในทางศาสนาของเขา และกล
อุบายต่าง ๆ ของเขา หากอยู่ที่การศึกษาตำแหน่งของครอมเวลล์
ในฐานะที่ ได้เบิกทางให้แก่ความคลี่คลายขยายตัวของผลิตราย
และวิภาคกรรม (Distribution) ของอังกฤษ อยู่ที่ว่าความ

เข้าใจว่า เหตุใดจึงได้เกิดการโรมรันกับระบบกษัตริย์ศักดินาขึ้น
 ในระยะกาลนั้น? และเหตุใดจึงได้เกิดขึ้นในอังกฤษก่อนประเทศ
 อื่นๆ? การศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงนานาประการตามความจริง
 ที่ได้บังเกิดขึ้นในกาลสมัยนั้นแหละ ที่เป็นกิจอันพึงสนใจและเป็น
 ความสำคัญ สิ่งเหล่านั้นแหละคือมูลฐานของวิทยาการแห่งประวัติ
 ศาสตร์ โดยอาศัยความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาเช่นกล่าวนั้น รวมทั้ง
 การศึกษาพฤติกรรมในกาลสมัยอื่นและของชนชาติอื่นในทำนอง
 เดียวกันนั้น ย่อมเป็นสิ่งอันอยู่ในวิสัยที่จะกำหนดทฤษฎีทั่ว ๆ ไป
 ขึ้นได้ นั่นคือ เป็นสิ่งอันอยู่ในวิสัยที่จะกำหนด กฎแห่งความคลี
 คลายทางสังคม (Laws of the development of society) ขึ้นได้
 และกฎเหล่านั้นก็จะเป็นกฎที่แท้จริงเช่นเดียวกับกฎต่างๆ ของวิชา
 เคมี และกฎของวิทยาการอื่นๆ เมื่อใดที่เราได้รู้กฎต่าง ๆ ในเรื่อง
 ความคลีคลายทางสังคม เราก็อาจนำกฎเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์
 ได้ จักเดียวกับที่เราอาจใช้กฎของวิทยาการอื่นๆ ให้เป็นประโยชน์
 ได้เหมือนกัน ไม่เพียงแต่อาจคาดคะเนได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น แต่
 เราอาจปฏิบัติการในอาการที่แน่ใจว่า เหตุการณ์เช่นนั้นเช่นนั้นย่อม
 จะเกิดขึ้น ดังเช่นจัดการระบอบลัทธิฟาสซิสต์มิให้บังเกิดขึ้น

ดังนั้น ลัทธิมาร์กซิสม์จึงเข้าสู่การศึกษาประวัติศาสตร์ใน
 ความประสงค์ที่จะสืบเสาะกฎธรรมชาติ ที่ปรากฏอยู่ในประวัติ-

ศาสตร์ของมนุษยชาติตลอดมา และด้วยความประสงค์ข้อนี้ ลัทธิมาร์กซิสต์จึงมิได้พิจารณาการกระทำของบุคคลแต่ละคน หากพิจารณาความเคลื่อนไหวของประชาชน และเมื่อได้พิจารณาชีวิตความเคลื่อนไหวของประชาชนภายหลังที่ได้ผ่านสังคมยุคปริมิทีฟ หรือยุคศักดินาบรรพมาแล้ว ลัทธิมาร์กซิสต์ก็พบว่า ในหมู่มนุษย์นั้น มีกลุ่มชนแยกออกเป็นกลุ่ม ๆ ชนเหล่านั้นต่างก็มุ่งหน้าดำเนินชีวิตไปคนละทาง แต่มิใช่เป็นเรื่องต่างคนต่างก็ดำเนินชีวิตไปคนละทาง หากเป็นเรื่องต่างชั้น ต่างก็ดำเนินไปคนละทาง ทั้งนี้หมายความว่า ความแตกต่างในการดำรงชีพในชุมชนมนุษย์นั้น มิใช่เป็นความแตกต่างระหว่างเอกชนกับเอกชน หากเป็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มชน เป็นความแตกต่างระหว่างชนชั้น คือชนในชั้นหนึ่งต่างก็มีความเป็นอยู่และเกาะเกี่ยวแน่นแฟ้นอยู่ในชั้นของตน และคนเหล่านั้นพิจารณาส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ตามทรรศนะแห่งชั้นของตน

ชนชั้น (Classes) ที่กล่าวถึงนี้คืออะไรเล่า? กล่าวอย่างง่าย ๆ ชนชั้นหมายถึงกลุ่มชนผู้ได้มาซึ่งเครื่องยังชีพโดยวิถีทางอย่างเดียวกัน ในสังคมศักดินา กษัตริย์และเจ้าขุนมูลนายศักดินา (Feudal lords) ได้มาซึ่งเครื่องยังชีพในรูปของบรรณาการ ซึ่ง

พวกทาสที่ดินหรือ เลก (Serfs) เป็นผู้ออกแรงจัดหาเมล็ดพันธุ์
 ส้ม กล้วย พวกเลกเหล่านั้น ในส่วนใหญ่จัดหาเครื่องเช่นส้ม กล้วย
 ไข่พามาอบให้เจ้าขุนมูลนายโดยการทำงานในที่ดิน พวกเจ้าขุน
 มูลนายได้ประกอบขึ้นเป็นชั้นชน และคนในกลุ่มนั้นทั้งหมดยอม
 ถูผลประโยชน์ของชั้นชนของเขาเป็นสำคัญและร่วมกัน เจ้า
 ขุนมูลนายทุกคนจะรีดเอาออกมาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้
 จากพวกเลกของเขา เจ้าขุนมูลนายทุกคนต้องการที่จะแผ่ขยาย
 การครอบครองที่ดินออกไป และต้องการได้พวกเลกมาทำงาน
 รับใช้เขาให้มากยิ่งขึ้นที่จะมากได้ นี่แหละที่ทำให้พวกมูลนายทุก
 คนที่อยู่ในชั้นนั้น มีผลประโยชน์ของชั้นชนอันร่วมกัน อีกทาง
 หนึ่งคือพวกเลกหรือพวก serfs ก็ร่วมกันเข้าเป็นชั้นชนอีก
 ชั้นหนึ่ง และมีผลประโยชน์ของชั้นชนร่วมกัน พวกเลกทั้งหลาย
 ต้องการจะยึดถือสิ่งที่เขาได้ผลิตขึ้นไว้ใช้สำหรับตัวเขาและครอบ
 ครว้ของเขาให้มากขึ้น แทนที่จะส่งมอบให้แก่เจ้าขุนมูลนายตาม
 แต่มูลนายจะพอใจ พวกเขาต้องการได้อิสราภาพที่จะทำงาน เพื่อได้
 โภคผลทั้งหมดไว้เป็นของเขาเอง โดยไม่ต้องนำผลจากแรงงานงาน
 ของเขาไปเช่นส้ม กล้วยผู้ใด พวกเขาต้องการได้รับการปลดปล่อย
 จากการปฏิบัติอันเกรี้ยวกราดปราศจากปรานีที่เขาได้รับจากเจ้าขุน

มุลนายของเขา ผู้ซึ่งยังได้ตั้งตนเป็นผู้ออกกฎหมายปกครองพวก
เขาและยังเป็นผู้พิพากษาพวกเขาเสียอีกด้วย นักเขียนเชื้อชาติเอง
โกลแซ็กซอน ได้พรรณารัฐสภาของ เลก คนหนึ่งซึ่งต้องรับ
ใช้ไถนาให้แก่มูลนายของเขาเอาไว้ว่า

“โอ, ท่านขอรับ กระผมต้องทำงานหนักเหลือ
เกิน กระผมต้องออกไปทำงานแต่เช้าตรู่ ต้อนวัวไป
ยังทุ่งนา และนำมันเทียบเข้ากับคันไถ ถึงแม้อากาศ
จะหนาวเยือกเย็น ปีมาว่าจะแข่งจนกระดิกไม่ได้ก็
กระผมก็ไม่กล้าจะหลบความหนาวอยู่กับบ้าน ด้วย
ความกลัวภัยในพระเดชแห่งมูลนายของกระผม กระ
ผมต้องกระเสือกกระสนออกไปที่ท้องนาทุกวัน และ
จะต้องไถให้ได้วันละหนึ่งเอเคอร์เป็นอย่างน้อย”

ด้วยประการดังนี้ ในประเทศระบบศักดินาทุกประเทศจึง
ได้มีการขัดแย้งต่อสู้กันระหว่างพวกเจ้าขุนมูลนายและพวกเลกสืบ
มาไม่ขาด บางคราวก็เป็นเรื่องระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือเป็น
เรื่องระหว่างพวกเลกกลุ่มหนึ่งขัดแย้งต่อมูลนายของเขา บางคราว
การขัดแย้งต่อสู้ก็เป็นเรื่องใหญ่โตทีเดียว คือเป็นการขัดแย้งต่อสู้
ของพวกเลก ที่รวบรวมกันเข้าเป็นหมู่ใหญ่ เพื่อที่จะเรียกร้อง

ต่อสู้ให้ชีวิตของพวกเขาทั้งหลายได้รับการปรับปรุงดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ตัวอย่างการขัดแย้งต่อสู้ของพวกเขาเลกครั้งใหญ่ ๆ นั้น ได้แก่การขัดแย้งต่อสู้ที่เกิดขึ้นในอังกฤษ ในปี ค.ศ. ๑๓๘๑ นำโดย จอห์นบอลล์ และ วัตไทเลอ การขัดแย้งต่อสู้ทำนองเดียวกันนี้ ได้อุบัติขึ้นในเยอรมันนี ในรัสเซีย และในประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศ ในขณะเดียวกันนั้น การต่อสู้ชนาทย่อม ๆ ก็ยังคงดำเนินอยู่ในที่ต่าง ๆ ไม่ขาดสาย

นอกเหนือไปจากพันธะที่พวกเขาจะต้องทำงานในที่ดินของพวกเขาเจ้าขุนมูลนายแล้ว พวกเขายังมีพันธะที่จะต้องส่งบรรณาการให้มูลนายในรูปต่าง ๆ อีก กล่าวคือไม่เพียงแต่ว่าพวกเขาจะต้องแบ่งส่วนที่เขาส่งได้ให้แก่มูลนายของเขาเท่านั้น หากยังจะต้องนำผลิตผลจากงานฝีมือของเขาและของสมาชิกในครอบครัว มอบให้แก่มูลนายของเขาอีกด้วย ในสมัยกาลนั้น ยังมีพวกช่างที่มีฝีมือพิเศษสามารถผลิตเครื่องใช้ เป็นต้นว่าผลิตอาวุธและอุปกรณ์อาวุธ และมีพวกพาณิชยกร ซึ่งออกตระเวนซื้อผลิตผลเหลือใช้ของท้องถิ่นหนึ่งและนำไปจำหน่ายแลกเปลี่ยนกับผลิตผลของอีกท้องถิ่นหนึ่งหรืออีกประเทศหนึ่ง ครั้นต่อมาการค้าขายเจริญขึ้นความต้องการสินค้าของพาณิชยกรก็เพิ่มขึ้น คือต้องการไม่เพียงแต่ผลิตผลเหลือใช้

ใช้ของพวกเลกภายหลังที่หักส่วนที่ต้องส่งให้แก่มูลนายออกแล้ว ด้วยความต้องการดังกล่าว พวกพาณิชยกรจึงเริ่มขยายให้มีการผลิตที่เป็นล่ำเป็นสันเพื่อนำผลผลิตออกสู่ตลาด โดยการใช้แรงงานเต็มเวลาของพวกเลกที่ได้เป็นอิสระแก่ตนแล้ว หรือพวกเลกที่หลบหนีมาได้จากมูลนายของเขา นอกจากนั้น พวกเลกอิสระบางคนยังได้พยายามที่จะตั้งหลักแหล่งขึ้นในเมือง โดยประกอบอาชีพเป็นช่างอิสระผลิตสินค้า เช่น ผ้า, เครื่องใช้จำพวกโลหะ และสินค้าอื่น ๆ

ด้วยการขยายตัวอย่างช้า ๆ เช่นนี้ ที่เป็มนานับด้วยร้อยๆ ปี ภายในวงการผลิตของสังคมศักดินา ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคของชุมชนแห่งท้องถิ่น จึงได้เกิดมีการผลิตเพื่อตลาด หรือเพื่อการซื้อขาย เติบโตจำเริญขึ้นด้วย การผลิตในประการหลังนี้ได้ดำเนินไปโดยพวกช่างอิสระและพวกประกอบการที่ใช้ลูกจ้าง พวกช่างอิสระนั้นต่อมาก็ค่อย ๆ เปลี่ยนฐานะไปเป็นพวกประกอบการที่ใช้ลูกจ้าง (Employers of labour) คือได้พวกคนงานที่เรียกว่า Journeymen ทำงานให้เขาและได้ค่าจ้างตอบแทน ด้วยประการทั้งนั้น สืบแต่ศตวรรษที่ ๑๖ เป็นลำดับมา จึงได้เกิดมีชนชั้นใหม่ขึ้น เรียกว่าชนชั้นนายทุนอุตสาหกรรม (Industrial

capitalist class) พร้อมด้วยมีชนชั้น^๕คนงานอุตสาหกรรม (Industrial working class) อันเป็นเสมือน “เงา” ของชนชั้นแรก ตามท้องที่ชนบทแล้ว ก็มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเช่นเดียวกัน พันธะอันเก่าคร่ำในสังคมศักดินาได้สลายไป การมอบตนให้รับใช้เพื่อแลกเปลี่ยนกับเครื่องยังชีพ ได้เปลี่ยนมาเป็นรูปการเช่าที่ทำการ โดยจ่ายค่าเช่าเป็นเงิน พวกเล็ก ในหลายกรณีได้เปลี่ยนฐานะไปเป็นชาวนาอิสระ ซึ่งต่างก็ครอบครองที่ดินส่วนหนึ่ง และเจ้าของที่ดินเมื่อต้องการแรงงานเพื่อใช้ในการเพาะปลูกบนที่ดินของตน ก็ได้เริ่มใช้วิธีจ่ายค่าจ้างให้แก่ผู้ทำงาน ด้วยประการเช่นนี้ จึงได้เกิดมีชาวนานายทุน (Capitalist farmer) ขึ้นพร้อมด้วยชาวนาคนงาน (Farm Labourer) ซึ่งได้ค่าจ้างในการทำงาน

อย่างไรก็ดี การเติบโตของชนชั้นนายทุนทั้งในเมืองและตามชนบท ก็หาได้นำกาลอวสานมาสู่พวกเจ้าขุนมูลนายศักดินา ซึ่งเป็นชนชั้นปกครองอยู่ในสมัยนั้นไม่ ตรงกันข้าม ทั้งกษัตริย์ทั้งพวกเจ้าขุนมูลนาย และคณะสงฆ์ ต่างก็ได้พยายามอย่างเต็มที่เหนียวที่จะใช้ลัทธิเศรษฐกิจแบบนายทุน อันได้เติบโตขึ้นมานั้นเป็นประโยชน์แก่พวกเขา ฝ่ายพวกเล็กซึ่งได้รับอิสรภาพ หรือหลบหนีมูลนายออกมา ตั้งหลักแหล่งอยู่ในเมืองนั้น ก็เท่ากับว่าได้

หลบหนีการส่งส่วยหรือบรรณาการ ให้แก่เจ้าขุนมูลนายของตน ด้วย ครั้นต่อมาเมื่อลูกหลานของพวกเลกเหล่านั้น ได้ตั้งตัวจนพอจะมีศรีสุขขึ้นบ้าง เขาเหล่านั้นจึงเริ่มตระหนักว่า เขาหาได้เป็นอิสระแท้จริงไม่ กษัตริย์และพวกขุนนางศักดินาได้จัดการให้เขาต้อง เสียภาษี เพื่อประโยชน์แก่ชนชั้นสูงเหล่านั้นด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งได้ออกกฎหมายบังคับจำกัดการค้าขายของเขา และกีดกันการขยายตัวโดยเสรี ในกิจการหัตถกรรมของพวกเขาด้วย

กษัตริย์และขุนนางเจ้าที่ดินแบบเก่าสามารถบังคับการต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ก็เพราะว่าชนชั้นสูงเหล่านั้นเป็นผู้ควบคุมกลไกของรัฐได้แก่กำลังทหาร, ตุลาการ, และคุก และในขณะเดียวกันชนชั้นนั้นยังเป็นผู้ออกกฎหมายด้วย เพราะฉะนั้น การเติบโตของชนชั้นนายทุน จึงมีความหมายอีกทางหนึ่งว่าเป็นการเติบโตของรูปแบบใหม่ ๆ แห่งการต่อสู้ระหว่างชนชั้น พวกนายทุนจำต้องเข้าทำงานต่อสู้กับกษัตริย์และพวกเจ้าขุนมูลนาย เป็นการต่อสู้ซึ่งได้ดำเนินติดต่อกันมาหลายศตวรรษ ในประเทศล้าหลังบางประเทศ การต่อสู้ดังกล่าวยังคงดำเนินอยู่ แต่ในประเทศเช่น อังกฤษ และฝรั่งเศส เป็นต้นั้น การต่อสู้ได้จบสิ้นลงแล้ว

พฤติกรรมการณ์การต่อสู้เช่นที่กล่าวนี้ได้เป็นมาอย่างไรเล่า?

พฤติกรรมย่อ ๆ เป็นดังนี้ คือ พวกชนชั้นนายทุนได้
 เข้ายึดอำนาจจากผู้ปกครองศักดินาโดยการปฏิวัติด้วยการใช้กำลัง
 อาวุธในประเทศอังกฤษ การปฏิวัติดังกล่าวได้บังเกิดขึ้นก่อน
 ประเทศใด ๆ เป็นเวลานาน การต่อสู้ยังไม่ขาดสายของพวก
 ชนชั้นนายทุน ต่อระบบการเก็บภาษี และการจำกัดสิทธิต่าง ๆ ที่
 ชนชั้นปกครองได้ปฏิบัติต่อพวกเขาเหล่านั้น ได้บรรลุถึงจุดระเบิดอย่าง
 แรงในกลางศตวรรษที่ ๑๗ เนื่องด้วยข้อจำกัดสิทธิต่าง ๆ นั้นเป็น
 การเหี่ยวร้างขัดขวางการขยายตัวของการผลิตทุนนายทุน ในขั้นต้น
 พวกนายทุนได้พยายามปลดปล่อยความกดขี่ โดยวิธีการอันสงบ
 พวกเขาได้ทำคำร้องทุกข์ถวายฎีกาต่อพระเจ้าแผ่นดิน โดยแสดง
 ไว้ในคำร้องทุกข์ว่าเขาปฏิเสธการเสียภาษี และปฏิเสธที่จะปฏิบัติ
 ตามข้อบังคับอื่นๆอีก ที่เขาเห็นว่าไม่เป็นธรรมต่อพวกเขา แต่วิธี
 การร้องทุกข์ดังกล่าวนั้นหาอำนวยความสะดวกสำเร็จที่เป็นแก่นสารอันใด
 ไม่ ดังนั้น พวกนายทุนจึงจำต้องหันเข้าหาวิธี ใช้กำลังเผชิญกับ
 กำลัง และจำต้องปลุกเร้าประชาชนให้ขัดแย้งต่อกษัตริย์ ขัดแย้ง
 ต่อการเก็บภาษีอากรโดยพลการ และการจำกัดสิทธิในการค้าขาย
 ขัดแย้งต่อการจับกุมและการลงโทษ ซึ่งตุลาการของกษัตริย์เป็นผู้
 วินิจฉัยลงโทษ ความพยายามทุกชนิดในอันจะทำลายเครื่องกีด-

ขวางต่าง ๆ ของสังคมศักดินา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พวกนายทุน
 จำต้องดำเนินการรวบรวมกำลังเพื่อทำการปฏิวัติโดยการใช้อำนาจ
 อาวุธ จำต้องนำประชาชนให้จับอาวุธขึ้นขัดแย้งต่อสู้กับกษัตริย์
 และระบบการกดขี่ที่มีอยู่ในเวลานั้น จำต้องทำให้เหล่าผู้ปกครอง
 ต้องปราชัยโดยวิธีการทางทหาร ต่อเมื่อได้จัดการให้ชนชั้นสูงที่
 ถืออำนาจปกครองอยู่ในเวลานั้น ต้องปราชัยลงไปแล้ว จึงจะเป็น
 การอยู่ในวิสัยที่ชนชั้นนายทุนจะได้เปลี่ยนฐานะ ไปเป็นชนชั้นปก
 ครอง และจะสามารถทำลายเครื่องกีดขวางต่าง ๆ ที่ระบบศักดินา
 ได้ตั้งตงไว้ เพื่อกีดกันมิให้ลัทธิเศรษฐกิจแบบนายทุนได้คลี่คลาย
 ขยายตัวรวมทั้งการออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อความจำเป็นในการนี้

เป็นความจริงอย่างถ่องแท้ ตามที่ประวัติศาสตร์แทบทั้ง
 หมดยืนยันไว้ว่า การปฏิวัติของพวกนายทุนในประเทศอังกฤษ
 เป็นการต่อสู้กับ กษัตริย์ชาร์ลที่หนึ่ง ในฐานะที่เป็นกษัตริย์ที่
 ปกครองอย่างกดขี่ ที่เป็นคนเจ้าเล่ห์ เจ้ากล และผูกใจในลัทธิ
 ศาสนาโรมันคาทอลิก ส่วนครอมเวลล์เป็นผู้แอนตคาทอลิกที่ได้รับ
 การเคารพอย่างสูง พร้อมกันเป็นผู้มีอุดมการณ์อันสูงส่งต่อ
 อิสระภาพของชนชาติอังกฤษ กล่าวอย่างสั้น ๆ การต่อสู้ดังกล่าวนี้
 ได้ถูกนำเสนอในฐานะเป็นการต่อสู้ทางศาสนาและศีลธรรม อย่าง

ไรก็ดี ลัทธิมาร์กซิสม์ได้พิจารณาประวัติศาสตร์ของยุคนั้นลึกลง
 ไปกว่าการพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวกับบุคคล และลึกลงไปกว่าการ
 พิจารณาถึงคำขวัญที่การต่อสู้ได้ยึดเป็นคติ ลัทธิมาร์กซิสม์ได้เล็ง
 เห็นสาระัตถะแห่งการต่อสู้ของยุคนั้นว่า เป็นการต่อสู้ของชนชั้น
 นายทุนที่ได้เติบโตขึ้นมา เพื่อที่จะช่วงชิงอำนาจจากชนชั้นปกครอง
 ศักดินาและตามความจริง มันแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็น
 หัวเลี้ยวของประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนทีเดียว เพราะว่าภายหลัง
 การปฏิวัติและเมื่อได้เข้าสู่ระยะที่สองในปี ค.ศ ๑๖๘๘ ชนชั้นนาย
 ทุนก็ได้ประสบความสำเร็จในการเข้ามามีส่วนควบคุมรัฐไม่น้อย

ในประเทศอังกฤษ เนื่องด้วยการปฏิวัติของพวกนายทุน
 อุบัติขึ้นก่อนใคร ๆ ชัยชนะของพวกนายทุนจึงยังไม่ใช่ชัยชนะ
 เด็ดขาดสิ้นเชิง ผลจากการปฏิวัติอันนี้ถึงแม้ว่าสัมพันธ์รูปศักดินา
 ที่มีมาดั้งเดิมจะได้ถูกทำลายล้างลงเป็นอันมากแล้วก็ดี ชนชั้นเจ้า
 ของที่ดิน รวมทั้งชนชั้นมั่งคั่งที่ย้ายหลักแหล่งมาจากในเมือง ใน
 ส่วนใหญ่ยังคงดำรงฐานะอยู่เช่นเดิม และชนชั้นเจ้าของที่ดินนั้น
 ยังได้ขยายตัวออกไปเป็นชนชั้น เจ้าที่ดินนายทุน (Capitalist
 landlords) ซึ่งได้ปรากฏขึ้นมาพร้อมด้วยการแสวงหาผลประโยชน์
 ทางเงินทองและได้ดำรงฐานะอยู่สืบมาอีกสองชั่วศตวรรษ และ
 ได้เข้ามามีส่วนไม่น้อยในการควบคุมรัฐ

แต่ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งการขัดแย้งต่อสู้เกิดขึ้นล่าช้ากว่าในประเทศอังกฤษ และการปฏิบัติของพวกนายทุนก็ได้ปฏิบัติจนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๗๘๙ การเปลี่ยนแปลงอันฉับพลันได้บังเกิดให้เกิดผลลึกซึ้งกว่าที่ได้เกิดขึ้นในอังกฤษเป็นอันมาก ตามความคิดของมาร์กซีสต์ การปฏิบัติในฝรั่งเศสหาได้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่รัสเซียและนักเขียนอื่นๆ ได้เขียนหนังสือประกาศสิทธิของมนุษย์ลงไว้ หรือขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่า ได้มีคำขวัญของการปฏิบัติ “เสรีภาพ-สมภาพ-ภราดรภาพ” อันได้รับความนิยมนอย่างแพร่หลายไม่ เช่นเดียวกับที่สารัตถะแห่งการปฏิบัติของครอมเวลล์อยู่ที่การต่อสู้ระหว่างชนชั้น และมิได้อยู่ที่คำขวัญในทางศาสนา ฉะนั้นสาระัตถะของการปฏิบัติฝรั่งเศส ก็อยู่ที่ความสัมพันธ์ในเรื่องชนชั้นและมีได้อยู่ที่หลักการต่างๆ แห่งความยุติธรรม ที่เป็นหลักการนามธรรมอันจารึกไว้ที่ธงปฏิวัติฉนั้น

มาร์กซ์ กล่าวถึงยุคแห่งการปฏิวัติดังกล่าวนี้นี้ไว้ว่า

“เช่นเดียวกับที่เราไม่อาจวินิจฉัยบุคคลโดยถือเอาความเห็นของเขาที่กล่าวถึงตัวของเขาเองฉันใด เราก็ไม่อาจวินิจฉัยยุคแห่งการปฏิวัติเช่นนี้จากความสำนึกของการปฏิวัติเอง”

สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เราเข้าใจยุคต่างๆ แห่งการปฏิวัตินั้น อยู่ที่ว่า จะต้องถึงเห็นการต่อสู้เพื่อได้มาซึ่งอำนาจของชนชั้นต่างๆ จะต้องถึงเห็นว่าชนชั้นใหม่ๆ ได้ช่วงชิงอำนาจมาจากชนชั้นที่ได้ อำนาจอยู่เดิม การถี่ย่อมเป็นเช่นนั้น ถึงแม้ว่าพวกหัวหน้าที่ของ ชนชั้นใหม่จะได้ประกาศออกมา, โดยรู้สำนักหรือมีรู้จักตาม, ว่า การต่อสู้ของพวกเขาเป็นการต่อสู้เพื่อหลักการที่เป็นนามธรรม ต่างๆ หรือเพื่อเหตุต่างๆ ที่มีได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาของ ผลประโยชน์แห่งชนชั้นและอำนาจของชนชั้น

มาร์กซิสต์พิจารณาประวัติศาสตร์และถึงเห็นว่า การต่อสู้ระหว่างชนชั้นที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกัน เป็นกำลังอันสำคัญ ในความคลี่คลายขยายตัวของสังคมมนุษย์ และพร้อมกันไปกับ การต่อสู้ระหว่างชนชั้นนั้น ก็ได้มีความเติบโตจำเริญของวิทยาการ ติดตามไปด้วย คือความเติบโตจำเริญแห่งอำนาจของมนุษย์เหนือ ธรรมชาติ อำนาจของมนุษย์ในอันจะผลิตสิ่งของตามที่ชีวิตของเขาต้องการ การค้นพบเครื่องจักรส่งกำลัง เป็นการก้าวหน้าอัน สำคัญใหญ่หลวงแก่ผลิตรกรรม แต่มันก็มีได้นำมาสู่การผลิตร กรรมเพียงเท่านั้น มันยังได้นำมาพร้อมกับมัน, ซึ่งการทำลายกิจการของผู้ผลิตเดิมซึ่งมีเครื่องปั้นและเครื่องทอผ้าของตนเอง

เพราะไม่สามารถจะแข่งขันกับผู้ผลิตที่ใช้เครื่องจักร ซึ่งคนงานคนหนึ่งสามารถจะผลิตผ้าขึ้นมาได้ในวันหนึ่งมากกว่าที่พวกช่างเรือนเดิมต้องใช้เวลาผลิตถึงหนึ่งสัปดาห์ เพราะฉะนั้นผู้ผลิตเอกชนซึ่งมีและใช้เครื่องมือของตนเองในการผลิต จึงต้องหลีกทางให้แก่คนทั้งสองจำพวก จำพวกหนึ่งได้แก่ ชนชั้นนายทุนที่มีเครื่องจักร แต่มิได้ใช้เครื่องจักรด้วยตนเอง และอีกจำพวกหนึ่งได้แก่ พวกชนชั้นคนงานอุตสาหกรรม ที่ไม่มีเครื่องมือในการผลิต แต่ทำงาน (แลกกับค่าจ้าง) เพื่อเจ้าของเครื่องมือ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ บังเกิดขึ้นโดยไม่มีผู้ใดจะได้อำนาจ และโดยที่ไม่มีผู้ใดได้กระการไว้ล่วงหน้าเลย การเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์นี้เป็นผลโดยตรงของความรู้ใหม่ที่คนไม่กี่คนได้ประสบมา และนำมาใช้ในการผลิตเพื่อความมากมายผลของเขเองโดยที่มิได้คาดเห็นผลภายหลังหรือปรารถนาจะให้เห็นผล การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันจะติดตามมาในภายหลัง มาร์กซลงความเห็นว่าข้อนี้เป็นจริงแก่การเปลี่ยนแปลงทั้งมวลในสังคมมนุษย์ กล่าวคือมนุษย์ได้รับความรู้เพิ่มพูนขึ้นเป็นลำดับ และได้ นำความรู้ใหม่ที่ได้ออกมาใช้ในการผลิต และโดยการกระทำเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันใหญ่หลวงทางสังคม ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเหล่านี้ได้นำไปสู่การขัดกันในระหว่างชนชั้น ซึ่ง

ได้บังเกิดขึ้นในรูปการขัดกันในเรื่องความคิด หรือในเรื่องสถาบัน ได้แก่การขัดกันในเรื่องศาสนา, ในเรื่องรัฐสภา, ในเรื่องความยุติธรรม และเรื่องอื่นๆ การที่การขัดกันแสดงออกมาในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ก็เพราะว่าความคิดและสถาบันที่ปรากฏอยู่ในเวลานั้น ได้ถือกำเนิดและเติบโตขึ้นมาจาก แบบการผลิตและความสัมพันธ์ของชั้นชนที่มีอยู่เดิม

Emile Burns ได้ยกตัวอย่างสถาบันเรื่อง “ฐานันดร” (The institution of the estates) สถาบันอันนี้ ในอังกฤษ ฐานันดรทั้งสามเคยได้แก่ พวกพระ (The Lords Spiritual), พวกขุนนาง (The Lords Temporal), และ พวกสามัญชน (The Commons) แม้ว่า สถาบันฐานันดรทั้งสามนี้ยังคงมีอยู่ตามแบบพิธีแบ่งสภานิติบัญญัติออกเป็นสภาขุนนาง (House of Lords) และ สภาสามัญ (House of Commons) ก็ดี แต่การกำหนดฐานันดรนี้ก็ได้สูญเสียความสำคัญไปหมดแล้วพร้อมกับที่ระบบศักดินาได้ถูกกวาดล้างไป และได้มีการแบ่งแยกอันใหม่เกิดขึ้นในสังคม คือชั้นชนของพวกนายทุนและชั้นชนของพวกคนงาน ในฝรั่งเศสไม่มีการแบ่งแยกในเรื่อง “ฐานันดร” เหลือร่องรอยอยู่เลย และในอเมริกาของคนผิวขาว สิ่งที่เรียกว่า “ฐานันดร” นี้ ไม่เคยได้ยืน

กันเลย เพราะว่าในสมัยที่สหรัฐอเมริกาเริ่มเติบโตขึ้น ลัทธิศักดินาแทบจะสาปสูญไปหมดแล้ว

อะไรเล่าที่ได้ทำให้เกิดขึ้นและแล้วได้สลายไป ซึ่งความคิดและสถาบันเช่นที่กล่าวนั้น? มาร์กซ์ได้ชี้ไว้ว่า ในที่ทุกแห่งและทุกกาลสมัย ความคิดและสถาบันต่างๆ ย่อมจะบังเกิดขึ้นจากความประพฤติของผู้คนนั่นเอง ความประพฤติข้อแรกได้แก่การผลิตสิ่งที่เป็นเครื่องยังชีพ อันได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย ในหมู่ชนที่รวบรวมกันเป็นสังคมที่เป็นมาในประวัติศาสตร์ทุกกาลสมัย นับตั้งแต่ สังคมชาติกุด ในยุคดึกดำบรรพ์ (Primitive Tribe) สังคมทาส, สังคมศักดินา, สังคมนายทุนสมัยปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มชนเหล่านั้นขึ้นอยู่กับอยู่แก่แบบหรือรูปของการผลิตในสังคม สถาบันต่างๆ หาได้รับการคิดค้นสร้างขึ้นไว้วางหน้าไม่ว่าได้กำเนิดและเติบโตขึ้นมาจากความประพฤติที่เป็นชนบประเพณีของกลุ่มชนนั้นๆ สถาบันกิติ กฎหมายกิติ หลักแห่งศีลธรรมจรรยา กิติ และความคิดอย่างอื่น ๆ กิติ เพียงปรากฏเป็นรูปร่างออกมาจากชนบประเพณีเหล่านั้นเท่านั้นและชนบประเพณีนั้นเล่า ก็สัมพันธ์อยู่โดยตรงกับแบบของการผลิตที่เป็นอยู่ในสมัยนั้นๆ พุทธสัน ๆ กิติคือ สถาบันต่างๆ

เป็นผล และเป็นสิ่งผูกพันอยู่กับแบบการผลิต สถาบันและความ
คิดต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นโดยเป็นอิสระแก่ตนเอง

เพราะฉะนั้น ผลต่อไปจึงเป็นว่า เมื่อแบบการผลิตได้
เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้นว่าได้เปลี่ยนจากแบบการผลิตของระบบ
เศรษฐกิจศักดินา ไปสู่แบบการผลิตของระบบเศรษฐกิจนายทุน
สถาบันและความคิดต่าง ๆ จึงได้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย สิ่งที่เคย
นับถือกันว่าชอบด้วยศีลธรรมจรรยาของยุคหนึ่ง ได้กลายเป็นสิ่ง
ที่ฝ่าฝืนศีลธรรมจรรยาของยุคหนึ่ง และในทางกลับกัน สิ่งที่ฝ่าฝืน
ศีลธรรมจรรยาของยุคหนึ่งก็ได้กลายเป็นสิ่งที่ชอบด้วยศีลธรรม
จรรยาของอีกยุคหนึ่ง และการณ์ก็เป็นไปตามธรรมชาติของมันใน
ข้อที่ว่า เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุได้บังเกิดขึ้น หรือนัยหนึ่ง
การเปลี่ยนแปลงแบบการผลิตได้บังเกิดขึ้น การขัดกันในรูปแบบ
คิดต่าง ๆ ก็จะเป็นผลติดตาม สถาบันต่างๆ ที่มีอยู่เดิมก็จะพลัน
ประสบความสั่นสะเทือน

พร้อมด้วยการเติบโตของการผลิตแบบนายทุน การขัด
กันทางความสัมพันธ์แบบศักดินาก็ได้อุบัติขึ้น กล่าวคือในการ
ผลิตแบบใหม่นั้น ทุน เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในทางปฏิบัติ ซึ่งใน
ระบบเศรษฐกิจศักดินามีได้ถือเช่นนั้น ตามที่เราได้เห็นมาแล้ว

เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงเกิดการปะทะกันระหว่างความคิดต่าง ๆ ที่
กำเนิดขึ้นมาจากระบบเศรษฐกิจสองรูปนั้นเป็นต้นว่า ความคิดที่
อุบัติขึ้นมาจากระบบเศรษฐกิจแบบนายทุนนั้น ไม่รับนับถือความ
คิดแบบคลังในเรื่อง เทวสิทธิ์ของกษัตริย์ (Divine right) แต่ถือ
คิดว่า “จะเก็บภาษีราษฎรโดยราษฎรไม่รู้เห็นไม่ได้” (No taxation
without representation) ความคิดแบบใหม่ต้องการสิทธิในการ
ค้าขายอย่างเสรี และต้องการจินตภาพทางศาสนาอันใหม่ ซึ่งเกิด
ทุนสิทธิของเอกชนยิ่งขึ้น และลดอำนาจควบคุมของส่วนกลางลง
มา อย่างไรก็ตาม พฤติการณ์ที่แสดงออกประหนึ่งว่า พวกอริสตรชน
ได้ต่อสู้อย่างยอมพลีชีวิต เพื่อสิทธิและแบบทางศาสนา อันเป็น
เรื่องนามธรรมนั้น แท้ที่จริงแล้วเป็นการต่อสู้ของระบบเศรษฐกิจ
สองรูป คือระบบเศรษฐกิจแบบนายทุนที่เติบโตใหญ่ขึ้นมา กับ
ระบบเศรษฐกิจแบบศักดินาที่กำลังจะวอดวายไป ส่วนการปะทะ
กันในทางความคิดนั้น เป็นแต่เหตุชั้นรองลงมา

ด้วยเหตุผลทั้งเห็นประจักษ์อยู่นี้ มาร์กซิสต์จึงไม่กำหนด
หลักการจำพวกที่เป็นนามธรรม (Abstract principles) เพื่อ
การจัดระเบียบสังคม ดังที่พวกนักเขียนฝ่ายอุดมคติ (Writers
of Utopias) กระทำกัน ลัทธิมาร์กซิสต์พิจารณาว่า บรรดา “หลัก

การ” จำพวกนั้น ดังที่ได้ปรากฏขึ้นในความคิดของมนุษย์นั้น เพียงแต่เป็นเงาสสะท้อนออกมาจากการจัดระเบียบสังคมที่เป็นอยู่ในสมัยหนึ่งและในสถานที่หนึ่งเท่านั้น และ “หลักการ” เช่นกล่าวนั้นจะไม่ และไม่อาจอำนวยความสะดวกให้เสมอไปและในที่ทั่วไปยิ่งกว่านั้น ความคิดบางอย่างซึ่งดูเหมือนจะเป็นความคิดสากล เช่นความคิดในเรื่องความเสมอภาคของมนุษย์นั้น ในความเป็นจริงแล้วก็ได้หมายความว่าเหมือนกันในสังคมที่ต่างยุคสมัยกัน ในยุคนครรัฐของกรีก (Greek city States) ความคิดในเรื่องสิทธิเสมอภาคของมนุษย์หาได้คลุมถึงพวกทาสไม่ คำขวัญ “เสรีภาพ สมภาพ และภราดรภาพ” ของการปฏิวัติฝรั่งเศสอันเกรียงไกรนั้นก็หมายถึงแต่เพียง เสรีภาพที่จะค้าขายได้โดยเสรีของชนชั้นนายทุนที่เติบโตใหญ่ขึ้นมา หมายถึงความเสมอภาคของชนชั้นนายทุนกับชนชั้นเจ้าขุนมูลนายศักดินา และหมายถึงภราดรภาพของชนที่รวมอยู่ในชั้นนายทุนด้วยกัน คือการร่วมมือช่วยเหลือกันต่อต้านการกดขี่และการจำกัดสิทธิ ที่ชนชั้นเจ้าขุนมูลนายศักดินาบีบบังคับแก่พวกเขา

ด้วยประการฉะนี้ เราจึงอาจเห็นได้ว่า ความคิดส่วนมากเฉพาะอย่างยิ่งความคิดที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการจัดระเบียบสังคมนั้น

เป็นความคิดทาง ชั้นชน (Class ideas) ก็เป็นความคิดของชั้นชนที่มีอำนาจครอบงำสังคม ซึ่งชั้นชนที่มีอำนาจได้นำออกใช้บังคับแก่ชั้นชนอื่น ๆ ในสังคมนั้น โดยอาศัยเครื่องมือทางโฆษณาการที่ชนชั้นนั้นได้ครอบครองอยู่ อาศัยการควบคุมการศึกษา และ อาศัยอำนาจที่จะลงทัณฑ์แก่การแสดงความเห็นที่ขัดแย้งกับของตนโดยทางศาล โดยทางปลดเสียจากตำแหน่ง และโดยวิธีการอื่น ๆ ทำนองเดียวกันนี้

การปฏิบัติดังกล่าวนี้มีได้หมายความว่า ชนชั้นที่มีอำนาจครอบงำสังคมอยู่นั้น จะกล่าวถึงตัวเขาเองว่า “ความคิดที่เราได้นำออกใช้นี้แท้จริงนั้นหาประกอบด้วยสัจจะไม่ แต่เราจะบังคับให้คนทั้งหลายเชื่อถือหรืออย่างน้อยก็จะต้องไม่แสดงการปฏิเสธโต้แย้งออกมาโดยเปิดเผย” ตามจริงการนี้เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง เพราะว่าตามจริงแล้วชนชั้นที่มีอำนาจอยู่นั้น หาได้เป็นผู้ประดิษฐ์ความคิดเหล่านั้นขึ้นมาไม่ ความคิดเหล่านั้นได้อุบัติขึ้นมาเองตามแบบแผนการครองชีวิตที่เป็นอยู่ในเวลานั้น เช่นแบบแผนที่กำหนดอำนาจให้แก่พวกเจ้าขุนมูลนายศักดินา หรือแบบแผนที่กำหนดอำนาจให้แก่กษัตริศนากรรมผู้มั่งคั่ง ซึ่งได้รับสถาปนาขึ้นเป็นขุนนางนั้นแหละ ที่เป็นฐานอำนาจให้เกิดความคิดที่ว่า

พวกผู้ดีแปดสาแหรก (Noblemen) ย่อมมีความยิ่งใหญ่กว่าชนทั้งหลายโดยธรรมชาติ ครั้นความคิดเช่นนั้นได้อุบัติขึ้นมาและยืนยงอยู่แล้วพวกชนชั้นที่มีอำนาจอยู่ในเวลานั้น ก็จะถือเป็นกิจสำคัญที่ตนจะต้องแน่ใจว่า คนทั้งหลายยอมรับนับถือความคิดดังกล่าวนั้น เพราะว่า ถ้าคนทั้งหลายไม่ยอมรับความคิดดังกล่าว ก็ จะหมายความว่า คนเหล่านั้นจะไม่ปฏิบัติให้สอดคล้องกับความคิดที่เป็นอยู่ เป็นต้นว่าประชาชนก็จะแสดงความอหังการต่อเทวสิทธิ์ของกษัตริย์ และบางทีก็ไปไกลจนถึงชวนกันตัดศีรษะกษัตริย์ของเขาเสีย ดังนั้นชนชั้นที่มีอำนาจไม่ว่ายุคสมัยใดและในประเทศใด ย่อมกระทำการทุกอย่างเท่าที่จะกระทำได้ ในอันจะป้องกันมิให้ “ความคิดที่เป็นภัย” (Dangerous Thoughts) แพร่หลายไปในหมู่มชน

แต่ก็อาจมีผู้ถามขึ้นว่า ถ้าความคิดเป็นแต่ข้อเท็จจริงชั้นรอง ถ้าข้อเท็จจริงชั้นแรกและชั้นสำคัญจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุในแบบการผลิตเสมอไปแล้ว “ความคิดที่เป็นภัย” จะอุบัติขึ้นมาได้โดยทางใดเล่า? หรือกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่าประชาชนจะคิดถึงแบบการผลิตแบบใหม่ก่อนที่มันจะอุบัติขึ้นมาได้อย่างไรเล่า?

คำตอบปัญหาข้อนี้ ก็คือ ประชาชนไม่อาจคิดถึงมันก่อน

หน้าที่ภาวะการณ์อันแสดงถึงความเป็นอยู่ของมันจะได้ปรากฏเป็นรูปร่างออกมา แต่ประชาชนจะถูกปลุกปล้ำให้คิดถึงมันเองเมื่อภาวะการณ์ถึงกล่าวแล้ว ได้ปรากฏรูปโฉมออกมาโดยการปะทะกันระหว่างภาวะการณ์เก่า และกำลังใหม่ในการผลิตนั่นเอง

Emile Burns ได้อ้างตัวอย่างดังต่อไปนี้ เมื่อการผลิตโดยอาศัยแรงงานรับจ้างได้เติบโตขึ้นมาและเกิดความจำเป็นที่จะขยายผลผลิตผล เพื่อผลกำไร, พวกนายทุนยุคเริ่มแรกจึงต้องมาเผชิญอย่างรุนแรงกับข้อจำกัดสิทธิต่าง ๆ ในทางการค้าที่ระบบศักดินาได้กำหนดขึ้น ด้วยประการทั้งนั้น ความคิดในเรื่องอิสรภาพจากการจำกัดสิทธิ, ความคิดในเรื่องที่จะได้มีสิทธิมีเสียงในการกำหนดภาษี และในเรื่องอื่น ๆ จึงได้อุบัติขึ้น ในระยะนั้นภาวะของสังคมยังไม่ได้เปลี่ยนรูปมาเป็นสังคมนายทุน เป็นแต่ได้มีอาการอันจะนำไปสู่สังคมนายทุนปรากฏขึ้นและจากอาการดังกล่าวนี้แหละ ความคิดในเรื่องเศรษฐกิจแบบนายทุนได้ปรากฏออกมา

ทั้งนี้ก็เป็นเช่นเดียวกับความคิดในเรื่องเศรษฐกิจแบบโซเชลลิสต์แบบวิทยาศาสตร์ (Scientific socialist ideas) ซึ่งตรงกันข้ามกับความคิด รูปโซเชลลิสต์แบบอุดมคติ (Utopian socialist ideas) จะอุบัติขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่ออาการของสังคมโซเชลลิสต์

ได้คลี่คลายออกไป เวลาที่อาการหรือภาวะการณ์ของสังคมโซซ-
ลิสต์คลี่คลายออกไปนั้น หมายถึงเวลาที่ผลิตรกรรมขนาดใหญ่ได้
แผ่กว้างออกไป และหมายถึงเวลาที่เห็นกันได้ชัดแจ้งแล้วว่า
ลัทธิเศรษฐกิจแบบนายทุนได้กลายเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งความก้าว
หน้าของสังคม อาการอันชัดแจ้งนั้นแสดงออกโดยวิกฤติทางผลิต
ผลที่ท่วมท้นตลาดอันเกิดแล้วเกิดเล่าอยู่ไม่ขาด

ถึงมาตราว่าความคิดต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นแต่โดยอาศัยภาวะ
การณ์ทางวัตถุ ก็น่าดี แต่เมื่อความคิดเหล่านั้นได้อุบัติขึ้นแล้ว มันก็
บรรจุอิทธิพลของมันลงไปในการกระทำของมนุษย์ และถึงนั้นก็
เท่ากับ มีอิทธิพลอยู่เหนือกระแสเหตุการณ์ทั่วไปอย่างแน่นอน
ความคิดที่กำเนิดจากระบบการผลิตแบบเก่าเป็นความคิดที่เหนี่ยว
รั้งการกระทำของมนุษย์ และด้วยเหตุเช่นนั้นชนชั้นที่ครองอำนาจ
ในทุกยุคทุกสมัยจึงทำทุกอย่างที่อาจทำได้ ที่จะสั่งสอนความคิด
จำพวกนั้นแก่ประชาชน ส่วนความคิดที่กำเนิดจากภาวะการณ์ใหม่
ในการผลิตเป็นความคิดที่ก้าวหน้า เป็นความคิดที่ส่งเสริมการ
กระทำ โดยรับเอาภาวะการณ์ใหม่ๆ นั้นมาพิจารณาดำเนินการไป
สู่ระบบใหม่ และด้วยเหตุเช่นนั้นเอง ชนชั้นที่มีอำนาจอยู่ในสมัย
นั้น จึงถือว่าความคิดจำพวกก้าวหน้าเหล่านั้น เป็นความคิดที่

เป็นภัย ตามนี้ ผลจึงเป็นว่าความคิดที่เห็นว่าระบบสังคมนั้นเลว เพราะวาระบบสังคมนั้นส่งเสริมให้ทำลายจำนวนอาหารที่มีอยู่มากมายเสีย เพียงเพื่อจะรักษาราคาอาหารมิให้ลดต่ำลง ในขณะที่ประชาชนเป็นจำนวนมากอยู่ในสภาพกึ่งอดตาย ความคิดเช่นกล่าวนั้นกลับปรากฏแก่ชนชั้นที่มีอำนาจว่า เป็น “ความคิดที่เป็นภัย” และภัยนั้นในความเป็นจริงก็หมายถึงเพียงภัยที่ชนชั้นที่มีอำนาจจะได้รับ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงแบบการผลิตใหม่ ความคิดในเรื่องก้าวหน้านั้น อันที่จริงจักนำไปสู่ความคิดของการตั้งระบบผลิตขึ้นใหม่ คือ เป็นการผลิตเพื่อใช้ และมีใช้เพื่อค้ากำไร

จินตภาพของมาร์กซิสม์ต่อความคลี่คลายทางสังคม ซึ่งมีชื่อว่า Historical Materialism จึงเป็นคณะอย่างกับลัทธิ Materialist Determinism ซึ่งมีทฤษฎีว่า การกระทำของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ทางวัตถุรอบตัวเขาโดยสิ้นเชิง แต่มาร์กซิสม์มีความเห็นไปอีกทางหนึ่ง เขาเห็นว่าการกระทำเหล่านั้นนำมาเป็นผล ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากสภาวะการณ์ทางวัตถุที่อยู่นอกกายเขาและส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้ของเขาเองในข้อที่จะควบคุมสภาวะการณ์ทางวัตถุได้อย่างไร แต่มนุษย์อาจได้รับความรู้เช่นนั้นได้ก็แต่โดยอาศัยความชำนาญจากการสังเกตศึกษาสภาวะการณ์ทางวัตถุ

นั่นเอง เขาก็ได้ความชำนาญจากสภาวะการณ์ทางวัตถุมิใช่โดยการนั่งนึกอยู่บนเก้าอี้อันแสนสบาย แต่จะได้มาโดยการปฏิบัติการในทางผลิตเครื่องใช้ต่าง ๆ ตามความต้องการของชีวิต และเมื่อความรู้ของเขาเพิ่มพูนขึ้น เมื่อเขาคิดประดิษฐ์วิธีการผลิตใหม่ ๆ ขึ้น และนำสิ่งเหล่านั้นออกปฏิบัติการเขาก็จะประสบว่าแบบที่มีอยู่เดิมในการจัดระเบียบสังคม ได้กลายเป็นเครื่องกีดขวางมิให้เขาสามารถใช้วิธีใหม่ ๆ ที่เขาคิดค้นขึ้นได้โดยเต็มที่ มนุษย์ได้ตระหนักความเป็นจริงข้อนี้จากเหตุการณ์ในชีวิตของเขาเอง ดังนั้นในขั้นต้นมนุษย์จึงต่อสู้กับความผิตร้าย และเครื่องกีดขวางที่มีอยู่เฉพาะเรื่องเฉพาะราย ซึ่งแบบเก่าของการจัดระเบียบสังคมได้ก่อขึ้นไว้แต่ในเวลาต่อมา เขาก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะถูกดึงเข้าไปสู่การต่อสู้ทุกทางกับระบบที่มีอยู่ทั้งหมด

มีอยู่ระยะหนึ่ง ที่กระแสเหตุการณ์ทั้งหมดที่อำนวยให้กำลังผลิตใหม่ได้คลี่คลายออกมาจากระบบเก่า นั้น ได้เป็นไปโดยปราศจากสำนึก และโดยไม่มีแผนการ และก็เช่นเดียวกันในกรณีการต่อสู้กับแบบเก่าของการจัดระเบียบสังคม ซึ่งเป็นสิ่งธำรงระบบเก่าไว้ คือเป็นการต่อสู้ที่ปราศจากการสำนึกและแผนการแต่ก็จะมีอยู่ระยะหนึ่งเสมอที่ความสัมพันธ์หรือระเบียบที่ชั้นชนเดิม

ได้กำหนดไว้ ได้ปรากฏออกให้เห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า เป็นเครื่อง
กีดขวางสะกັตกันกำลังผลิตใหม่จากการนำออกใช้ให้ได้ผลโดยเต็ม
ที่ตรงระยะนี้แหละที่การปฏิบัติของชั้นชนผู้ซึ่งถืออนาคตไว้ในมือ
ของเขา ได้สำแดงออกด้วยความรู้สำนึก

แต่กระแสนการคลี่คลายกำลังการผลิตใหม่ ๆ นั้นจะไม่ใช่เป็น
กระแสนการคลี่คลายที่ไร้สำนึกหรือไร้แผนการอีกต่อไป มนุษย์ได้
สะสมความชำนาญ และความรู้ในเรื่องกฎของการเปลี่ยนแปลงทาง
สังคมไว้เพียงพอ ที่จะผ่านไปสู่ระยะข้างหน้าในอาการอันรู้สำนึก
และพร้อมด้วยด้วยแผนการ เพื่อที่จะประชิษฐานสังคมที่จัดให้
การผลิตเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยความสำนึกและแผนการ

เอ็งเกลส์ ได้กล่าวไว้ว่า

“กำลังภายนอกอันเราไม่อาจรู้สึกได้ที่ได้มีอำนาจครอบงำ
ประวัติศาสตร์ของมนุษย์สืบเนื่องกันมาจนถึงบัดนี้นั้น จะได้ผ่าน
เข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์เอง จากจุด ๆ นี้เท่านั้นที่
มนุษย์จะตกแต่งประวัติศาสตร์ของตนด้วยความสำนึกตระหนักรู้ก่อน
สมบูรณ์”

บทที่ ๒

สังคมนายทุน

มาร์กซ์ได้อุทิศส่วนใหญ่ของชีวิตให้แก่การศึกษาลัทธิเศรษฐกิจแบบนายทุน คือศึกษาวิธีการผลิต ซึ่งได้เข้าแทนที่ต่อระบบเศรษฐกิจของลัทธิศักดินาในอังกฤษ และต่อมาจนจบศตวรรษที่แล้วได้แผ่ขยายและตั้งมั่นลงไปทั่วโลก ความมุ่งหมายของมาร์กซ์ ในการศึกษาลัทธิเศรษฐกิจนายทุนอยู่ที่การค้นหา “กฎความเคลื่อนไหว” (Law of motion) ของสังคมนายทุน ลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั้น ไม่เพียงแต่จะได้อยู่อย่างใดก็เป็นอยู่อย่างนั้น หากได้เติบโตขึ้นเป็นลำดับ ลัทธิเศรษฐกิจนายทุนตามที่อยู่ในสมัยของมาร์กซ์ ไม่เหมือนกันกับลัทธิเศรษฐกิจนายทุน สมัยอุตสาหกรรมปฏิวัติในอังกฤษ ในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๘ ปัญหาที่มาร์กซ์พิจารณาจึงไม่จำกัดอยู่แต่เพียงว่า จะบรรยายถึงวิธีการผลิตของลัทธิเศรษฐกิจนายทุนในสมัยของเขาเองเท่านั้น หากยัง

จะต้องแสดงข้อวิเคราะห์ที่จะไขออกไปว่า เหตุใดจึงมีการเปลี่ยนแปลงมาดังนี้? และการเปลี่ยนแปลงจะไปสู่ทิศทางใดต่อไป? การเข้าสู่การขบปัญหาเช่นที่กล่าวนี้ นับว่าเป็นของใหม่ นักเขียนอื่นๆ ที่เขียนอธิบายปัญหาเศรษฐกิจแต่ก่อนๆ มา ได้เข้าจับลัทธิเศรษฐกิจนายทุนตามที่เป็น อยู่ และได้อธิบายสภาพของเศรษฐกิจแบบนั้นประจักษ์ว่าเป็นระบบเศรษฐกิจที่จะต้องตรึงตรายู่เช่นนั้น ชั่วกาลปาวสาน แต่สำหรับมาร์กซ์ไม่เป็นเช่นนั้น มาร์กซ์เห็น่ววิธีการผลิตของลัทธิเศรษฐกิจแบบนั้น ก็เป็นเช่นเดียวกับสิ่งอื่นๆ ในประวัติศาสตร์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้น ผลแห่งการศึกษาของมาร์กซ์จึงไม่ปรากฏออกมา เพียงแต่ในรูปการบรรยายลักษณะการที่เป็นอยู่เท่านั้น หากยังได้ปรากฏออกในรูปการคาดการณ์ตามแบบวิทยาศาสตร์อีกด้วย เพราะว่ามาร์กซ์สามารถเห็นวิถีที่ลัทธิเศรษฐกิจนายทุนได้คลี่คลายมาตามความเป็นจริง

การผลิตแบบเศรษฐกิจนายทุนได้อุบัติขึ้นมาจากการผลิตแบบเศรษฐกิจเอกชน (Individual Production) ของสมัยศักดินา ลักษณะของการผลิตแบบศักดินา คือ การผลิตเพื่อการบริโภคเฉพาะท้องถิ่น เป็นต้นว่าการผลิตอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ นั้น ก็เป็นการผลิตโดยพวกเล็กหรือพวกทาส

ที่ดิน เพื่อตัวเขาและมูลนายของเขาจะได้บริโภคใช้สอย หากมี
ผลิตผลเหลือใช้ได้ทวีมากขึ้น ก็ได้มีการนำผลิตผลเหลือใช้ออก
ขายเพื่อแลกเปลี่ยนกับผลิตผลที่นำมาจำหน่ายในท้องถิ่น จากต่าง
ประเทศ หรือจากภาคต่าง ๆ ภายในประเทศนั่นเอง แต่อย่างไร
ก็ดี ในส่วนใหญ่วิธีการผลิตยังคงเป็นการผลิตเพื่อที่ผู้ผลิตและมูล
นายของเขาจะได้บริโภคใช้สอย

การณ้ค้ำเนินมาเช่นนั้น จนกระทั่งหน่วยต่างๆ ที่ประกอบ
เป็นสังคมศักดินาเริ่มมีการแตกแยก การผลิตแบบเศรษฐกิจ
ศักดินาคือการผลิตเพื่อบริโภค จึงค่อยๆ เปิดทางให้แก่ การผลิต
เพื่อกำไร ซึ่งเป็นสาระสำคัญของเศรษฐกิจแบบนายทุน/การผลิต
เพื่อกำไรนั้นต้องการสิ่งสองสิ่ง ได้แก่

๑. บุคคลพวกหนึ่ง ซึ่งมีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะซื้อหา
เครื่องมือการผลิต (เช่น เครื่องทอ เครื่องปั้น และเครื่องมือ
อื่น ๆ)

๒. บุคคลอีกพวกหนึ่ง ซึ่งไม่มีเครื่องมือการผลิตของ
ตนเอง ทั้งไม่มีทุนทรัพย์ที่จะใช้สอยประทังชีพ

กล่าวอีกทางหนึ่งก็คือ การผลิตเพื่อกำไรนั้นจะต้องมี
นายทุน ซึ่งเป็นเจ้าของอุปกรณ์การผลิตและ คณงาน ซึ่งมีโอกาสที่

จะยังชีพอยู่ได้แต่ทางเดียว คือ จะต้องออกแรงใช้เครื่องมือที่
นายทุนเป็นผู้ครอบครอง

ในการผลิตสิ่งของต่าง ๆ นั้น พวกคนงานมิได้ผลิตขึ้น
เพื่อตัวเขาเองจะได้ใช้สอยโดยตรง หรือมิใช่เพื่อ “จำวนาย”
คนใหม่ของเขา ก็อนายทุนจะได้บริโภคใช้สอย แต่ได้ผลิตขึ้น
เพื่อนายทุนจะได้นำออกขายเป็นเงิน สิ่งของต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้น
ด้วยความประสงค์เช่นนี้เรียกว่า “สินค้า” (Commodities) คือ
หมายถึงสิ่งของที่ผลิตขึ้นเพื่อนำออกขายในตลาด มิใช่เพื่อที่ผู้
ผลิตและมูลนายของผู้ผลิตจะบริโภคใช้สอย ดังที่เป็นความ
ประสงค์ของเศรษฐกิจศักดินา คนงานได้รับค่าจ้างแลกเปลี่ยนกับ
แรงงานที่ใช้ในการผลิต ฝ่ายนายทุนได้รับผลกำไร สิ่งทีเรียกว่า
กำไร นั้นหมายถึงว่าเมื่อผู้บริโภคหรือผู้ซื้อได้ชำระค่าสิ่งของแล้ว
และเมื่อนายทุนได้จ่ายค่าจ้าง ค่าวัตถุดิบ และค่าอื่น ๆ ในการ
ผลิตหมดแล้ว มีผลได้ส่วนหนึ่งเหลืออยู่ ผลได้ส่วนนี้แหละเรียก
ว่ากำไร ซึ่งนายทุนได้ถือเอาทั้งหมด

อะไรเล่าเป็นบ่อเกิดของกำไรนี้?

มาร์กซ์ชี้ว่า มันไม่อาจเป็นไปได้เลยว่ากำไรนี้มาจากการ
ที่นายทุนได้ขายผลิตผลไปเกินกว่าค่าของมัน เพราะว่าถ้าเป็นไปได้

ถึงนั้นแล้ว ก็เท่ากับว่าพวกนายทุนต่างก็หาทางโกงกันเองอยู่ตลอดเวลา ด้วยว่าเมื่อนายทุนคนหนึ่งได้“กำไร” มาโดยวิธีนี้ คือโดยวิธีที่ขายผลิตผลเกินกว่าค่าของผลิตผลมาแล้ว ก็จำเป็นจะต้องมีนายทุนอีกฝ่ายหนึ่งขาดทุนจากการขายผลิตผลของเขา ผลกำไรและผลของการขาดทุน จะหักกลบลบกันไป และก็จะไม่มี กำไรทั่วไป เกิดขึ้นในกรณีเช่นนี้ เพราะฉะนั้นเรื่องจึงจะต้องเป็นว่าค่าของสิ่งของอันใดอันหนึ่งที่นำออกขายในตลาดนั้น จะต้องได้มีผลกำไรอยู่แล้วและผลกำไรนั้นจะต้องได้บังเกิดขึ้นในระหว่างการผลิตนั่นเอง และมีใช้ได้บังเกิดขึ้นในตอนที่น่าผลิตผลออกขาย

เพราะฉะนั้น การสอบสวนในเรื่องนี้จะต้องดำเนินไปสู่การตรวจสอบ การปฏิบัติในทางผลิตเพื่อจะรู้ว่า มีปัจจัยอันใดบ้างหรือไม่ในการผลิตที่ได้บวกค่าผลิตลงไป เกินกว่าค่าของมันจริง ๆ (Cost) ?

ก่อนที่จะขบปัญหาข้อนี้ ในขั้นแรกจะต้องเข้าใจเสียก่อนว่าที่เรียกว่า “ค่า” ของสิ่งของ (Value) นั้น หมายถึงอะไร? ในภาษามรรคาค่า อาจมีความหมายต่างกันสองนัย นัยแรกอาจหมายถึง ค่าในการใช้โดยคนใดคนหนึ่ง เช่นว่าคนที่กระหายน้ำอาจที่ค่าของน้ำต่างจากคนอื่น ๆ ของบางอย่างอาจมีค่าในทางความ

รู้สึก (Sentimental value) แก่คนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ ความหมายในเรื่องค่าของสิ่งของอีกนัยหนึ่งที่เป็นความหมายธรรมดาเหมือนกันได้แก่ ค่าของสิ่งของที่น่าออกขายในตลาด ซึ่งเรียกกันว่า “ค่าแลกเปลี่ยน” (Exchange value)

เป็นความจริงที่ว่า แม้ในระบบเศรษฐกิจนายทุนนั่นเอง ก็อาจมีการผลิตสิ่งของบางชนิด เพื่อขายแก่ผู้ซื้อบางจำพวก และในกรณีเช่นนั้น ได้มีการกำหนดราคากันเป็นพิเศษ แต่ข้อที่มาร์กซ์สนใจนั้นเป็นเรื่องการผลิตแบบเศรษฐกิจนายทุน ในรูปปรกติธรรมดา คือ เป็นเรื่องของระบบที่ได้ผลิตสิ่งของนานาชนิด และเป็นจำนวนทั้งล้าน ๆ ตันออกสู่ตลาดเพื่อขายแก่คนทั่วไป ในกรณีการผลิตเช่นนั้น อะไรเล่าที่เป็นเครื่องกำหนดค่าแลกเปลี่ยนตามปรกติ แก่สิ่งของเหล่านั้นที่วางขายอยู่ในตลาด? ดังตัวอย่างว่าทำไมผ้าหลายหนึ่งจึงมีค่าแลกเปลี่ยนสูงกว่าเข็มเล่มหนึ่ง?

ค่าแลกเปลี่ยนนั้นวัดด้วยจำนวนเงิน คือของสิ่งหนึ่งมีค่าเท่ากับเงินจำนวนหนึ่ง แต่อะไรเล่าที่เป็นเครื่องกำหนดว่าของสิ่งหนึ่งมีค่าเท่านี้เท่านี้ เมื่อเปรียบเทียบกับของอีกสิ่งหนึ่ง จะโดยการกำหนดค่าเป็นเงินหรือการแลกของกันโดยตรงก็ตาม? มาร์กซ์ชี้ว่าของต่าง ๆ จะนำขึ้นเปรียบเทียบค่ากันได้ก็ต่อเมื่อมี “สิ่ง” ที่

ของทุกสิ่งมีอยู่ร่วมกัน และสิ่งที่มีอยู่ร่วมกันนั้น ของบางสิ่งมีมาก และบางสิ่งมีน้อย ดังนั้น ก็อยู่ในวิสัยที่จะนำสิ่งที่มีอยู่ร่วมกันมา เปรียบเทียบและกำหนดค่าแลกเปลี่ยนลงไปได้ ว่าของสิ่งใดควรมี ค่าแลกเปลี่ยนเท่าใด โดยคำนวณจากความต่างกันของ “สิ่ง” ที่ ของทุกสิ่งมีอยู่ร่วมกัน

“สิ่ง” หรือปัจจัยที่ของทุกสิ่งมีอยู่ร่วมกันนี้เป็นที่ชัดเจน ว่าจะไม่ใช่หน้าหนักหรือสี หรือสิ่งใด ๆ ทำนองเดียวกันนี้ และก็ไม่ใช่ “ค่าในการใช้” (Use value) ที่เกี่ยวแก่ชีวิตของมนุษย์ เพราะว่า อาหารนั้น แม้จะมีความจำเป็นแก่ชีวิตมนุษย์แต่ก็มีค่าแลกเปลี่ยน น้อยกว่ารถยนต์มากมาย และก็ไม่ใช่ค่าทางในนามธรรมใด ๆ มี อยู่สิ่งเดียวหรือปัจจัยเดียวที่ผลิตผลทุกชนิดทุกอันมีอยู่ร่วมกัน สิ่ง นั้นคือ ของทุกชิ้นหรือผลิตผลทุกอัน ได้ผลิตขึ้นมาโดยแรงงาน ของมนุษย์ ดังนั้น ของสิ่งหนึ่งจะมีค่าแลกเปลี่ยนมากกว่าของอีก สิ่งหนึ่ง หากว่าได้ใช้แรงงานของมนุษย์ในการผลิตมากกว่าอีกสิ่ง หนึ่ง ค่าแลกเปลี่ยนจึงถูกกำหนดโดย “เวลาทำงาน” (Labour-time) ที่ใช้ไปในการผลิตของต่าง ๆ

แต่ “เวลาทำงาน” ที่ว่านี้ มิใช่เวลาทำงานของแต่ละราย เมื่อได้นำสิ่งของออกซื้อขายกันในตลาดนั้น ค่าแลกเปลี่ยนของ

ผลิตผลแต่ละสิ่งนั้นได้ถูกเฉลี่ยไป และค่าแลกเปลี่ยนของผ้าหาลา
หนึ่งที่มีน้ำหนักและคุณภาพอันหนึ่งนั้นได้ถูกกำหนดโดย “เวลา
ทำงานอันจำเป็นที่คนงานได้ใช้ร่วมกันโดยส่วนเฉลี่ย” ซึ่งต้อง
การเพื่อการผลิต

ถ้าสิ่งนี้คือหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้กำหนดค่าแลกเปลี่ยน
ของสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ผลิตขึ้นภายใต้ลัทธิเศรษฐกิจนายทุนแล้ว อะไร
เล่าที่ใช้กำหนดค่าจ้างจำนวนเท่านั้นเท่านั้น ที่ได้จ่ายให้แก่ผู้ที่ได้
ทำการผลิตจริง ๆ คือพวกคนงาน? มาร์กซ์ได้ตั้งคำถามขึ้นใน
ทำนองเดียวกันนั้นทีเดียว คือว่า อะไรเป็นปัจจัยร่วมระหว่างสิ่ง
ของที่ผลิตขึ้นภายใต้ลัทธิเศรษฐกิจนายทุนกับกำลังงาน (Labour-
power) ภายใต้ลัทธิเศรษฐกิจนายทุน ซึ่งเราทราบด้วยว่ามีค่า
แลกเปลี่ยนในตลาด? ความจริงก็ไม่มีปัจจัยดังกล่าวนั้นออกไปจาก
ปัจจัยที่เราได้เห็นมาแล้วคือ ปัจจัยที่กำหนดค่าแลกเปลี่ยนของ
ผลิตผลธรรมชาติอันได้แก่เวลาทำงานที่ได้ใช้ไปในการผลิต แล้วก็
เวลาทำงานที่ได้ใช้ไปในการสร้างกำลังงานนั้นหมายความว่าอะไร? หมายความว่าเวลาที่ได้ใช้ไปในการผลิตอาหาร ที่อยู่อาศัย
เครื่องให้ความอบอุ่นและสิ่งอื่น ๆ ที่จะประทังชีพคนงานไปได้
สัปดาห์หนึ่งๆ เมื่อกล่าวถึงค่าเลี้ยงชีพของคนงานนั้น เราจำต้อง
รวมสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การเลี้ยงดูครอบครัวของคนงานเข้าไป

ในการพิจารณาค่าย เวลาทำงานที่จำเป็นแก่การผลิตสิ่งของเครื่อง
ยังชีพเหล่านั้น คือ เครื่องกำหนดค่าแลกเปลี่ยนกำลังงานของคน
งาน (Worker's Labour - power) ที่คนงานได้ขายแก่นาย
ทุนเพื่อได้มาซึ่งค่าจ้าง

ในสังคมนายทุนปัจจุบันนี้ การณ์ปรากฏว่า ในขณะที่
เวลาอันจะต้องใช้ไปเพื่อการหล่อเลี้ยงกำลังงานของคนงานวันนั้น
อาจต้องการเพียงวันละ ๔ ชั่วโมงเท่านั้น แต่ว่าเขาต้องการใช้
กำลังงานถึงวันละ ๘ หรือ ๑๐ ชั่วโมง หรือมากกว่านั้นในวัน
หนึ่ง ดังนั้นสำหรับเวลา ๔ ชั่วโมงแรก ที่เขาทำงานในวันหนึ่ง ๆ
นั้นแหละ ที่เป็นแรงงานซึ่งเขาได้ใช้ไปในการผลิต อันมีค่าเท่ากับ
ค่าจ้างที่เขาได้รับ ส่วนชั่วโมงทำงานที่เหลือจากนั้นในวันหนึ่ง ๆ เขา
ได้ใช้ไปในการผลิต “ค่าส่วนที่เกิน” (Surplus value) ซึ่งนายจ้าง
ของเขาได้ถือเอาสิ่งนี้แหละคือที่มาแห่งผลกำไรของนายทุน อันได้
แก่ค่าที่คนงานได้ผลิตขึ้นนอกเหนือออกไปจากค่าแห่งการดำรงชีพของ
เขา นั่นคือค่าจ้างที่เขาได้รับ

ค่าจ้างส่วน ๆ เกี่ยวกับข้อวิเคราะห์ของมาร์กซ์ในปัญหา
เรื่องค่า และ ค่าส่วนที่เกินนั้น ควรจะได้รับการไขความออกไป
อีก แต่ในที่นี้จะไขความออกไปได้ เท่าที่จะพอเหมาะแก่ขนาด
ของรูปเรื่องที่ตั้งไว้

การที่นำคำ “ค่าแลกเปลี่ยน” มาใช้นั้นก็เพราะว่า คำนี้เป็นหลักเกณฑ์ของข้อวิเคราะห์ทั้งปวง แต่ในชีวิตตามความเป็นจริงนั้น การขายผลิตผลต่าง ๆ ก็ไม่สู้ตรงตามค่าแลกเปลี่ยนทีเดียวไม่ว่าจะเป็นผลิตผลที่เป็นวัตถุ หรือกำลังงานของมนุษย์ที่ได้นำออกขายและซื้อกันในตลาด โดยมีราคาที่สามารถสูงหรือต่ำกว่าค่าแลกเปลี่ยนที่ถูกต้องก็ได้ทั้งสองอย่าง เป็นต้นว่า ในวันใดวันหนึ่งผลิตผลบางอย่างในตลาดอาจมีมากเกินไปจนต้องการ ในวันนั้นราคาของอาจลดต่ำลงมามาก จากค่าแลกเปลี่ยนที่ถูกต้องหรือในทางกลับกัน ถ้าผลิตผลบางอย่างไม่พอกับความต้องการ ราคาของก็จะสูงขึ้นไปกว่าค่าแลกเปลี่ยน ความขึ้นลงของราคานี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของ “อุปทาน และ อุปสงค์” (Supply and Demand) และเหตุอันนี้ได้ชักนำนักเศรษฐกิจฝ่ายลัทธินายทุนให้คิดเห็นไปว่าอุปทานและอุปสงค์นั้นเป็นปัจจัยสลับเชิงในการกำหนดราคา แต่ก็เป็นที่กระจ่างแจ้งว่า อุปทานและอุปสงค์นั้นเป็นเหตุให้เกิดการกวัดแกว่งในเรื่องราคาก็แต่ในระดับหนึ่งเท่านั้น และระดับหนึ่งจะเป็นเท่าไร ไม่ว่าจะเป็นพื้นนี้หรือ ๑๐๐ ปอนด์ก็ดี ย่อมเห็นได้กระจ่างแจ้งเหมือนกันว่าหาได้ถูกกำหนดโดยอุปทานและอุปสงค์ไม่ แต่ได้ถูกกำหนดโดยเวลาทำงานที่ใช้ในการผลิตสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมา

ราคาที่เป็นจริงของกำลังงาน (Labour-power) หรืออีก
 นัยหนึ่ง ค่าจ้างที่จ่ายไปตามความเป็นจริงนั้น ก็อยู่ที่อัตราผลตอบแทนของ
 อุปทานและอุปสงค์ด้วยเหมือนกัน แต่ก็ไม่ว่างโดยสิ้นเชิง หากยัง
 อยู่ที่อัตราผลตอบแทนอื่นอีก เป็นต้นว่ากำลังของสหบาลคนงาน ซึ่ง
 เป็นอัตราผลตอบแทนสำคัญ กระนั้นก็ดี ราคาของกำลังงานในสังคมนายทุน
 ตามปรกตินั้น ย่อมจะกวัดแกว่งอยู่ภายในระดับที่แน่นอนระดับ
 หนึ่งคือระดับที่เท่ากับค่าครองชีพของคนงาน ซึ่งในขั้นนี้จะต้อง
 พิจารณาถึงความต้องการอันแตกต่างกันของคนงาน ที่อยู่ในลำดับ
 และกลุ่มต่างๆ กัน และก็เพราะความต้องการอันแตกต่างกันนี้เป็นข้อ
 ใหญ่ที่เป็นเหตุให้สหบาลคนงาน ได้พยายามต่อสู้ที่จะกำหนดมาตรฐาน
 ที่สูงไปกว่ามาตรฐานที่ต่ำที่สุดในการครองชีพ

ความจริงนั้น กำลังงานของคนงานที่ต่างลำดับฝีมือกันนั้น
 ราคามีค่าอย่างเดียวกันไม่ การทำงาน ๑ ชั่วโมงของวิศวกรที่มีฝีมือ
 ผลิตค่าได้สูงกว่าการทำงาน ๑ ชั่วโมงของกรรมกรที่ไม่มีฝีมือ
 มาร์กซ์แสดงให้เห็นความแตกต่างข้อนี้ ว่าได้ปรากฏออกมาใน
 เมื่อได้นำสิ่งของออกขายในตลาด ซึ่งจะกำหนดส่วนสัดอันแน่ชัด
 ลงไว้ว่าค่าแห่งการงานของคนงานที่มีฝีมือ มีอยู่เท่าใดในหนึ่งชั่วโมง
 และค่าของกรรมกรที่ไม่มีฝีมือ มีอยู่เท่าใดในหนึ่งชั่วโมง

ความแตกต่างในเรื่องค่าของงานนั้น บังเกิดขึ้นได้
อย่างไร ?

มาร์กซ์ตอบว่า ความแตกต่างมิได้เนื่องมาจาก “หลักการ”
หรือข้อคิดในทางนามธรรมใดๆ ที่กล่าวอ้างว่า งานที่มีฝีมือย่อมมี
ค่ากว่างานที่ขาดฝีมือ ข้อความจริงที่ว่ากำลังงานของคณงานที่มีฝึ
มือมีค่าแลกเปลี่ยนมากกว่ากำลังงานของกรรมกรนั้น เนื่องมาแต่
ปัจจัยอย่างเดียวกัน กับปัจจัยที่ทำให้เรือกดไฟมีค่าสูงกว่าเรือแจว
ปัจจัยอันหนึ่งก็คือ ในการสร้างเรือกดไฟนั้น ต้องใช้แรงงานของ
มนุษย์มากกว่าที่ใช้ไปในการสร้างเรือแจว เวลาที่ใช้ไปทั้งหมดใน
การฝึกฝนอบรมคณงานที่มีฝีมือ รวมทั้งมาตรฐานการครองชีพ
อันสูงกว่าคณงานธรรมดาที่เป็นสิ่งสำคัญแก่การบำรุงรักษาฝีมือ
ของเขา เป็นเหตุให้เขาต้องใช้เวลาไปมากกว่าคณงานที่ไม่มีฝีมือ

ข้อที่พึงสังเกตอีกข้อหนึ่งก็คือ ถ้าความเข้มงวดกวดขันใน
การใช้แรง (Intensity of labour หรือ Speeding up) ถูกเพิ่มขึ้น
เกินไปกว่าส่วนเฉลี่ยของความเข้มงวดที่เคยใช้มาก่อน การกระทำ
เช่นนี้ ก็จะเท่ากับได้ขยายเวลาทำงานออกไปเหมือนกัน การทำงาน
๘ ชั่วโมง โดยต้องทำอย่างตรากตรำคร่ำเคร่ง อาจผลิตค่าได้เท่า
กับการทำงาน ๑๐ หรือ ๑๒ ชั่วโมง ที่ทำตามปกติดังเคยทำมา

อะไรคือความสำคัญในข้อวิเคราะห์ของมาร์กซ์ซึ่งแสดงที่
มาของกำไร? ความสำคัญอยู่ที่ว่าข้อวิเคราะห์นั้นแสดงถึงการ
ต่อสู้ทางชั้นชนของขุนนายทุน ในโรงงานทุกโรงหรือในวิสาหกิจ
ต่างๆ ค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนงานนั้น หาใช้ส่วนที่เท่ากับค่าที่คน
งานได้ผลิตขึ้นไม่ ค่าจ้างนั้นเท่ากับครึ่งหนึ่ง หรืออาจน้อยกว่า
ของค่าทั้งหมดที่คนงานได้ผลิตผล ค่าส่วนที่เหลือจากที่คนงานได้
ผลิตในระหว่างชั่วโมงทำงาน (หมายถึงส่วนที่เหลือจากส่วนที่เขา
ได้รับตอบแทนเป็นค่าจ้างแล้ว) นายจ้างได้เข้าสูบเอาไว้เสียอย่าง
โจ่งแจ้งทีเดียว เพราะฉะนั้น นายจ้างจึงพยายามอยู่เป็นนิจที่จะเพิ่ม
จำนวนที่เขาจะสูบเอาจากคนงานมาเป็นของเขา เขามีทางจะทำ
เช่นนี้ได้หลายทางด้วยกัน เป็นต้นว่าโดยการลดค่าจ้างคนงาน

ทั้งนี้หมายความว่าคนงานได้ทำงานให้ผลประโยชน์แก่
ตัวเขาน้อยลงกว่าที่เขาเคยได้รับ และไปเพิ่มผลประโยชน์ให้แก่
ทางนายจ้างสูงกว่าที่เขาเคยได้ไปอยู่แล้ว นายจ้างอาจได้รับผล
ประโยชน์เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน โดยการเร่งรัดเข้มงวดในการทำงาน
ของคนงานยิ่งกว่าที่เคยทำงาน นั่นคือ คนงานผลิตค่าครองชีพของ
เขาเองน้อยลง และไปเพิ่มส่วนค่าครองชีพของนายจ้าง นายจ้าง
อาจได้รับผลเช่นเดียวกัน โดยการขยายเวลาทำงานออกไป และ

เวลาที่ขยายออกไปนั้น ก็ไปเพิ่มส่วนได้ของนายจ้างให้สูงขึ้น และ
 คนงานต้องทำงานหนักขึ้นโดยได้ค่าครองชีพเท่าเดิม ทางฝ่ายคน
 งานเล่า เมื่อถูกขู่ตริตเช่นนั้นก็พยายามต่อสู้ ในอันจะปรับปรุง
 ฐานะของเขาโดยการเรียกร้องให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างสูงขึ้น ให้ลด
 ชั่วโมงทำงานลงมา และต่อต้านการเร่รวัตรให้เขาต้องทำงานคร่ำ
 เกร่งยิ่งขึ้น

โดยประการฉะนี้ การต่อสู้ระหว่างนายทุนและคนงานจึง
 ดำเนินมาโดยไม่ขาดสาย และจะไม่มีวันยุติลงได้ ตราบเท่าที่
 การผลิตของระบบนายทุนยังคงใช้อยู่

การต่อสู้ ซึ่งตั้งต้นจากคนงานแต่ละคนหรือแต่ละหมู่
 ได้กระทำต่อนายจ้างรายใดรายหนึ่งได้ค่อยๆ ขยายตัวออกไป ครั้น
 แล้วเมื่อได้มีการจัดตั้งสหบาลคนงานขึ้นทางฝ่ายหนึ่ง และได้มีการ
 จัดตั้งสมัคมนายจ้างขึ้นทางอีกฝ่ายหนึ่ง ก็เป็นเหตุชักนำให้ส่วน
 ใหญ่ของบุคคลสองชั้นนี้เข้ามาปะทะกัน ในที่สุดองค์กรทางการเมือง
 ของคนงานก็ได้ถูกจัดตั้งขึ้น ซึ่งเมื่อได้ขยายตัวออกไป ก็อาจ
 นำคนงานอุตสาหกรรมกลุ่มต่างๆ ทั้งหมด รวมทั้งบุคคลในวงการ
 อื่นเข้ามาร่วมกัน ทำการต่อสู้กับชนชั้นนายทุน เมื่อขึ้นถึงขั้นสุด
 ยอดการต่อสู้ก็ได้กลายเป็นการปฏิวัติ คือจัดการโค่นล้มชนชั้น

นายทุนเสียและสถาปนาระบบการผลิตใหม่ ซึ่งจักอำนวยผลให้คนงานไม่ต้องอุทิศเวลาทำงานส่วนหนึ่ง ให้เป็นผลประโยชน์แก่ชนอีกชั้นหนึ่ง ข้อไขหลักเกณฑ์อันนี้จะได้บรรยายอย่างกว้างขวางในบทต่อ ๆ ไป

ข้อสาระสำคัญอันพึงสังเกตในที่นี้ คือ การต่อสู้ทางชั้นชนภายใต้ลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั้น เนื่องมาแต่ลักษณะของการผลิตแบบนายทุนนั่นเอง อันได้แก่ลักษณะแห่งผลประโยชน์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันระหว่างชนสองชั้น ซึ่งย่อมกระทบกันอยู่ตลอดมาในระหว่างดำเนินการผลิต

เมื่อได้ทำการวิเคราะห์เรื่องค่าจ้างและกำไรมาพอสมควรแล้ว บัดนี้ เราจะผ่านไปสู่การศึกษาเรื่อง ทุน ต่อไป ในเบื้องต้นพึงสังเกตว่า “ค่าส่วนที่เกิน” ที่คนงานได้สร้างสรรค์ขึ้นในระหว่างที่เขาทำงานผลิตนั้น นายจ้างมิได้รวบเอาไว้ทั้งหมดแต่ผู้เดียว ค่าส่วนที่เกินอันเป็นน้ำพักน้ำแรงของคนงานนั้น ได้แปรสภาพเป็นกองเงินที่กลุ่มนายทุนต่างจะมายีบฉวยเอาไป นายทุนเหล่านั้นได้แก่เจ้าของที่ดิน ซึ่งจะฉวยเอาไปเป็นค่าเช่า นายธนาคารจะฉวยเอาไปเป็นค่าดอกเบี้ย คนกลางจะฉวยเอาไปเป็นกำไรในการค้า แล้วนายจ้างผู้ประกอบการอุตสาหกรรมก็จะเข้ารวบส่วนที่เหลือได้

กระเป๋าของเขา การที่นายทุนประเภทต่างๆ เข้ามาถือเอาค่าส่วนที่
เกินของคณงานนี้ ไม่ก่อความเปลี่ยนแปลงอันใดให้แก่ข้อวิเคราะห์
ข้างต้น มันเพียงแต่หมายความว่า พวกนายทุนเหล่านี้ ต่างก็
ดำเนินการต่อสู้ชนาทย่อย ๆ ในระหว่างพวกเขาเองเพื่อการแบ่ง
ส่วนสมบัติที่ปล้นเอามาจากคนอื่น แต่นายทุนเหล่านี้ ย่อมจะเข้า
รวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในความประสงค์ที่จะรีดเอาออก
มาจากชนชั้นคณงานให้มากที่สุดที่จะทำได้

ทุนคืออะไร ?

ทุนนั้นประกอบด้วยรูปต่าง ๆ กัน ได้แก่เครื่องจักรกล,
สิ่งก่อสร้าง, วัตถุดิบ, เชื้อเพลิงและสิ่งอื่น ๆ ที่ต้องการเพื่อการ
ผลิตและรวมทั้งเงินที่ใช้จ่ายค่าจ้างในการผลิต

แม้กระนั้น ก็มีใช้เครื่องจักรกลทั้งหมด สิ่งก่อสร้างทั้ง
หมดและสิ่งอื่น ๆ ทั้งหมด และก็มีใช้จำนวนเงินทั้งหมดด้วยที่จะ
ถือเอาว่าเป็นทุน Emile Burns ได้ยกตัวอย่างว่า ชาวนาตามฝั่ง
ทะเลตะวันตกของไอร์แลนด์ อาจจะมีโรงเรือนหรือสิ่งก่อสร้างที่
เขาใช้เป็นที่อยู่อาศัย พร้อมด้วยที่ดินอีกสองสามหลารอบบ้านของ
เขา เขาอาจจะมีปศุสัตว์ และมีเรือชนิดใดชนิดหนึ่ง และเขาอาจมี
เงินอยู่เล็กน้อยจำนวนหนึ่ง แต่ถ้าเขาเป็นนายตัวเองและเขาก็ไม่มี

ผู้ใดมารับใช้เขา ทรัพย์สินที่เขาถืออยู่นั้นไม่เรียกว่าทุน ฐานะของ
 ชาวนาแห่งไอร์แลนด์ถึงกล่าวนั้น ก็เป็นเช่นเดียวกันกับฐานะของ
 ชาวนาในสหภาพโซเวียตในปัจจุบันนี้

ทรัพย์สินนั้นไม่ว่าจะมีรูปร่างเป็นฉันทใด จะกลายมาเป็น
 ทุนในความหมายของเศรษฐกิจ ก็ต่อเมื่อได้นำออกใช้เพื่อผลิตค่า
 ส่วนที่เกิน (Surplus Value) นั่นคือ เมื่อได้นำออกใช้จ้างคนงาน
 ซึ่งในระหว่างที่เขาทำงานผลิตสิ่งของนั้นเขาได้ผลิตค่าส่วนที่เกิน
 ไปพร้อมกันด้วย

อะไรคือมูลกำเนิดของทุนเหล่านี้ ?

มองย้อนหลังไปในประวัติศาสตร์ เราจะเห็นว่าการสะสม
 ทุนที่ได้กระทำกันมาในขั้นต้น ๆ นั้น ในส่วนใหญ่เป็นการเข้า
 ตีชิงปล้นสะสมกันอย่างค่อ ๆ ที่เดียว ทุนอันมหาศาลในรูปของ
 ทองและสิ่งของมีค่าอื่น ๆ นั้น ได้มาโดยที่นักผจญภัยได้ออกตระ-
 เวนไปเที่ยวปล้นเอามาจากอเมริกา จากอินเดีย และจากอัฟริกา
 แต่พฤติกรรมเช่นนี้ก็มิใช่เป็นพฤติกรรมอันเดียว ที่ได้ก่อกำเนิด
 ทุนขึ้นมาโดยวิธีการปล้นสะสม ในประเทศอังกฤษเองได้เคยมีการ
 ปฏิบัติที่เป็นการฉกชิงเอาที่ดินที่ราษฎรเคยใช้ร่วมกัน ไปมอบให้
 เป็นอาณาประโยชน์ของพวกชาวนานายทุน ในการกระทำเช่นนั้น

ชนชั้นปกครองก็ได้พวกรเครื่องมือยังชีพไปเสียจากพวกราษฎร และทำให้เขาเหล่านั้นได้กลายเป็นชนจำพวกที่เรียกว่า ชนกรรมาชีพ (Proletarians) ไป ก็เป็นคนงานผู้ไม่มีทางจะยังชีพได้ เว้นแต่จะเข้าทำงานบนที่ดินที่ถูกฉกชิงเอาไปจากเขา และนำไปทูนหัวให้แก่เจ้าของคนใหม่ มาร์กซแสดงว่า นี่แหละคือมูลกำเนิดแท้จริงของทุน นี่แหละคือการสะสมของทุนที่กระทำกันมาแต่ดั้งเดิม และมีใช้มีมูลกำเนิดมาตั้งแต่ที่เคยพรรณากันเป็นทำนองนิยายของบุคคลผู้ต่อสู้หรือคดอคมการกินอยู่และสะสมทรัพย์สมบัติไว้ได้จากการเป็นอยู่อย่างอดโซ่ ดังที่ มาร์กซได้นำนิยายอันเป็นที่น่าเย้ยหยันนั้นมารจนาลงไว้ดังนี้ :-

“การสะสมทุนในยุคโบราณนั้น เข้ามามีบทบาทอยู่ในเศรษฐกิจการเมือง อันดูละม้ายแม่นยำกันกับบทบาทของปฐมบาป (Original sin) ที่มีอยู่ในเทววิทยา อะดัมได้กัดแอปเปิ้ลเข้าไปและทราบแต่นั้นมา บาปนั้นก็ตกสู่มนุษยชาติ.... ในสมัยกาลนานมาแล้วนั้น (ตามนิยายเรื่องการสะสมทุนในยุคโบราณเขาว่า) มีมนุษย์อยู่สองจำพวก จำพวกหนึ่งเป็นคนขยันขันแข็งกอบปรักด้วยสติปัญญา และเหนือสิ่งอื่นใดเป็นบุคคลชั้นหัวกะทิที่กินอยู่อย่างกระเหม็ดกระแหม่ ส่วนอีกจำพวกหนึ่ง เป็นเจ้าคนชั่วชาติวายร้ายที่เกียจคร้าน ใช้จ่ายทรัพย์สมบัติของเขาที่มีอยู่เป็นหลักฐานไปใน

ทางดำเนินชีวิตสำมะเลเทเมา ด้วยประการดังกล่าวนั้น คนจำพวกแรกจึงได้ค่อยๆ สะสมทรัพย์สินสมบัติของเขามากขึ้น และคนจำพวกหลังก็ค่อยๆ หมดตัวลงทุกที จนในที่สุดก็ไม่มีอะไรจะขาย นอกจากหนังที่คลุมกายของเขาเท่านั้น และเนื่องมาจากปฐุมบาปอันนี้เอง ที่ได้เปิดศักราชของความยากจนขึ้นในมวลชนส่วนมากซึ่งแม้ว่าจะได้ทำงานหนักเท่าใดมาจนถึงบัดนี้ เขาก็ไม่มีอะไรจะขายนอกจากตัวของเขาเองและทรัพย์สินสมบัติของคนส่วนน้อยก็มีแต่จะเพิ่มพูนทับทวีขึ้นเป็นลำดับมา แม้ว่าตัวเขาเองจะได้หยุดทำการงานมาเป็นเวลานานมานานแล้ว”

อย่างไรก็ดี ^๕คุณนั้นมิได้คงอยู่ในระดับดังที่เป็นอยู่ในสมัยของการสะสมยุคโบราณ ^๖คุณได้พอกพูนทับทวีขึ้นอย่างมหาศาล หากว่า^๗คุณดั้งเดิมเป็นผลของการปล้นสะดมโดยตรง อะไรเล่าที่เป็นบ่อเกิดของคุณที่พอกพูนขึ้นมาใหม่มากมาย สืบแต่สมัยปล้นสะดมเป็นต้นมา

มาร์กซ์ตอบว่า ^๘คุณที่พอกพูนขึ้นใหม่นั้น ก็ได้มาโดยการปล้นเหมือนกัน หากแต่เป็นการปล้นทางอ้อม ไม่ใช่เป็นการปล้นเอา^๙คือๆ ตรงๆ ดังแต่ก่อน คือใช้วิธีให้คนงานต้องทำงานมากชั่วโมงเกินไปกว่าความจำเป็นที่เขาจะต้องทำเพื่อการดำรงชีพแล้ว

นายจ้างก็เข้าสูบเอาค่าที่เขาได้ใช้เวลาทำเกินไปจากส่วนอันจำเป็น
แก่การดำรงชีพ ซึ่งเรียกว่า “ค่าส่วนที่เกิน” นั้น เป็นของเขา
เสียเอง

นายทุนได้ใช้ส่วนหนึ่งของค่าส่วนที่เกินนี้ที่คณงานทั้ง
หมดได้ผลิตขึ้น เป็นค่าครองชีพอันพุ่มเพี้ยงสุขสำราญของเขา
และใช้ส่วนที่เหลือเป็นทุนก้อนใหม่ของเขา กล่าวคือเขาได้ผลัก
ส่วนที่เหลือนี้สมทบเข้ากองทุนเดิม ผลจากการเพิ่มทุนนี้จะปรากฏ
ออกในรูปที่ว่า นายทุนสามารถจะจ้างคณงานมาทำงานได้มากขึ้น
และคณงานจำนวนมากขึ้นจะผลิต “ค่าส่วนที่เกิน” ให้แก่นายทุน
มากขึ้น ซึ่งนายทุนก็จะนำไปเพิ่มพูนกองทุนของเขาให้ทวียิ่งขึ้น
เป็นลำดับไป

กล่าวอีกทางหนึ่ง ก็คือ ทุนนั้นจะได้รับการสะสมพอกพูน
ขึ้นโดยไม่มีที่สิ้นสุด แต่ในระหว่างนั้น นายทุนก็ต้องเผชิญกับ
กฎทางสังคมและเศรษฐกิจอีกชุดหนึ่ง ที่ปรากฏขึ้นอย่างหลีกเลี่ยง
ไม่ได้ ในทางไกลแล้ว อุปสรรคอันสำคัญยิ่งอยู่ที่ การต่อสู้ทาง
ชนชั้น ซึ่งจะสำแดงตนออกมาชัดขวางโซ่ตรวนของนายทุนเป็น
ครั้งคราว และในที่สุด ก็จะถึงแก่เข้าระงับเสียสิ้นเชิง โดยการ
เข้ายุติการผลิตแบบนายทุนเสียทีเดียว แต่ทว่ายังมีอุปสรรคอีก

มากประการที่จะยังให้การกลืนกลายของระบบเศรษฐกิจนายทุนไม่
ดำเนินไปโดยราบรื่น และอุปสรรคเหล่านั้นก็บังเกิดจากธรรมชาติ
ของลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั่นเอง

วิกฤติทางเศรษฐกิจ ที่บังเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวนั้นจะเป็น
สิ่งกีดกั้นการขยายตัวของนายทุน ทั้งยังจะนำไปสู่การทำลายบาง
ส่วนของกองทุนที่ได้สะสมพอกพูนไว้ในอดีตอีกด้วย “ในขณะที่
เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจขึ้น” มาร์กซกล่าวไว้ว่า “ได้มีโรคระบาด
อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งในยุคแรก ๆ แล้วจะรู้สึกกันว่าเป็นเรื่องน่า
ขบขันเสียมากกว่า เพราะโรคระบาดที่ว่านั้น ได้แก่โรคที่มีผลผลิต
เหลือเฟือเกินต้องการ” (Over-production) ในยุคสังคมศักดินา
นั้น การเก็บเกี่ยวข้าวสาลีได้อย่างเหลือเฟือ ย่อมหมายถึงว่าทุก ๆ
คนจะได้อาหารเพิ่มขึ้น ทุก ๆ คนจะพากันอ้วนหน้าสำราญขึ้น แต่
ในสังคมนายทุน การที่มนุษย์สามารถผลิตข้าวสาลีได้เหลือเฟือนั้น
อาจหมายถึงความอดอยากยากแค้นของคนงาน ซึ่งจะต้องถูกปลด
ออกจากงาน เพราะว่าข้าวสาลีขายไม่ออก และเพราะฉะนั้นในปี
หน้าพวกนายทุนก็จะต้องจัดการให้มีการผลิตข้าวสาลีน้อยลง

โฉมหน้าของวิกฤติทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจนาย
ทุนนั้น บัดนี้ก็เป็นสิ่งที่ใคร ๆ รู้จักคุ้นเคยกันอย่างดีแล้ว
เรื่องของวิกฤติทางเศรษฐกิจมีอยู่ดังนี้

ในเบื้องต้น จะเกิดผลิตผลท่วมท้นตลาด ครั้นแล้วก็จะ
 ต้องจัดการลดการผลิตลงมา ในการนั้นจะต้องปลดคนงานเป็น
 จำนวนมาก การไ้ร้างของคนงานจำนวนมาก ย่อมหมายถึงว่า
 จะขาดผู้ซื้อสิ่งของไปจำนวนหนึ่ง เมื่อเป็นเช่นนั้น โรงงานต่าง ๆ
 ก็จะต้องลดการผลิตลงมาอีก โรงงานใหม่ ๆ ย่อมเปิดขึ้นมาไม่ได้
 ยิ่งกว่านั้น โรงงานบางแห่งยังถูกทำลาย ข้าวาสติและผลิตผลอื่น ๆ
 ถูกทำลาย ทั้งที่พวกคนงานโรงงานและครอบครัวของเขาต้องทน
 ทุกข์จากความหิวโหยและเจ็บป่วย พวกนายทุนได้ช่วยกันจัดโลก
 มนุษย์ให้เหมือนกับโลกของคนบ้า ครั้นในที่สุดสินค้าที่ค้างคั่งอยู่
 ก็ถูกบริโภคมหมดไปหรือไม่ก็ถูกทำลายเสียจนหมดไป ครั้นแล้วก็
 เริ่มการผลิตกันใหม่ และเพิ่มผลิตผลขึ้นไปเรื่อย ๆ การค้าก็ไหวตัว
 การจ้างคนงานก็เพิ่มขึ้น การฟื้นฟูตัวได้ดำเนินก้าวหน้าไปอย่างมั่น
 คงในปีสองปีแรก แล้วก็บ่ยหน้าไปสู่การขยายตัวของการผลิต
 อันไม่มีขอบเขตดังเช่นที่เคยเป็นมานั้นอีก จนกระทั่งบรรลุถึงขีด
 ของภาวะการผลิตผลล้นตลาดอีกครั้งหนึ่ง และก็เกิดวิกฤติทาง
 เศรษฐกิจ ความยุ่งยากต่าง ๆ ที่เคยเป็นมาในอดีตก็จะเริ่มกันขึ้น
 ใหม่ทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง นี่คือธรรมชาติของระบบเศรษฐกิจนาย
 ทุน

อะไรคือสาเหตุของวิกฤติทางเศรษฐกิจเหล่านี้ ?

มาร์กซตอบว่า สาเหตุมีมาแต่กฎของการผลิตแบบ
 เศรษฐกิจนายทุนนั่นเอง ซึ่งมีอยู่ว่ากองทุนทุกกองภายใต้ระบบ
 เศรษฐกิจนายทุนต่างก็พยายามจะแบ่งตัวออกไป คือพยายามจะ
 กอบโกยกำไรให้มากขึ้น และเพราะฉะนั้นก็จะต้องพยายามผลิต
 และขายผลิตผลให้มากขึ้น ยิ่งสะสมทุนได้มากขึ้น การผลิตก็ต้อง
 แบ่งตัวยิ่งขึ้น แต่ในเวลาเดียวกันนั้น ยิ่งสะสมทุนได้มากขึ้นความ
 ต้องการกำลังงานคือแรงงานจากคนงานกลับลดน้อยลง เพราะเหตุ
 ใช้เครื่องจักรเข้าแทนที่คนงาน (ซึ่งมีศัพท์เรียกกันว่า Rational-
 isation of industry) กล่าวอีกนัยหนึ่งจะได้ความดังนี้ คือ ทุน
 มากขึ้นผลิตผลมากขึ้นและค่าจ้างน้อยลง เพราะฉะนั้น (เมื่อราย
 ได้ของคนงานน้อยลง) ความต้องการในผลิตผลก็จะกลับน้อยลง
 หนึ่งสมควรจะชี้ไว้ในที่นี้ให้เป็นที่แจ่มแจ้งไว้ด้วยว่า การลดลง
 ของค่าจ้างนั้น ไม่จำเป็นจะต้องหมายถึง การลดลงอย่างแท้จริง
 ของค่าจ้างทั้งหมด โดยปรกติวิถิต่างเศรษฐกิจเกิดจากการลด
 ลงของค่าจ้างที่ได้ลดลงตามส่วนสัมพันธ์กับจำนวนของผลิตผล
 กล่าวคือค่าจ้างทั้งหมดตามความเป็นจริงอาจขึ้นสูง ในเวลาที่มีการ
 ผลิตได้เป็นไปอย่างท่วมท้นล้นเหลือ แต่ส่วนที่เพิ่มขึ้นของค่า
 จ้างนั้น น้อยกว่าส่วนที่เพิ่มขึ้นของผลิตผล ดังนั้น ความต้อง
 การจึงตกต่ำลงมาจากระดับของจำนวนผลิตผล

ความไม่ได้ส่วนสักระหว่างการขยายตัวของทุน และการ
 หกตัวลงตามส่วนแห่งความต้องการของแรงงานในผลิตผลอันเพิ่ม
 ขึ้นมากขึ้น เป็นเหตุแท้จริงของวิกฤติทางเศรษฐกิจ แต่ก็แน่นอน
 ในขณะที่วิกฤติได้ปรากฏตัวออกมาอย่างชัดเจนแล้ว และเมื่อมัน
 ได้คลี่คลายออกไปตามวิถีทางอันเฉพาะของมันนั้น วิกฤตินั้นก็
 อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายอย่างที่ได้ยว ดังตัวอย่างเหตุ
 การณ์ในประเทศอังกฤษ ค.ศ. ๑๙๓๙ ซึ่งเมื่อมีความจำเป็นอันจะ
 ต้องผลิตสรรพาวุธเป็นการใหญ่ และซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีใช้
 ประสิทธิภาพของวิถีเศรษฐกิจนายทุนนั้น อาจได้มาช่วยยืด
 เวลาและได้อำพรางส่วนหนึ่งของวิกฤติทางเศรษฐกิจอันหลีกเลี่ยง
 ไม่ได้ ไปได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง

ยังมีปัจจัยสำคัญยิ่งอีกอันหนึ่ง ในการคลี่คลายของลัทธิ
 เศรษฐกิจนายทุน ปัจจัยอันนั้นได้แก่ การแข่งขัน เช่นเดียวกับ
 ปัจจัยอื่นทั้งปวงในการผลิตแบบนายทุน การแข่งขันนั้น ก่อผล
 สองอย่างที่ขัดแย้งกัน ในทางหนึ่ง เพราะเหตุแห่งการแข่งขันเพื่อ
 จะเอาชนะกันในการขายผลิตผลให้ได้มากกว่าผู้อื่น นายทุนทุกคน
 ต่างก็พยายามอยู่เป็นนิจที่จะลดค่าใช้จ่ายของการผลิตลงมา เฉพาะ
 อย่างยิ่งโดยการประหยัดค่าจ้าง ซึ่งกระทำโดยการลดค่าจ้างโดยตรง

หรือโดยการกวตขันให้คนงานต้องทำงานคร่ำเคร่งยิ่งขึ้น หรือโดยรูป rationalisation อื่น ๆ ในอีกทางหนึ่ง วิสาหกิจบรรดาที่ประสบความสำเร็จในการแสวงหาทุนได้เพียงพอที่จะปรับปรุงวิธีการผลิตให้ได้ผลดีขึ้น และสามารถลดแรงงานลงได้นั้นย่อมก่อให้เกิดภาวะการณ์ถึงกล่าวแล้วข้างต้น กล่าวคือความต้องการในผลิตผลลดลง อันเนื่องแต่ค่าจ้างทั้งสิ้นที่จ่ายให้แก่คนงานลดลง

ถึงกระนั้นก็ดี วิสาหกิจที่ได้ปรับปรุงวิธีการผลิตให้ดีขึ้นย่อมทำกำไรได้สูงขึ้นในชั่วระยะเวลาหนึ่ง จนกว่าคู่แข่งจะสามารถปรับปรุงวิธีการผลิตและลดแรงงานได้เช่นกัน แต่ก็มีคู่แข่งที่เข้มงวดจะสามารถทำได้เช่นกัน โดยที่กิจการผลิตกรรมที่กีดตามส่วนเฉลี่ยได้ขยายใหญ่โตออกไป ความต้องการทุนเพื่อจะปรับปรุงโรงงานให้ทันสมัยก็ทวีมากขึ้น และจำนวนบริษัทที่จะสามารถขยายตัวออกไปได้ไม่หยุดยั้งเช่นนั้น จะมีจำนวนน้อยลงเป็นเหตุให้บริษัทต่าง ๆ ตกอยู่ในฐานะจนตรอก คือ ฐานะอันนำไปสู่ความล้มละลาย ผลที่สุดบริษัทเหล่านี้ ก็ตกอยู่ในความครอบครองของคู่แข่งผู้มีกำลังเหนือกว่า หรือมิฉะนั้น ก็ต้องเลิกกิจการ ผลก็คือ “นายทุนคนหนึ่งฆ่านายทุนหลายคน” ด้วยเหตุทั้งนี้ ในกิจการอุตสาหกรรมทุกสาขา จำนวนบริษัทในกิจการ

อุตสาหกรรมแต่ละสาขาจึงได้ลดลงเป็นลำดับ องค์การ Trust อันใหญ่โตได้ปรากฏขึ้นมา ซึ่งมีอำนาจครอบงำกิจการอุตสาหกรรมสาขาใดสาขาหนึ่งไม่มากนักย่อย ด้วยประการดังนี้ จากหลักการแข่งขันของนายทุน จึงปรากฏผลที่เป็นไปในทางตรงกันข้าม คือ เกิดการผูกขาดของนายทุน ซึ่งได้ทำลายหลักการแข่งขันในลัทธิเศรษฐกิจนายทุนเสียเอง

ขั้นจักรพรรดินิยมของลัทธิเศรษฐกิจนายทุน

ตามที่เคยปฏิบัติกันมานั้น จักรพรรดินิยมได้แก่นโยบายแผ่อำนาจ ได้แก่นโยบายปราบนาประเทศที่ยังไม่เจริญ และนำมาผนวกเข้าไว้ในจักรวรรดิของผู้ชนะ รูปการณ์แห่งนโยบายแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาอย่างอื่นนอกไปจากความปรารถนาที่จะได้เห็นธงของประเทศไปโบกสะบัดอยู่เหนือดินแดนต่าง ๆ อย่างไพศาลที่สุดที่จะทำได้ และก็เป็นที่รับรองกันว่า มีเหตุผลทางเศรษฐกิจอยู่ในนโยบายแผ่อำนาจนั้น ได้แก่การแสวงหาตลาดขายสินค้า หรือแสวงหาแหล่งวัตถุดิบและอาหาร หรือแสวงหาที่ดินซึ่งสามารถจะระบายผลเมืองอันล้นหลามในประเทศของตนออกไปได้

อย่างไรก็ดี ไม่มีเหตุผลเหล่านี้สักข้อเดียวที่จะพึงเชื่อได้ จนกว่าจะนำเหตุผลทั้งหมดนั้นมาทำการวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เราจะเห็นว่าต่างประเทศ (หมายถึงประเทศเอกราชทั่วไป มิใช่ประเทศเมืองขึ้น) อาจเป็นตลาดขายสินค้าที่พิเศษก็ได้ ดังในกรณีของอังกฤษทั้งที่มีจักรวรรดิอันมหาศาลอยู่แล้ว การค้าของอังกฤษส่วนใหญ่ก็เป็นการค้ากับต่างประเทศ การหาซื้อวัตถุดิบและอาหารนั้นก็อาจหาซื้อได้เสมอจากต่างประเทศหรือในประเทศที่ต่างประเทศได้ครอบครอง ตามความจริงแล้วกลับเป็นว่ามีวัตถุดิบและอาหารเหลือใช้ซึ่งหาที่ขายไม่ออกอยู่เสมอ และต่างก็แสวงหาผู้ซื้อด้วยความพยายามอย่างทั่วเป็นเกลียวเสียซ้ำ ส่วนกรณีความต้องการที่ดินสำหรับถ่ายเทผู้คนพลเมืองนั้นแล้ว พื้นที่ส่วนใหญ่ในอาณานิคมก็ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตของยุโรปผู้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานและในท้องที่ซึ่งเหมาะแก่สภาพชีวิตของชาวยุโรปแล้ว ผู้อพยพก็รู้สึกว่าเป็นการยากที่จะก่อร่างสร้างชีวิตขึ้นที่นั่นให้ดีกว่าที่จะไปริเริ่มกันใหม่ในต่างประเทศบางประเทศ ด้วยประการดังนี้ข้อโต้เถียงของฟัสซิสต์ในการแผ่อำนาจแผ่ดินแดน ซึ่งในบางครั้งพวกที่มีใจฝักใฝ่ในสันติภาพและบุคคลบางจำพวกก็พลอยรับเอา

มาชี้แจงแสดงย้ำโดยมิได้ใช้ความกดดันทบทวนดูให้ดี ก็ปรากฏว่า
หาผลความจริงอะไรมิได้เลย

ข้อวิเคราะห์ของมาร์กซิสต์ที่ได้กระทำเป็นครั้งแรก ต่อ
จักรพรรดินิยมปัจจุบันได้แก่ข้อวิเคราะห์ของเลนิน เลนินได้ชี้ว่า
ลักษณะพิเศษลักษณะหนึ่งของจักรพรรดินิยมปัจจุบันนั้น ได้แก่การ
ลงทุนออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากการส่งสินค้าธรรม
ดาออกนอกประเทศ และเลนินได้แสดงว่า ทั้งนี้เป็นผลของการ
เปลี่ยนแปลงบางประการ ที่ได้บังเกิดขึ้นภายในวงการลัทธิเศรษฐกิจ
ทุนนิยมเอง ทั้งนี้ เลนินจึงได้กล่าวถึงจักรพรรดินิยมว่า
เป็น ชั้นหรือยุคพิเศษของลัทธิทุนนิยม คือชั้นที่การผูกขาดอัน
กระทำการเป็นใหญ่ ได้ขยายตัวในบรรดาประเทศทุนที่สำคัญๆ

ในสมัยแรกเริ่มที่ใช้ลัทธิเศรษฐกิจทุนนิยมในการอุ
สาหกรรมการ บรรดาโรงงาน เหมือนแร่ และวิสาหกิจต่างๆยังเป็นกิจ
การในรูปย่อยๆทั้งนั้น ในทางปฏิบัติทั่วไป เจ้าของกิจการเหล่านี้
นั้น มักจะเป็นกลุ่มของสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน หรือกลุ่ม
หุ้นส่วนย่อย ๆ กลุ่มหนึ่ง ซึ่งแต่ละคนอยู่ในฐานะที่จะนำเงินมา
รวมเข้าเป็นกองทุนเล็กน้อยกองหนึ่ง ซึ่งต้องการสำหรับเริ่มการก่อ
ตั้งโรงงานหรือเหมืองสักแห่งหนึ่ง อย่างไรก็ตามในทุกรัฐที่ได้มีการ

ขยายตัวใหม่ๆ ทางเทคนิค ได้ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องใช้
 เงินทุนมากขึ้นทุกครั้งไป ในอีกทางหนึ่ง ตลาดสำหรับผลิตผล
 อุตสาหกรรม คือผลิตผลที่ทำจากเครื่องจักรก็ได้ขยายออกไปเป็น
 ลำดับ และก่อความกระทบกระเทือนให้แก่ผลิตภัณฑ์ใช้ฝีมือ
 ความเปลี่ยนแปลงนี้ได้เกิดขึ้นในอังกฤษเป็นแห่งแรก และต่อมา
 ได้ขยายไปยังนานาประเทศ ด้วยความคลี่คลายเช่นนั้น ขนาดของ
 วิชากิจอุตสาหกรรม จึงขยายเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วด้วย การคิด
 กันประชิษฐ์รถไฟและเรือกลไฟขึ้นมาจึงเป็นเหตุให้อุตสาหกรรม
 เหล็ก และต่อมาเหล็กกล้าได้ขยายตัวออกไป ทำให้ขนาดของ
 วิชากิจขยายใหญ่โตยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมประเภทใด
 วิชากิจที่ขยายใหญ่โตขึ้นย่อมประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากขึ้น ในการ
 ดำเนินงาน ทั้งมีความโน้มเอนไปในทางที่จะแสวงหากำไรยิ่งขึ้น
 และแผ่ขยายกิจการออกไปโดยรวดเร็วยิ่งขึ้น วิชากิจขนาดย่อม
 จำนวนมากไม่อาจทำการแข่งขันกับวิชากิจขนาดใหญ่ได้ก็จำต้อง
 เลิกล้มไป หรือมิฉะนั้นก็ต้องยุบตัวเองเข้าร่วมกับคู่แข่งซึ่งมี
 กำลังเหนือกว่า

เหตุนี้ จึงปรากฏรูปการณ์ที่บังเกิดเป็นคู่กันไปด้วย คือ
 การผลิตจะค่อย ๆ ถ่างเทไปอยู่ในความครอบงำของวิชากิจ

ขนาดใหญ่เป็นลำดับ และส่วนสัดของการผลิตที่ตกอยู่ในเงื้อม
อำนาจของมหาเศรษฐีจำนวนน้อยคนก็จะเพิ่มเป็นลำดับ

มาร์กซทราบถึงเหตุกึ่งกล่าวนี ซึ่งได้อุบัติขึ้นแล้วแม้
ในสมัยของเขาเอง และเขาก็ได้สนใจต่อ การรวมการผลิตอย่างมี
วิธีการที่ได้ทวีขึ้นเรื่อย ๆ นั่นคือการรวมการผลิตเข้าไปในกิจการ
ขนาดใหญ่ อีกประการหนึ่งมาร์กซได้แสดงความสนใจต่อการรวม
ทุนเข้ามาไว้ภายใต้กรรมสิทธิ์ หรือการควบคุมของกลุ่มบุคคลที่มี
จำนวนน้อยลงเป็นลำดับ มาร์กซเล็งเห็นว่า ผลอันหลีกเลี่ยงไม่ได้
ของความคลี่คลายอันนี้จะปรากฏออกในรูปที่ว่าการค้าแบบผูกขาด
จะเข้ามาแทนที่การค้าแบบแข่งขันโดยเสรี และผลอันนี้จะทำให้
ความยุ่งยากทั้งมวลที่ผูกพันอยู่ในลัทธิเศรษฐกิจนายทุน ต้อง
ทะลักออกมา ในลักษณะที่รุนแรงยิ่งขึ้น

เมื่อต้นศตวรรษนี้ นักเขียนเรื่องเศรษฐกิจหลายท่าน ได้
ให้ข้อสังเกตไว้ในการขยายตัวอย่างใหญ่โตของการค้าแบบผูกขาด
ที่ได้บังเกิดขึ้นในวงการอุตสาหกรรมหลายประเภทแล้ว ในระหว่าง
สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เลนินได้รวบรวมข้อเท็จจริงนานาประการ
ในเรื่องการค้าแบบผูกขาดมาเสนอไว้ และได้หันความสนใจของเขา
เข้าสู่ลักษณะทางการเมืองและสังคมของการค้าแบบผูกขาด พร้อม

ทั้งได้แสดงความสนใจต่อลักษณะเศรษฐกิจโดยเฉพาะการค้าแบบ
ผูกขาดนั้นด้วย

โดยอาศัยเกณฑ์แห่งความคลี่คลายทางเศรษฐกิจสืบต่อ
จากมรดกกรรมของมาร์กซเป็นลำดับมา เลนินสามารถคลี่คลายและ
ขยายข้อยุติของมาร์กซออกไปได้ เลนินได้แสดงไว้ว่า ในชั้น
จักรพรรดินิยมของลัทธิเศรษฐกิจนายทุนซึ่งเขามีความเห็นว่าได้
เริ่มการคลี่คลายราว ค.ศ. ๑๙๐๐ นั้น มีลักษณะเศรษฐกิจ ๕ ประ
การที่พึงได้รับความพินิจ

๑. การรวมการผลิตและทุนได้คลี่คลายออกไปจนถึงขีดที่
ได้ก่อให้เกิดการผูกขาดขึ้น และการผูกขาดนั้นเอง ก็ได้มีบท
บาทอย่างสำคัญในชีวิตเศรษฐกิจ

ภาวะการณ์เช่นนี้ได้อุบัติขึ้นในทุกประเทศนายทุนที่ก้าวหน้า
โดยเฉพาะในเยอรมันนีและสหรัฐอเมริกา การได้ดำเนินต่อเนื่อง
กันไป โดยทวีอัตราความคลี่คลายขึ้นเป็นลำดับ ในประเทศอังกฤษ
การค้าแบบผูกขาดได้ขยายตัวออกไปอย่างมหาศาลนับแต่สงคราม
โลกครั้งที่หนึ่ง มีวิสาหกิจหลายประเภทที่มีเงินทุนเกือบถึงหรือสูง
กว่าจำนวน ๑๐๐ ล้านปอนด์ ในอุตสาหกรรมทุกประเภท ส่วนใหญ่

ของอุตสาหกรรมเหล่านี้อยู่ในความครอบครองของบริษัทเพียง
 สองสามบริษัทเท่านั้น ซึ่งโดยปรกติแล้วบริษัทสองสามแห่งนั้นยัง
 ได้มีความสัมพันธ์กันโดยทางสัญญาในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวกับส่วนได้
 เสียของกิจการส่วนรวม เช่นมีสัญญากำหนดราคาสินค้า กำหนด
 โควตาสินค้า และกำหนดความร่วมมือในประเทศอื่น ๆ ผลของ
 ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ก็เท่ากับเขม็งการผูกขาดให้ตกอยู่ในเงื้อม
 อำนาจของคนกลุ่มน้อยยิ่งขึ้น

๒. ทุนฝ่ายธนาคาร (Bank Capital) ได้ผสมกันเข้า
 กับทุนฝ่ายอุตสาหกรรม (Industrial Capital) ก่อให้เกิดขึ้น
 ซึ่งอำนาจของบุคคลจำนวนน้อย ในการเข้าครอบครองทุนฝ่ายการ
 เงิน (Finance-capital Oligarchy) และกับบุคคลจำนวนน้อยพวก
 นี้แหละที่ตามความจริงได้มีอำนาจปกครองประเทศทุกประเทศ

ความข้อนี้ควรจะได้รับการอธิบายต่อไปอีกสักหน่อย ใน
 ชั้นนี้เดิมพวกนายทุนอุตสาหกรรมมีฐานะแตกต่างกันกับพวกนาย
 ธนาคารผู้ซึ่งไม่มีประโยชน์ หรือมีผลประโยชน์แต่เล็กน้อยในกิจ
 การอุตสาหกรรม แม้ว่าตามความจริงพวกนายธนาคารได้ออกเงิน

ให้พวกนายทุนอุตสาหกรรมกันไปทำทุน และนายธนาคารได้รับแบ่งส่วนผลกำไรในรูปของดอกเบี้ยที่ดี ครั้นกิจการอุตสาหกรรมได้เติบโตจำเริญขึ้น และการตั้งบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นได้แผ่กว้างออกไป พวกเจ้าของธนาคารจึงเริ่มเข้าถือหุ้นในบริษัทอุตสาหกรรมต่าง ๆ และในขณะเดียวกันพวกเศรษฐีนักอุตสาหกรรมก็ได้เข้าถือหุ้นในธนาคาร ดังนั้น พวกนายทุนมหาเศรษฐี ไม่ว่าเขาจะตั้งโรงงานของเขาจากฐานะของนายธนาคารหรือจากฐานะของนักอุตสาหกรรมก็ดี ในที่สุดก็ได้กลายเป็นนักอุตสาหกรรม — นายธนาคาร (Banker-industrialist) การผสมผสานหน้าที่ของนายทุนให้กลมกลืนเป็นกลุ่มก้อนอันเดียวกันเช่นนี้ ย่อมบังเกิดผลในทางเพิ่มพูนอำนาจของบุคคลจำพวกนี้อย่างใหญ่หลวง (ในประเทศอังกฤษพวกเจ้าที่ดินรายใหญ่ ๆ ก็ได้เข้าร่วมอยู่ในกลุ่มบุคคลจำพวกนี้ด้วย) ธนาคารซึ่งทำงานร่วมกับบริษัทอุตสาหกรรมตามความสัมพันธ์ที่มีต่อกันดังกล่าวแล้ว อาจให้ความช่วยเหลือแก่บริษัทอุตสาหกรรมที่ตนมีส่วนได้เสียโดยการให้กู้เงิน หรือโดยอนุมัติการกู้แก่บริษัทอื่น ๆ พร้อมทั้งเงื่อนไขว่าบริษัทเหล่านั้นจะต้องส่งซื้อสินค้าจากบริษัทอุตสาหกรรมที่ธนาคารมีผลประโยชน์ร่วมอยู่ด้วย หรือโดยการปฏิบัติในประการอื่น ๆ อีก เพราะฉะนั้น บุคคลที่รวม

กลุ่มทุนทางการเงิน จึงย่อมสามารถจะทวีโภคทรัพย์ของตน
ขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และสามารถทวีการควบคุมการผูกขาดกิจการ
อุตสาหกรรมให้แก่กลุ่มไปได้อย่างกว้างขวาง และเมื่อเป็นเช่นนั้น
ก็ไม่จำเป็นต้องกล่าวว่าเสียงของบุคคลกลุ่มนี้ย่อมจะดังกึกก้องกัง
วานและได้รับความเอาใจใส่อย่างน่าปลื้มใจจากรัฐเพียงใด

การเสนอภาพอันตระการตาที่สุดแห่งการผสมผสานของ
ธนาคารกับกิจการอุตสาหกรรมนั้น น่าจะได้แก่การแสดงให้เห็นที่
ประจักษ์ว่า อำนาจอำนาจการบริหารต่างๆ ที่ตกอยู่ในมือของ
บรรดาผู้อำนวยการธนาคารได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จริงอยู่ ทั้งนี้ไม่
ได้หมายความว่า ธนาคารได้เป็นเจ้าของบริษัทเหล่านั้น จุดของ
เรื่องอยู่ที่ว่าบุคคลผู้ทรงอำนาจในวงการธนาคารได้เข้ามาเป็น
บุคคลผู้ทรงอำนาจในวงการอุตสาหกรรมและวงการค้าปลีก
บุคคลเหล่านั้นได้ประกอบเป็นกลุ่มมหาเศรษฐีกลุ่มหนึ่งกลุ่มเดียว
ที่เงินทุนของเขาเหล่านั้นได้แผ่สร้าในวงการเศรษฐกิจทั้งหมด
ของประเทศไทย ในปี ๑๘๗๐ บรรดาผู้อำนวยการของธนาคาร
ต่างๆ ซึ่งภายหลังได้รับสมญาว่า “พีเอ็มที ๕” กับธนาคารกลาง
ของอังกฤษ ได้เข้าสวมตำแหน่งของผู้อำนวยการของบริษัทต่างๆ
รวม ๑๕๗ บริษัท ในปี ๑๙๑๓ ตำแหน่งผู้อำนวยการของบริษัท

ต่าง ๆ ที่บรรดาผู้อำนวยการธนาคารได้เข้าครอง ได้ทวีขึ้นถึง ๓๒๙ บริษัท ในปี ๑๙๓๙ ได้ขยายออกไปถึง ๑,๑๕๐ บริษัท

๓. การลงทุนออกไปนอกประเทศ ซึ่งแตกต่างจากการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายนอกประเทศ, ได้ทวีความสำคัญยิ่งขึ้น

ในสมัยแรกเริ่มของลัทธิเศรษฐกิจทุน อังกฤษได้ส่งสินค้าจำพวกผ้าและสินค้าประติษฐกรรมอื่น ๆ ไปขายในต่างประเทศ และได้กำไรจากการขายสินค้าเหล่านั้นซื้อผลิตผลในประเทศเหล่านั้น ผลจากการปฏิบัติเช่นนั้นก็เท่ากับว่าอังกฤษได้นำสินค้าสำเร็จรูป หรือสินค้าประติษฐกรรมไปแลกกับสินค้าจำพวกวัตถุดิบและอาหาร ซึ่งอุตสาหกรรมของอังกฤษต้องการ แต่ต่อมาในครึ่งหลังของศตวรรษที่แล้ว และโดยเฉพาะในปลายศตวรรษนั้น ทุนฝ่ายเงิน (Finance Capital) ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการลงทุนออกไปนอกประเทศยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ความเกี่ยวข้องดังกล่าวนี้มีใช่เป็นไปในทางการแลกเปลี่ยนการค้า แต่เป็นไปในทางที่จะแสวงประโยชน์จากทุนกันนี้เป็นปี ๆ ไป การลงทุนออกนอกประเทศอันได้แก่การให้รัฐหรือบริษัทต่างประเทศกู้ หรือส่งเสริมการลงทุนในกิจการ รถไฟ และท่าเรือ หรือการเหมืองแร่ ในประเทศอาณานิคมของอังกฤษนั้นโดยปรกติย่อมจะกระทำ

ไปภายใต้เงื่อนไขที่ว่า การสั่งซื้อวัตถุดิบเพื่อกิจการนั้น ๆ เป็นอาทิ จะต้องกระทำกับบริษัทอุตสาหกรรมอังกฤษที่ธนาคารซึ่งออกเงินให้ก็มีผลประโยชน์ร่วมอยู่ด้วย คู่หูทั้งสองของทุนฝ่ายการเงิน อันได้แก่ทุนฝ่ายธนาคารและทุนฝ่ายอุตสาหกรรม จึงได้สมคบกันทำงานด้วยประการฉะนี้ ทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้รับผลกำไรชั้นหัวกระทิกว้ยกัน และในขณะเดียวกันยังได้บีบคั้นทางคู่แข่งที่จะเข้ามาอยู่ย่ำมในกิจการที่เขาได้จับจองไว้แล้วด้วย

๔. ได้มีการจัดตั้งองค์การผูกขาดระหว่างชาติของพวกนายทุนขึ้น และคนพวกนี้ได้ตกลงแบ่งปันแดนในโลกระหว่างกันเพื่อที่จะไม่ต้องแย่งกันกอบโกย และเกิดการทะเลาะวิวาทในการแข่งขันชิงดีกัน

การปันแดนกอบโกยกำไร ได้กระทำไปแล้วในเรื่องอุตสาหกรรมเหล็กกล้า น้ำมัน และอุตสาหกรรมอื่นๆ อีกมากอย่าง พวกมหาเศรษฐีเหล่านั้น ได้ตกลงกันระหว่างกลุ่มนายทุนผูกขาดในนานาประเทศว่ากลุ่มใดควรจะมีส่วนเท่าใด ในการค้าต่างประเทศทั้งหมดก็จะมี การตกลงแบ่งตลาดกัน และมีการตกลงกำหนดราคาสินค้ากันไว้ล่วงหน้า

๕. การแบ่งการครอบครองดินแดนในส่วนต่างๆ ของ

โลกโดยประเทศมหาอำนาจได้กระทำกันเสร็จสิ้นไปแล้ว (ในปี ๑๙๗๖ จีนแดนในทวีปอฟริกาที่ตกอยู่ในความครอบครองของมหาอำนาจยุโรปมีเพียง ๑๑ เปอร์เซนต์ ในปี ๑๙๐๐ ได้ทวีขึ้นถึง ๙๐ เปอร์เซนต์)

ความสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่ว่าการล่าเมืองขึ้นที่ไม่มีกำลังจะป้องกันตนได้ และดังนั้นก็เข้ารวบเอามาเป็นเมืองทาสได้อย่างหวาน ๆ นั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว กลุ่มที่ควบคุมทุนฝ่ายการเงินในรัฐที่มั่งคั่งที่สุดไม่สามารถจะขยายเขตแดนออกไปได้อีก เว้นแต่ว่าต่างฝ่ายต่างจะเข้าเงื่อนไขตนเอง นั่นก็คือ ฝ่ายใดจะขยายเขตแดนออกไปได้ก็แต่โดยการทำสงครามขนาดใหญ่ เพื่อที่จะแบ่งโลกกันใหม่ ซึ่งฝ่ายชนะจะได้รับส่วนแบ่งอย่างเป็นที่พอใจ

ในบรรดาข้อสังเกตพิเศษของเลนินทั้งหมดนี้ มีอยู่ข้อหนึ่งที่น่าสนใจโดยเฉพาะสำหรับปัจจุบันนี้ ความชวนชววยของเหล่าจักรพรรดินิยมเพื่อการแผ่อำนาจนั้น โดยทั่วไปมักจะถือกันเสียว่ามีความมุ่งหมายอยู่ที่ประเทศเมืองขึ้นเท่านั้น เลนินได้ชี้ว่าความเข้าใจเช่นนี้หาใช่ความเข้าใจในข้อสาระสำคัญไม่ ความชวนชววยนั้นแท้จริงเป็นความชวนชววยที่จะแผ่อำนาจโดยทั่วๆ ไป ไม่เจาะจงว่าจะแผ่เข้าไปแต่ในประเทศเมืองขึ้น สุดแต่ว่าเหตุการณ์จะอำนวยให้ทำได้ทางใดก็เอา เช่นเมื่อเหตุการณ์อำนวยให้เล่นงาน

รัฐต่าง ๆ ในยุโรปก็ไม่ละวาง การจู่โจมของลัทธิฟาสซิสต์จากเยอรมนีและอิตาลีเป็นตัวอย่างอันดีในเรื่องนี้

อาศัยเกณฑ์แห่งการวิเคราะห์ทั้งมวลนี้ เลนินได้แสดงข้อยุติไว้ว่า ชัยจักรพรรดินิยมของลัทธิเศรษฐกิจนายทุนได้นำเอาวิกฤติทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่โตยิ่งขึ้นติดมาด้วยอย่างที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งยังได้นำเอามาด้วยซึ่งสงครามที่แผ่คลุมไปทั่วโลกและในอีกด้านหนึ่งได้นำเอามาซึ่งการปฏิวัติของชนชั้นคนงานและการกบฏแข็งข้อของบรรดาชนชาติที่ถูกกดขี่ในประเทศเมืองขึ้นและกึ่งเมืองขึ้น ซึ่งได้ลุกขึ้นต่อสู้กับเหล่าจักรพรรดินิยมที่ได้มาทำการขูดรีดกดขี่พวกเขา ความชัดเจนของเวลา ๒๕ ปีที่แล้วมาได้ยืนยันความถูกต้องต่อข้อยุติของเลนินไว้อย่างดีแล้ว

การที่คนกลุ่มน้อยสามารถกวาดต้อนทุนมาไว้ในครอบครองของเขาได้นั้น ยังมีความหมายอีกประการหนึ่งว่า บุคคลกลุ่มน้อยเหล่านี้ได้เข้ามามีอำนาจเหนือจักรกลของรัฐยิ่งขึ้น เหตุฉะนั้นนโยบายของนานาประเทศจึงได้รับการดัดแปลงให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของบุคคลจำนวนน้อยนี้ที่มีอำนาจอยู่ในประเทศต่าง ๆ ยิ่งขึ้น ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้ จึงทำให้กลุ่มบุคคลที่ครอบครองทุนฝ่ายการเงินในแต่ละประเทศสามารถดำเนินการต่อสู้กับคู่แข่งต่าง

ประเทศได้โดยการตั้งพิภักศุลกากร กำหนดโควต้า และโดยการ
จัดให้รัฐเข้ามาแสดงบทบาทในประการอื่นๆ อีก จนกระทั่งเมื่อ
หมดประตูต่อสู้โดยทางสงบแล้ว คนกลุ่มน้อยเหล่านี้ก็จะหันเข้าใช้
สงครามล่อลวงให้มนุษย์ผู้ยากจนทั้งหลายไปตายเพื่อรักษาผลประโยชน์
ของเขา ซึ่งเขาจะโฆษณาว่า ไปตายเพื่อประเทศชาติ

ทำไมการปะทะกันระหว่างกลุ่มนายทุนมหาเศรษฐีเหล่านี้
เป็นสิ่งที่จะขจัดเสียมิได้หรือ? ทำไมคนพวกนี้จะตกลงกันแบ่ง
การครอบครองโลกออกไปในระหว่างพวกเขาไม่ได้หรือ?

ในตอนต้น ได้แสดงข้อสังเกตไว้แล้วว่า กลุ่มนายทุนผูก
ขาดในนานาประเทศได้ทำความตกลงแบ่งตลาดโลกกันในระหว่าง
พวกเขาในทางผิวเผิน การปฏิบัติเช่นนี้อาจชวนให้คิดเห็นไปได้
ว่าได้มีวิธีการกำจัดการประชันขันแข่งออกไปได้เด็ดขาดแล้ว และ
ชวนให้คิดเห็นไปว่าได้มีการสมานผลประโยชน์ของกลุ่มนายทุน
ระหว่างชาติให้กลมกลืนกันได้อย่างเป็นการถาวรแล้ว แต่เลินินได้
นำเสนอข้อความจริงอันแสดงให้เห็นว่า ความตกลงระหว่างชาติ
เช่นนี้ไม่เคยเป็นความตกลงจริงยั่งยืนอะไรเลย ข้อตกลงอันหนึ่งที่ได้
กระทำกันในปี ๑๙๐๕ ย่อมจะอาศัยเกณฑ์การแบ่งตลาดตาม
ส่วนของอำนาจการผลิตของกลุ่มต่างๆ ที่เป็นอยู่ในเวลานั้น เป็น

กันว่ากลุ่มนายทุนอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และอเมริกัน แต่เรา
 จะต้องไม่ลืมว่าความคลี่คลายอันไร้ความสม่ำเสมอเป็นกฎแห่ง
 ความขยายตัวของทุน ดังนั้นภายในระยะเวลา ๒-๓ ปีนี้แน่แท้ได้มี
 ข้อตกลงดังกล่าวแล้ว อำนาจการผลิตของกลุ่มนายทุนเยอรมัน
 หรือกลุ่มอเมริกันหรือกลุ่มอื่นย่อมจะเพิ่มขึ้น และกลุ่มใดก็ตามที่
 อำนาจการผลิตได้เพิ่มขึ้น ย่อมจะไม่พอใจต่อการแบ่งส่วนตลาด
 ที่ได้กระทำกันไว้แต่เดิม กลุ่มถึงว่านี้ ย่อมจะบอกเลิกข้อตกลง
 และถ้ากลุ่มอื่นๆไม่ยอมรับการบอกเลิกโดยพลัน การต่อสู้ครั้งใหม่
 และอย่างเข้มข้นยิ่งขึ้นเพื่อแสวงหาตลาดก็จะบังเกิดขึ้น ข้อความ
 จริงเช่นนี้แหละที่เป็นสิ่งบันดาลชตากรรมแก่ข้อตกลงของกลุ่มนาย
 ทุนชาติต่างๆ ให้ผันแปรไปได้เสมอ และโดยที่กฎความคลี่คลาย
 อันไม่สม่ำเสมอค้นหาได้เป็นอยู่แต่เพียงในกลุ่มอุตสาหกรรมกลุ่ม
 ใด ๆ โดยเฉพาะไม่แต่ย่อมเป็นอยู่แต่ทุนของนานาประเทศทั่วไป
 เหตุฉะนั้น ข้อตกลงทางเศรษฐกิจนั้น จึงกล่าวได้ว่าเป็นแต่เพียง
 สัญญาสงบศึกของสงครามทางการค้าอันยืดเยื้อร่วระหว่างกลุ่ม
 บุคคลที่ควบคุมฝ่ายการเงินของนานาประเทศเท่านั้น สงครามทาง
 เศรษฐกิจนั้นไม่อาจหาทางออกได้โดยลำพังตัวของมันเอง เพราะ
 ฉะนั้น กลุ่มบุคคลที่ควบคุมทุนฝ่ายการเงิน จึงอาศัยกลไกรัฐแห่ง

ประเทศของตนก่อตั้งกำแพงภาษีขึ้นขัดขวางการค้าของกลุ่มแข่งขัน
จัดการกำหนดสินค้านำเข้าเมือง พยายามทำสัญญาทางการค้าที่ได้
สิทธิพิเศษกับประเทศอื่น ๆ พยายามแผ่ดินแดนออกไปเพื่อว่าตน
จะได้ทำการค้าผูกขาดได้ โดยปราศจากคู่แข่งภายในดินแดนนั้น
และเตรียมกำลังรบไว้สำหรับที่จะเข้าทำสงคราม ซึ่งผลแห่งชัย
นั้นอย่างน้อยก็จะทำให้ตนอยู่ในฐานะเป็นเบี้ยบนคู่แข่งไปชั่วคราว

การสงครามขนาดใหญ่อันได้แก่การสงครามระหว่างมหา
ประเทศนั้น เป็นผลของการรวมโลกทรัพยากรไว้ในมือของกลุ่ม
บุคคลที่ควบคุมทุนฝ่ายการเงินในแต่ละประเทศ สิ่งที่มีสภาพเป็น
การดำเนินทางเศรษฐกิจแท้ๆ ก็คือการรวมการผลิตและรวมทุนนั้น
เอง กลับนำถึงไปสู่ความวินาศอย่างมหันต์ของสังคมอันเป็นผล
ของสงคราม แต่ทั้งนี้ก็หาใช่ความวินาศของสังคมเพียงประการ
เดียวที่กฎแห่งความคลี่คลายของลัทธิเศรษฐกิจนายทุนได้ก่อให้เกิดไม่
ความเติบโตอันมหาศาลของอำนาจการผลิตพร้อมทั้งการแข่งขัน
ระหว่างกลุ่มนายทุนผูกขาดที่เป็นคู่แข่งกัน ซึ่งคอยหาทางเร่งรัด
การปรับปรุงทางเทคนิคให้ก้าวหน้าอยู่เสมออันนี้ ได้นำไปสู่วิกฤติ
ทั่วไปของลัทธิเศรษฐกิจนายทุน กำลังการผลิตในประเทศต่าง ๆ
นั้นไม่เคยเลยที่จะได้นำออกใช้โดยทั่วถึง บางทีจะมีข้อยกเว้นก็แต่

ในเวลาสงครามเท่านั้น แม้กระทั่งในสมัยที่มีสินค้าอุดมสมบูรณ์ เครื่องจักรเป็นจำนวนมาก และเนื้อที่ดินอันไพศาลก็ถูกทอดทิ้งไว้เฉย ๆ และคนงานจำนวนล้าน ๆ ก็ว่างงาน การที่คนกลุ่มน้อยได้กวาดเอาทุนจำนวนมหาศาลไว้เป็นกรรมสิทธิ์ของตนนั้น ได้นำไปสู่สถานะที่เป็นเหตุให้การผลิตได้ชะงักถอยหลังอย่างถูกต้องตรงตัวไว้ทีเดียว ทุนส่วนบุคคลซึ่งในสมัยหนึ่งได้ช่วยมนุษย์ให้จำเริญอำนาจการผลิตออกไปนั้น ตกมาถึงกาลบัดนี้ ทุนส่วนบุคคลได้กลายเป็นเครื่องกีดขวางความจำเริญก้าวหน้าของอำนาจการผลิตไปเสียแล้ว

และผลทางสังคมในลำดับต่อไปก็ย่อมจะติดตามมา ใน การรณรงค์แข่งขันระหว่างกลุ่มนายทุนจักรพรรดินิยมที่เป็นคู่แข่งกันนั้น พวกคนงานจักประสบว่าภาวะของเขาได้เสื่อมทรามลง การปรับปรุงทางเทคนิคก็ดี การใช้เครื่องจักรกลในความประสงค์ที่จะประหยัดแรงงานก็ดี ล้วนแต่เป็นการเขม็งเร้งรัดให้คนงานต้องออกแรงทำงานคร่ำเคร่งยิ่งขึ้น ความจำเป็นในการสะสมกำลังรบและการเตรียมการอื่น ๆ เพื่อการสงคราม จักนำไปสู่การลดลงหรืออย่างน้อยก็ชะงักความขยายตัวในบริการสาธารณะการว่างงาน และการขาดแคลนงานจักมีขึ้นอย่างแพร่หลาย วิฤติทางเศรษฐกิจอันนี้ไม่พ้นและจะติดตามความเฟื่องฟูของสินค้ามาทุกครั้งนั้น

ได้เปิดโอกาสให้แก่การลดค่าจ้างคนงานลงไป การณ์เป็นดังนี้ การต่อสู้ทางชั้นชน จึงทวีความเคร่งเครียดรุนแรงยิ่งขึ้น การปฏิบัติของชนชั้นคนงานจึงได้ปรากฏเป็นความจริงขึ้นมา

แต่ยังมีลักษณะอีกประการหนึ่งในชั้นจักรพรรดินิยมของลัทธิเศรษฐกิจนายทุน ที่เลืมนำออกเปิดเผยในการวิเคราะห์ของเขา กลุ่มนายทุนผูกขาดในประเทศจักรพรรดินิยมสามารถจะถึงผลกำไรมาได้เกินกว่าส่วนเฉลี่ยทั่ว ๆ ไป จากการถลุงขุดรีดแรงงานของชนชาติที่ล่าหลัง ความสำเร็จของเหล่านายทุนผูกขาดนี้ในประการหนึ่งเกิดจากมาตรฐานการครองชีพอันต่ำของชนชาติเมืองชั้นเหล่านั้น ซึ่งใช้วิธีการผลิตแบบโบราณ ในอีกประการหนึ่งเกิดจากภาวะการทำงานอันแสนทุเรศ ที่กำหนดแก่เขาเหล่านั้นโดยชนผู้ปกครองและนายทุนที่ใจดำอำมหิต และในอีกประการหนึ่งนั้นเกิดจากข้อความจริงที่ว่าผลิตผลที่ใช้เครื่องจักรเมื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับผลิตผลที่ทำด้วยมือแล้วได้ทำให้อัตราค่าแลกเปลี่ยนสูงกว่ากันมากมาย ทั้งนี้ไม่หมายถึงจำนวนเงิน แต่หมายถึงสินค้าที่ผลิตขึ้นมาจากวิธีการผลิตที่แตกต่างกัน พึงรำลึกไว้ว่า การกำหนดค่าแลกเปลี่ยนของผลิตผลใด ๆ นั้น ย่อมกำหนดโดยแรงงานอันจำเป็นตามส่วนเฉลี่ยที่คนงานได้ใช้ร่วมกันในการผลิต ดังเช่น

ในอังกฤษเวลาทำงานอันจำเป็นที่ใช้ร่วมกันในการผลิตผ้าหนึ่ง
หลายตัวเครื่องจักร อาจเป็นเพียงเศษหนึ่งส่วนสิบหรือส่วนยี่สิบ
ของเวลาทำงานที่ใช้ไปในการผลิตผ้าหนึ่งหลายตัวเครื่องทอผ้า
ด้วยมือ ครั้นเมื่อผ้าที่ทำด้วยเครื่องจักรถูกส่งเข้าไปขายในอินเดีย
ค่าแลกเปลี่ยนของมันก็อยู่ในฐานะได้เปรียบค่าของผ้าหนึ่งหลายที่
ทำในอินเดีย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มันถูกตีค่าในอินเดียด้วยค่าที่
สูงกว่ามากกับค่าของที่กำหนดกันในอังกฤษ ในขณะที่เดียวกันนั้น
บรรดาวัตถุดิบหรือผลิตผลของอินเดีย ที่แลกเปลี่ยนได้มาด้วย
ราคาผ้าอันสูงนี้เมื่อได้ถูกนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศอังกฤษก็จะ
ทำการให้สูงกว่ามาก หากว่าผ้าหนึ่งหลายนั้น ได้ขายในอังกฤษ
โดยอัตราค่าแลกเปลี่ยนที่กำหนดกันในอังกฤษ แม้ว่าในที่ที่ใช้
เครื่องจักรแบบเดียวกันก็ดี ระดับฝีมือที่แตกต่างกันก็จะก่อผลที่
แตกต่างกัน และจะทำให้มีกำไรพิเศษขึ้น กำไรพิเศษนี้ย่อม
นำมาใช้ได้แก่กิจการทั้งหลายแหล่ในประเทศเดียวกันนี้ มิใช่แต่
เพียงในกรณีสินค้าผ้าเท่านั้น ซึ่งจะอำนวยให้กลุ่มทุนฝ่ายการเงิน
ได้รับผลกำไรอย่างมหาศาล

กำไรพิเศษอันได้มาจากการขูดรีดแสวงประโยชน์จากชน
ชาติที่ตกเป็นเมืองขึ้นเหล่านี้ได้มีความสำคัญเป็นพิเศษแก่การ

เคลื่อนไหวของปวงคนงาน มาร์กซ์ได้ชี้ไว้แล้วว่า สำหรับชนชั้นนายทุนของอังกฤษนั้น โดยที่เป็นนายทุนกลุ่มแรกที่ได้ส่งผลิตผลที่ทำโดยเครื่องจักรไปขายยังนานาประเทศทั่วโลก จึงสามารถสนองความร่ำรวยของชนชั้นคนงานอังกฤษในการปรับปรุงภาวะการทำงานและการครองชีพของพวกเขาให้ดีขึ้น อย่างน้อยนายทุนอังกฤษก็ได้อนุโลมตามความร่ำรวยในส่วนที่เกี่ยวกับคนงานที่มีฝีมือประเภทชั้นสูง จួយเหตุนี้พวกนายช่างที่มีฝีมือและคนงานอุตสาหกรรมผ้าในอังกฤษบางประเภทจึงได้บรรลุมาตรฐานการครองชีพอันสูงกว่ากันมากกับมาตรฐานการครองชีพของบรรดาคนงานในประเทศอื่น ๆ และโดยที่ได้รับการส่งเสริมให้ขึ้นสู่มาตรฐานการครองชีพอันเป็นที่พึงพอใจเช่นนี้ นายช่างและคนงานอังกฤษประเภทนี้จึงมีความคิดเห็นว่า ผลประโยชน์ของเขาเป็นอย่างเดียวกันกับผลประโยชน์ของนายทุนในการชูศรีตแสงประโยชน์จากประเทศเมืองชน

เลนินได้แสดงไว้ว่า รูปการณ์เช่นนี้ได้ปรากฏขึ้นในทุกประเทศที่ก้าวหน้าในทางอุตสาหกรรม ในเมื่อประเทศเหล่านั้นได้ดำเนินการถึงขั้นจักรพรรดินิยม และได้แสดงต่อไปว่า คนงานของประเทศนายทุนเหล่านั้น ประเภทที่ได้อยู่ในฐานะอันได้รับเอกสิทธิตามส่วน เฉพาะอย่างยิ่งพวกหัวหน้าของคนงานประเภทนี้ มักจะ

เปลี่ยนท่าทีไปเป็นนักฉวยโอกาส กล่าวคือ พยายามที่จะทำความตกลงปรองดองกับพวกนายทุนในนามแห่งคนงานใต้การนำของเขา โดยมีได้คำนึงถึงภาวะของคนงานจำนวนมากภายในประเทศของเขาที่ยังคงได้รับการกดขี่ขูดรีดอยู่ ความโน้มเอียงของพวกคนงานกลุ่มที่ได้รับการสุขสบายแล้วจะทวีความหนักแน่นยิ่งขึ้น เมื่อการดำเนินการขึ้นจักรพรรดินิยมของเหล่านายทุนได้ขยายตัวออกไป ผลจากความโน้มเอียงดังกล่าวนี้จะปรากฏออกไปในรูปที่ว่า กลุ่มผู้นำของขบวนการคนงานและโซเชลลิสต์ประเภทนี้จะค่อยแปรความคิดเห็นของเขาเข้ามาจนเกือบจนเกือบจะเป็นอย่างเดียวกันกับนโยบายจักรพรรดินิยมของกลุ่มทุนฝ่ายการเงินในประเทศของตน

ในชั้นจักรพรรดินิยมนี้ การต่อสู้ของพวกเมืองขึ้นเพื่ออิสรภาพแห่งชนชาติของเขาก็ได้ดำเนินไปอย่างจริงจัง และแพร่หลายยิ่งขึ้น ชัยชนะของประเทศมหาอำนาจมุลนายและการบุกทะลวงของพวกนายทุนเข้าไปในเมืองขึ้นนั้น ได้ทำให้แบบการผลิตดั้งเดิมที่มีอยู่ในเมืองขึ้นต้องชวตเซไป และได้ทำลายหลักสำคัญในการยังชีพของประชาชนส่วนมากเสียด้วย การแข่งขันที่มาจากโรงงานผลิตผ้าที่แลนคาเชียร์ (ในอังกฤษ) ได้ทำลายการหากินเลี้ยงชีพของพวกคนงานอินเดียผู้ทอผ้าด้วยมือ และขับไล่ไสส่งคน

งานอื่นเสียจากอาชีพทอผ้าไปสู่งานกสิกรรมก็กลับไปสู่งานในทุ่งนา และได้เพิ่มการบีบบังคับในเรื่องการเลี้ยงชีพบนที่ดินยิ่งขึ้น

ในชั้นจักรพรรดินิยมของลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั้น การบีบบังคับที่ชาวเมืองขึ้นทั้งประเทศได้รับเพิ่มขึ้นนั้น มาจากการเก็บภาษีเพื่อเอาไปใช้จ่ายชำระดอกเบี้ยเงินกู้ของเมืองขึ้น และเอาไปใช้จ่ายบำรุงรักษาเครื่องมือแห่งอำนาจการปกครองของจักรพรรดินิยมทั้งในราชการทหารและพลเรือน

โดยการบีบบังคับถึงสองทาง อันได้แก่การบีบบังคับจากการหาที่ดินเลี้ยงชีพ และการบีบบังคับจากการลดราคาผลิตผลของชาวเมืองขึ้นลงมา ในสมัยวิกฤติทั่วไปของลัทธิเศรษฐกิจนายทุน ผลที่เกิดจากการบีบบังคับทั้งสองทางนี้ก็คือ ความยากจนข้นแค้นและความอดอยากอันแท้จริงที่ประชาชนต้องเผชิญอยู่นั้น ได้ก่อให้เกิดมูลฐานการต่อสู้ของพวกชาวนาอยู่เสมอ ตามเมืองต่างๆ เล่าผลิตกรรมทางอุตสาหกรรมก็ได้ดำเนินไปในภาวะแห่งการขูดรีดคนงานอย่างน่าสยดสยอง องค์การของพวกคนงานได้รับการจัดขวางมิให้ดำรงอยู่โดยสะดวก และในบางแห่ง ถ้าสามารถจะทำได้ ก็ถูกกำจัดทีเดียว พวกชนชั้นกลาง เฉพาะอย่างยิ่งได้แก่ชนที่มีปัญญาต่างก็สำนึกได้ดี ถึงการบีบบังคับนานาประการจากการปกครองของจักรพรรดินิยม แม้กระทั่งพวกนายทุนอินเดียที่กำลังแผ่

ชนมากยิ่งแลเห็นว่าความคลั่งคลายของเขานั้นอยู่ในขอบเขตอันจำกัด ด้วยเหตุananการดังนี้ ความเคลื่อนไหวในการเรียกร้องเอกราชจึงได้แผ่กว้างออกไปเป็นลำดับ การดำเนินแบบเดียวกันนี้ได้เป็นไปในทุกหนทุกแห่งของบรรดาประเทศเมืองขึ้น ถึงแม้จะแตกต่างกันในภาวะการณ์ของแต่ละประเทศก็

บรรดามาร์กซิสต์เห็นว่า การต่อสู้ดังกล่าวนี้ เป็นผลอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ของการขูดรีดแสวงประโยชน์ของพวกนายทุน และเห็นว่า การต่อสู้จะยุติลงได้ก็ต่อเมื่อได้กำจัดกวาดล้างเหล่าจักรพรรดินิยมที่มาขูดรีดความผาสุกแห่งชีวิตของชนชาติเมืองขึ้นออกไปได้แล้ว เพราะฉะนั้นมาร์กซิสต์จึงมีอุดมการร่วมกับชาวเมืองขึ้น ในอันจะต่อต้านกับศัตรูร่วม ซึ่งได้แก่กลุ่มทุนฝ่ายการเงิน (Finance-capital Group) ในประเทศจักรพรรดินิยม

ดังนั้น ชนจักรพรรดินิยมแห่งลัทธิเศรษฐกิจนายทุน คือชนที่ลัทธินี้ได้บรรลุถึงการรวมกำลัง และการจัดระเบียบการรวมกำลังไว้อย่างแน่นหนานั้น จึงเป็นขั้นที่ความขัดกันทั้งปวง, บรรดาที่มีอยู่ในสังคมนายทุนจะปรากฏออกมาให้เห็นทั้งหมด เป็นขั้นที่วิกฤติทางเศรษฐกิจและสงครามจะมาสู่พร้อมด้วยการต่อสู้อย่างรุนแรงต่อชนชั้นปกครอง การต่อสู้ที่บรรลุถึงขั้นกำจัดกวาดล้างชนชั้นปกครองและอวสานของลัทธิเศรษฐกิจนายทุน

บทที่ ๔

การต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสมัยปัจจุบัน

การต่อสู้ระหว่างชนชั้นอุบัติจาการูปการผลิที่ซึ่งแบ่งสังคมออกเป็นชนชั้นที่ต่างฐานะกัน ฝ่ายหนึ่งได้แก่ชนชั้นที่ประกอบการผลิตอันแท้จริง (พวกทาส พวกเลกหรือทาสที่ดิน พวกคนงานรับจ้าง) อีกฝ่ายหนึ่ง (เจ้าของทาส, เจ้าขุนมูลนาย, นายจ้าง) ได้แก่ชนชั้นที่คอยเสวยโภคผลส่วนหนึ่งโดยที่ตนเองมิต้องออกแรงทำการผลิตเลย นอกไปจากชนชั้นสำคัญสองกลุ่มดังกล่าวแล้ว ในทุกยุคทุกสมัยยังมีชนชั้นอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย ในส่วนใหญ่ได้แก่ชนชั้นที่ตกค้างอยู่รอดมาได้จากยุคการผลิตรูปเก่า ๆ เช่น พวกราชาของแคว้นต่างๆ ในอินเดียและพวกผู้ผลิตที่เป็นชาวนาสมัยปัจจุบัน หรือเช่นพวกช่างในสมัยศักดินาซึ่งเป็นกลุ่มชนต้นกำเนิดของชนชั้นนายทุนที่มีอำนาจครอบงำสังคมในสมัยต่อมา

การต่อสู้ระหว่างชนชั้นได้ส่งเสริมให้มนุษย์ก้าวหน้าไปสู่
รูปการผลิตในขั้นสูงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ในยามที่การปฏิวัติครั้ง
หนึ่ง ๆ ประสบความสำเร็จจะปรากฏว่าได้มีการนำการผลิตรูปใหม่
ที่ก้าวหน้ากว่ารูปเก่าเข้ามาสู่สังคม หรือขยายการผลิตรูปใหม่ที่
ปรากฏอยู่แล้วให้แผ่กว้างออกไป การปฏิวัติของครอมเวลล์และ
การปฏิวัติที่ชื่อว่า Glorious Revolution* ในปี ค.ศ. ๑๖๘๘ ได้

*ในประเทศอังกฤษ เมื่อจบสมัยการปกครองของครอมเวลล์ ในปี ค.ศ. ๑๖๕๘
แล้ว ได้เกิดความปั่นป่วนวุ่นวายในทางการเมืองอยู่ระยะหนึ่ง ในที่สุดก็ได้มีการ
อัญเชิญชาร์ลส์ที่สองมาเป็นกษัตริย์ต่อไปในปี ค.ศ. ๑๖๖๐ ตลอดเวลา ๒๕ ปี
ในรัชสมัยของชาร์ลส์ที่สอง กับอีก ๓ ปี ในรัชสมัยของเจมส์ที่สอง อนุชาของ
ชาร์ลส์ ได้มีการขัดกันอย่างแรงเกี่ยวกับปัญหาในเรื่องศาสนา และการขัดแย้ง
อำนาจกันระหว่างกษัตริย์กับพวกอภิชน (Aristocrat) ตลอดมา จนกระทั่งได้
เกิดการปฏิวัติที่ไม่เสียเลือดเนื้อขึ้นในปี ค.ศ. ๑๖๘๘ ซึ่งพวกอภิชนได้มอบการ
ครองราชย์ให้แก่ Mary รัชดาของเจมส์ที่สองผู้เป็นโปรเตสแตนต์กับ William
of Orange ผู้เป็นพระสวามี ในปี ค.ศ. ๑๖๘๙ รัฐสภาได้ตรากฎหมาย Bill of
Rights จำกัดสิทธิของกษัตริย์ในการนับถือศาสนา จำกัดอำนาจของกษัตริย์ใน
การเก็บภาษี ในการตั้งกองทหาร และอื่น ๆ ในขณะเดียวกันได้กำหนดสิทธิเสรี
ภาพของพลเมืองลงไว้ ในส่วนใหญ่อีกหมายถึงสิทธิเสรีภาพของพวกอภิชน การตรา
กฎหมาย Bill of Rights นั้น ถือกันว่าเป็นการโค่นล้มระบอบอำนาจสิทธิ์ขาด
ของกษัตริย์ในอังกฤษลงอย่างสิ้นเชิง และถือกันว่าเป็นผลใหญ่อันหนึ่งของการ
ปฏิวัติที่เรียกว่า "Glorious Revolution"

เบกวิธิต่างเพื่อความคลี่คลายขยายตัวของลัทธิเศรษฐกิจทุน
ในอังกฤษและการปฏิวัติใหญ่ในปี ค.ศ. ๑๗๘๘ ก็ได้ก่อกำเนิด
ความคลี่คลายเช่นเดียวกันในฝรั่งเศส ตลอดจนการปฏิวัติในที่
ต่าง ๆ ในเวลาต่อมา

มาร์กซ์เองมิได้พอใจแต่เพียงจะบรรยายถึงข้อความจริง
ในลักษณะทั่ว ๆ ไปเท่านั้น เขายังได้ทำการสำรวจตรวจสอบ
อย่างใกล้ชิดถึงการต่อสู้ที่มีอยู่ในสมัยของเขา เพื่อที่จะค้นหา
กฎแห่งการต่อสู้ระหว่างชนชั้น

กฎที่ว่านี้ มิใช่ปัญหาเรื่องรายละเอียดในกลวิธีของการ
ต่อสู้ ในการสำรวจตรวจสอบนั้นมาร์กซ์ได้ประกาศว่า ข้อสำคัญ
ที่จะนำไปสู่ความเข้าใจเรื่องความคลี่คลายทางสังคมอยู่ที่ว่าจะต้อง
วิเคราะห์กำลังของชนชั้นที่เข้ามามีส่วนในขบวนการปฏิวัติอันชักนำ
การผลิทรูปใหม่มาสู่สังคม โดยการสำรวจพฤติกรรมการณ์การปฏิวัติ
แห่งปี ค.ศ. ๑๘๔๘ ในนานาประเทศในยุโรป มาร์กซ์สามารถ
ที่จะหยิบยกลักษณะที่เป็นการทั่วไปบางลักษณะอันมีอยู่ หรือใช้
ได้แก่ทุกพฤติกรรม

อะไรเล่าคือลักษณะทั่วไป หรือกฎเหล่านี้ซึ่งได้ปรากฏ
ชัดแจ้งอยู่ในการปฏิวัติทั้งปวง?

ในประการแรก จะเห็นได้ว่าการต่อสู้ในการปฏิวัตินั้น ประกอบขึ้นโดยชนชั้นซึ่งจะได้เป็นผู้ครองอำนาจในระบบใหม่ของการผลิตอยู่เสมอ แต่การต่อสู้เช่นกล่าวมาก็ได้ปฏิบัติไปโดยชนชั้นนั้นแต่ลำพัง ถึงตัวอย่างการปฏิวัติใหญ่ของฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๗๘๐ ซึ่งปรากฏว่า นอกจากชนชั้นนายทุน ที่กำลังเติบโตขึ้นมาในสมัยนั้นแล้ว ในขบวนการปฏิวัติยังประกอบด้วย พวกชาวนา ซึ่งเป็นชนชั้นที่ทำการผลิตในระบบศักดินา พวกพาณิชยกรรมๆ พวกช่างอิสระ และพวกที่เป็นต้นกำเนิดของชนชั้นคนงานในอนาคต บุคคลในกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ทั้งหมดได้เข้ามีส่วนร่วมในการต่อสู้ในการปฏิวัติเพื่อ โค่นอำนาจของชนชั้นปกครองในระบบเก่า เพราะถึงแม้ว่าบุคคลในกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะมีผลประโยชน์แตกต่างกันก็ แต่คนเหล่านั้นทั้งหมดก็ตระหนักอยู่ว่า การอยู่ภายใต้การปกครองของระบบเก่านั้น หมายถึงการที่เขาทั้งหลายจะต้องมีชีวิตอยู่ภายใต้การกดขี่ปราบปราม หมายถึงการที่เขาทั้งหลายจะต้องมีชีวิตอยู่ภายใต้ความทุกข์ยากลำบากถึงที่เขาต้องประสบอยู่ และมีแต่จะเพิ่มขึ้นต่อไป

รูปการนี้เป็นเช่นเดียวกันเป็นส่วนมากในการปฏิวัติที่บังเกิดขึ้นในนานาภูมิภาคของยุโรปในเวลาต่อมา ซึ่งเป็นการ

ปฏิวัติโค่นล้มสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของเหล่ากษัตริย์ระบบศักดินาในนานาประเทศ และเป็นการกรุยทางให้แก่การผลิตแบบ
 ลัทธินายทุน บรรดากลุ่มต่างๆ ของประชาชนได้เข้าร่วมกันเป็น
 อันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มากก็น้อย ในการเข้าเล่นงานชนชั้นปก
 กรองชุดเดิม และในขั้นต้น ๆ นั้นผู้นำในการปฏิวัติจะได้แก่ชน
 ชั้นปกครองชุดใหม่เสมอไป คือได้แก่ชนชั้นนายทุนที่กำลังเติบโต
 โตขึ้นมา ในระยะเวลาแห่งการต่อสู้นั้น โดยเฉพาะในระยะเวลา
 ที่ชนชั้นคนงานได้บรรลุถึงขั้นที่ชนชั้นนั้นได้ขยายตัวออกไป การ
 รวมกำลังของพันธมิตรชุดใหม่จะอุบัติขึ้น กลุ่มต่าง ๆ ของชน
 จำพวกออกแรงทำงานซึ่งเข้าสูการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของเขา
 เองจักได้เสนอข้อเรียกร้องสิทธิของเขา ซึ่งชนชั้นปกครองชุด
 ใหม่คือชนชั้นนายทุนไม่พร้อมที่จะเอออวยให้ตามประสงค์ ใน
 กรณีเช่นนั้นชนจำพวกออกแรงทำงาน หรือชนชั้นคนงานย่อม
 พยายามที่จะเรียกร้องบังคับเอาสิทธิของเขาขึ้น ทางฝ่ายนายทุน
 ก็ย่อมจะหันเข้าพึ่งความช่วยเหลือของกลุ่มชนฝ่ายปฏิกริยาอย่าง
 หนักเพื่อรวมกำลังกันเข้าต่อสู้กับฝ่ายคนงาน รูปการณ์บางอย่าง
 ที่คล้ายคลึงกับที่กล่าวถึงนี้ได้อย่างที่สดได้บังเกิดขึ้นแม้ในสมัยของ
 กรอมเวลล์ และได้บังเกิดอยู่ไม่ขาดในฝรั่งเศสจนกระทั่งถึงปี

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๘๔๘ คนงานนครปารีสได้พากันเพียรที่จะป้องกันสิทธิของพวกเขาที่เพิ่งต่อสู้ได้มาไม่นาน แต่ก็ถูกปราบปรามไปโดยรัฐบาลพวกนายทุนชุดใหม่ซึ่งได้ตั้งขึ้นจากการปฏิวัติเดือนกุมภาพันธ์ อย่างไรก็ตาม มาร์กซ์ได้พิจารณาเห็นว่าชนชั้นคนงานของนครปารีสได้ประสบความสำเร็จถึงขีดที่ว่าในการปฏิวัติขั้นถัดไปชนชั้นนั้นจักเป็นผู้นำ และมีใช้แต่เพียงจะเข้าผสมติดตามการนำของนายทุนเท่านั้น ข้อพิจารณาที่คาถหมายของมาร์กซ์ได้บังเกิดขึ้นสมจริงในปี ค.ศ. ๑๘๗๑ กล่าวคือพวกคนงานนครปารีสได้นำในการสถาปนา Commune* ขึ้น ซึ่งได้ยึดถืออำนาจการปกครองนครปารีสไว้ได้

*คำว่า Commune หมายถึงหน่วยการปกครองท้องถิ่นหน่วยหนึ่ง ๆ ที่ใช้ในประเทศฝรั่งเศสหรือในประเทศเบลเยียม ทำนองหน่วยตำบลของประเทศเรา Commune ต่าง ๆ ของฝรั่งเศส ปกครองโดยนายกเทศมนตรีและสภาเทศบาลแห่ง Commune เมื่อกล่าวถึง Paris Commune หรือ The Commune at Paris in ๑๘๗๑ นั้น หมายถึงการปฏิวัติจัดตั้งรัฐบาล Paris Commune โดยล้มล้างรัฐบาลแห่งชาติในเวลานั้น การปฏิวัติที่เรียกว่า Paris Commune มีหลักการปกครองอยู่ว่า ให้หน่วยท้องถิ่นแต่ละนครหรือจังหวัดปกครองตนเองเป็นอิสระ โดยรัฐบาลท้องถิ่นหรือรัฐบาลแห่ง Commune การปฏิวัติจัดตั้งรัฐบาล Paris Commune เป็นผลแห่งความเดือดแค้นของชาวนครปารีสที่มีต่อรัฐบาลในการนำประเทศฝรั่งเศสไปสู่ความพราخیในสงครามกับเยอรมนี ค.ศ. ๑๘๗๑ และมีความมุ่งหมายในอันจะจัดตั้งระบบการปกครองใหม่ด้วย

เป็นเวลา ๑๐ สัปดาห์ ถึงแม้ว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์
 ที่ชนชั้นคนงานได้นำในการก่อการปฏิวัติ แต่ก็มิได้หมายความว่า
 ชนชั้นคนงานต้องทำการต่อสู้โดยโดดเดี่ยว คนงานได้ลุกฮือ
 ขึ้นเพื่อจกโค่นรัฐบาลของเจ้าที่ดินใหญ่และนายทุน ซึ่งได้ชัก
 นำประเทศฝรั่งเศสกระโจนเข้าไปในสงครามกับเยอรมนี และ
 ครั้นแล้ว คนพวกนั้นยังกลับพยายามแสวงหาความร่ำรวยจาก
 ความปราชัยของฝรั่งเศสที่พวกเขาเองถึงเข้าไปสู่กองเพลิงของสง-
 กราม และยังพยายามแสวงหาความร่ำรวยจากความอดอยากปาง
 ตายของประชาชนแห่งนครปารีสในขณะนั้น พร้อมกับพวกคน
 งานที่ทำการต่อสู้กับเหล่าเจ้าที่ดินใหญ่และนายทุน ยังมีชนกลุ่ม
 ต่าง ๆ เข้าร่วมในขบวนการต่อสู้ในครั้งนี้ด้วย กลุ่มชนเหล่านั้นได้แก่
 เจ้าของร้านค้ารายย่อย ๆ ซึ่งกำลังเผชิญกับความหายนะในข้อที่
 รัฐบาลได้เพิกถอนการใช้กฎหมายว่าด้วยการระงับการชำระหนี้
 และค่าเช่าเป็นการชั่วคราว, ได้แก่กลุ่มชนที่มีความรักชาติจากชน
 ทุกชั้นในประเทศผู้ซึ่งมีความชิงชังในชัยชนะของเยอรมันและชิง
 ชิงข้อกำหนดต่าง ๆ ที่รัฐบาลฝรั่งเศสได้ยอมรับปฏิบัติตาม, แม้
 กระทั่งพวกนายทุนฝ่ายวิปถกกัน ซึ่งหวาดหวั่นว่ารัฐบาลอาจนำ
 ระบบกษัตริย์กลับมาใช้ในประเทศอีก ก็เข้าร่วมกับพวกคนงาน

ในการโค่นล้มรัฐบาล ข้อบกพร่องอันสำคัญข้อหนึ่งในการปฏิบัติของพวกคนงานปารีสครั้งนั้นก็คือ พวกคนงานมิได้ใช้ความพากเพียรอย่างจริงจัง ที่จะนำพวกชาวนาเข้ามาร่วมอยู่ในฝ่ายของตนด้วย

แต่จุดสำคัญของเรื่องยังมีอยู่อีกประการหนึ่งคือ การปฏิวัติอันแท้จริงทุกรายที่มุ่งหมายโค่นล้มชนชั้นปกครองขณะนั้นมิใช่เป็นการปฏิวัติของชนชั้นที่จะได้เข้าครองอำนาจแทนชนชั้นปกครองที่ถูกขับไล่ไปเท่านั้น หากจะต้องเป็นการปฏิวัติของชนทุกหมู่เหล่าผู้ได้รับการกดขี่ หรือได้รับจำกัดสิทธิโดยชนชั้นปกครองในขณะนั้น ในขั้นหนึ่งของความคลี่คลายในการตื่นตัวของประชาชน ชนชั้นนายทุนจักเป็นผู้นำการปฏิวัติโค่นอำนาจกษัตริย์ในระบบศักดินาและพวกเจ้าที่ดิน ครั้นเมื่อชนชั้นคนงานได้ตื่นตัวขึ้น ชนชั้นคนงานก็สามารถที่จะนำชนกลุ่มต่างๆ เข้าร่วมในการปฏิวัติในสมัยต่อมา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ประวัติศาสตร์แสดงว่าในการปฏิวัติทุกครั้ง กลุ่มชนกลุ่มต่างๆ ได้รวมกันเข้าอย่างกว้างขวางเป็นพันธมิตรอันหนึ่งอันเดียวเข้าโจมตีศัตรูใหญ่ของตน ปรากฏการณ์อันใหม่ในการปฏิวัติโค่นอำนาจเจ้าที่ดินใหญ่และพวกนายทุนนั้น ได้แก่การที่ชนชั้นคนงานได้เป็นผู้นำกลุ่มพันธมิตรทำการปฏิวัติ

การปฏิวัติที่อำนาจให้ชนชั้นใหม่ได้ครองอำนาจและได้มี
 โอกาสนำระบบใหม่ของการผลิตออกใช้นั้น เป็นแต่ได้ชักนำไปสู่
 จุดสำคัญของการต่อสู้ระหว่างชนชั้นอื่นจะต้องดำเนินสืบต่อไปเท่า
 นั้น เพราะเหตุที่ชนชั้นดังกล่าวมีผลประโยชน์ขัดแย้งกันในการ
 ผลิต ในระยะแรกๆของการดำเนินการอุตสาหกรรมโดยลัทธินาย
 ทุนนั้น การปะทะระหว่างชนชั้นที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกันเป็น
 การปะทะที่กระจัดกระจายกันอยู่ และปัญหาแทบทั้งหมดก็มีอยู่แต่
 ในเรื่องอัตราค่าจ้าง และภาวะการทำงานของคนงานในโรงงาน
 เฉพาะรายเท่านั้น แต่ดังที่มาร์กซ์ได้กล่าวไว้ในคำประกาศ
 Communist Manifesto ค.ศ. ๑๘๔๘ ว่า “ครั้นเมื่อการอุตสาหกรรม
 ได้ขยายตัวออกไป เหล่าชนกรรมาชีพไม่เพียงแต่จะเพิ่ม
 จำนวนขึ้นเท่านั้น หากยังได้มีโอกาสเข้าร่วมกันเป็นหมู่ใหญ่ยิ่ง
 ขึ้นทำให้กำลังของเหล่าชนกรรมาชีพเพิ่มพูนขึ้น และชนเหล่า
 นั้นก็รู้สึกในกำลังของเขาชาวชนชั้น” ด้วยการขยายตัวของการ
 อุตสาหกรรมดังกล่าวแล้ว ได้บังเกิดความคิดคลายในการตื่นตัว
 ของพวกคนงานในอีกทางหนึ่ง กล่าวคือ พวกคนงานได้จัดตั้ง
 สหบาลของพวกเขานั้น (Trade Union) ซึ่งได้คลายเติบโตเป็น
 องค์การอันมหาศาลของฝ่ายคนงาน สามารถจะดำเนินการต่อสู้ขับ

เกี่ยวกับพวกนายจ้าง โดยรวมกำลังคนงานทั้งชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ พวกคนงานได้ตั้งสหกรณ์ของพวกเขาขึ้นเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของพวกเขาในฐานะที่เป็นผู้บริโภคน และในขั้นต่อมาพวกคนงานถึงแก่ได้จัดตั้งพรรคการเมืองของเขาขึ้น ซึ่งสามารถดำเนินการเป็นตัวแทนและเป็นองค์การนำในการต่อสู้เพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชนชั้นคนงานทั้งหมด

การต่อสู้เช่นว่านี้ได้ดำเนินไปเป็นประการใดเล่า?

มาร์กซ์พิเคราะห์เห็นความมุ่งหมายของพรรคคนงานว่าเสมือนเป็นการเตรียมเพื่อจัดตั้งองค์การปฏิวัติ คือองค์การที่มุ่งโค่นอำนาจของชนชั้นปกครองเหล่านายทุน และมุ่งจัดตั้งระบบใหม่ของการผลิตหรืออย่างน้อยหนึ่งมุ่งที่จะสถาปนาลัทธิโซเชลลิสม์ขึ้นแทนที่ลัทธินายทุน

การดำเนินการเตรียมดังว่าได้ส่งเสริมองค์การของพวกคนงานรูปต่างๆ ได้ขยายตัวออกไป เฉพาะอย่างยิ่งสหบาลคนงานซึ่งได้เพิ่มพูนกำลังของพวกคนงานให้ทวีขึ้น และทำให้พวกคนงานรู้สึกในกำลังของพวกเขาซาบซึ้งขึ้น ทั้งยังได้ส่งเสริมคนงานทุกหมู่เหล่าที่ได้เข้าทำการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์เฉพาะหน้าของเขา ได้แก่การต่อสู้เพื่อที่จะได้รับค่าจ้างสูงขึ้น เพื่อภาวะการ

ทำงานที่ดีขึ้นและเพื่อความประสงค์อื่นๆ อีก จากการต่อสู้ดังกล่าว
 นี้พวกคนงานมักจะได้รับผลปฏิบัติที่ดีขึ้นกว่าเดิม แต่ชัยชนะดัง
 กล่าวนี้มิใช่เป็นสิ่งที่มั่นคงปลอดภัย “ผลอันแท้จริงของการต่อสู้
 ของพวกคนงานมิใช่อยู่ว่าผลได้ในปัจจุบัน หากอยู่ที่การขยายตัว
 โดยไม่หยุดยั้งของสภาพของพวกคนงาน” ในวิถีทางการต่อสู้ที่
 ได้ดำเนินมาเป็นลำดับนั้นพวกคนงานได้สำนึกในข้อความจริงที่
 ว่าพวกเขาได้ประกอบกันเข้าเป็นชั้นชนชั้นหนึ่งซึ่งมีผลประโยชน์
 ร่วมกัน และผลประโยชน์ของพวกเขาทงหมดนั้นขัดแย้งกับผล
 ประโยชน์ของชนชั้นนายทุนหรือนายจ้างของเขาอย่างสิ้นเชิง
 พรรคการเมืองของชนชั้นคนงานได้ช่วยส่งเสริมการขยายตัวดัง
 กล่าวให้ก้าวหน้าต่อไป และได้อธิบายให้เห็นว่า เหตุใดการต่อสู้
 ระหว่างชนชั้นจะต้องดำเนินไปตราบเท่าที่การผลิตในรูปลัทธินาย
 ทุนยังคงมีอยู่ และในขณะเดียวกันนั้น วิถีทางเศรษฐกิจและ
 สังคมก็จะก่อความทุกข์ทรมานแสนสาหัสแก่ปวงคนงาน อนึ่ง
 พรรคการเมืองของชนชั้นคนงานยังได้อธิบายให้เห็นว่า การขับ
 เกี่ยวต่อสู้ระหว่างชนชั้นและความทุกข์ทรมานนานาประการนั้น
 อาจถึงที่สุดลงได้โดยการเปลี่ยนระบบการผลิตเสียใหม่ ซึ่งจะต้อง
 ดำเนินการบังคับใ้คนล้มพวกชนชั้นนายทุน

เหตุใดมาร์กซ์จึงพิจารณาเห็นว่า “การบังคับโค่นล้ม”
เป็นสิ่งที่จำเป็น?

การวิเคราะห์ของมาร์กซ์ที่มีต่อประวัติศาสตร์นั้นได้บรรยายไว้แล้วในบทแรก โดยมาร์กซ์ได้ลงข้อยุติไว้ว่า ระบบใหม่ของการผลิตจะถูกนำมาใช้ได้ ก็ต่อเมื่อชนชั้นใหม่ได้เข้ายึดอำนาจมาจากชนชั้นปกครองชุดเดิมโดยวิธีการบังคับเอา ในทฤษฎีของมาร์กซ์ ข้อยุติที่จะพึงแสวงได้จากประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นประจักษ์ว่า ชนชั้นคนงานไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเดิมไปสู่หลักเกณฑ์การผลิตของโซเชลิสต์ได้โดยที่ไม่ดำเนินการบังคับโค่นล้มชนชั้นปกครองในขณะนั้น ข้อยุติทางประวัติศาสตร์ของมาร์กซ์ในลักษณะทั่วไปนี้ได้รับการเพิ่มน้ำหนักยิ่งขึ้นจากผลการศึกษาของมาร์กซ์ในเรื่อง รัฐ

รัฐ นั้นบางทีก็ได้รับการพิจารณาว่าเป็นเสมือน รัฐสภา แต่มาร์กซ์ได้แสดงให้เห็นว่าความคลี่คลายทางประวัติศาสตร์ในเรื่องราวของรัฐนี้ มีส่วนเกี่ยวข้องผกผันกับสถาบันผู้แทนราษฎรน้อยเต็มที แต่กลับปรากฏรูปการณ์ในทางตรงกันข้ามกล่าวคือ รัฐนั้นเป็นเสมือนเครื่องมืออันหนึ่งที่ชนชั้นปกครองได้ใช้สำแดงเจตน์จำนงของเขา และกำหนดบังคับให้ราษฎรทั่วไปต้องรับเอา

เจตน์จำนงของพวกเขาไว้ว่าเป็นของราษฎรเอง ในสังคมยุคศักดินา
บรรพหามีสิ่งทีเรียกว่า รัฐ แต่อย่างใดไม่ ครั้นเมื่อได้มีการแบ่ง
ชั้นชนกันขึ้นในสังคมมนุษย์ การปะทะหรือขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์
ระหว่างชนต่างชั้นได้ทำให้ชนชั้นที่มีเอกสิทธิ์ คืออยู่ใน
ฐานะได้เปรียบหรือเอาเปรียบชนชั้นอื่น รู้สึกว่ามันเป็นไปไม่
ได้ที่เขาจะครองเอกสิทธิ์หรือความได้เปรียบได้ประโยชน์นานา
ประการไว้โดยที่พวกเขาไม่ได้เข้าควบคุมกำลังทหารไว้โดยตรง
และโดยที่พวกเขาไม่ให้ความคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของพวกเขา
เขาเป็นพิเศษ ดังที่เองเกลส์ได้กล่าวไว้ว่า “กำลังสาธารณะเช่นนี้
ได้จัดตั้งขึ้นไว้ในทุกรัฐ กำลังดังกล่าวนี้มีเพียงแต่ประกอบด้วย
อาวุธเท่านั้น หากยังประกอบด้วยเครื่องมืออื่น ๆ อีก อันได้แก่
คุกตะรางและสถาบันการใช้อำนาจกดขี่ปราบปรามทุกจำพวก”
สิ่งที่เรียกว่า กำลังสาธารณะนี้ย่อมได้รับมอบหน้าที่ให้ธำรง
รักษาระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ในเวลานั้น ซึ่งก็หมายถึง
ว่า ให้ธำรงรักษาการแบ่งชนชั้นและเอกสิทธิ์ต่าง ๆ ของชนชั้น
ที่มีเอกสิทธิ์ไว้ให้คงเป็นอยู่เช่นนั้นตลอดกาล กำลังสาธารณะดัง
กล่าวนี้น่อมได้รับการแสดงให้ใคร ๆ ได้เห็นว่าเป็นสิ่ง ๆ หนึ่งที่
สถิตอยู่เหนือสังคม เป็นสิ่งที่ไม่มี ความลำเอียงไม่เข้าใครออกใคร

เป็นสิ่งที่มีความประสงค์อยู่แต่ประการเดียว ในอันจะธำรงรักษา กฎหมาย และระเบียบแบบแผนของบ้านเมือง หรือนัยหนึ่งเป็น เครื่องมือรักษา “ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง” เท่านั้น

แต่ตามความเป็นจริงนั้น การธำรงรักษากฎหมายและ ระเบียบแบบแผนของบ้านเมือง ที่สิ่งซึ่งเรียกว่า กำลังสาธารณะ ได้รับมอบหมายให้ธำรงรักษานั้นก็คือ การธำรงรักษาระบบที่ใช้ อยู่ในขณะนั้นซึ่งอำนาจประโยชน์และเอกสิทธิ์ให้แก่ชนชั้นหนึ่ง เป็นพิเศษ กำลังสาธารณะดังกล่าวจึงอยู่ในฐานะที่จะต้องทำการ บดขยี้ความพยายามใด ๆ ที่จะเปลี่ยนแปลงระบบที่ใช้อยู่ ไม่ว่า จะเต็มไปด้วยความอัปลักขณ์และอาธรรมเพียงใดในสายตาของ ชนชั้นที่ได้รับการกดขี่ ในการปฏิบัติที่เป็นการปรักติประจำวัน นั้น กลไกของรัฐที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นไว้จักเข้าจับกุมและจำคุกบุคคล ที่ได้รับการตีตราว่าเป็น “ผู้ก่อความสงบ” กลไกของรัฐจัก เข้ายึดเอกสารที่ถูกตีตราว่าเป็น “เอกสารที่ก่อความสงบ” และปฏิบัติการอื่น ๆ อีกทำนองเดียวกันนั้น การปฏิบัติการจัก ดำเนินไปโดยวิถีทางอันดุดองปราศจากความรุนแรง แต่เมื่อ ความเคลื่อนไหวคัดค้านระบบที่ใช้อยู่ได้แผ่ขยายกว้างขวางออกไป

ตำรวจก็จะดำเนินการใช้กำลังโดยเปิดเผย และเมื่อเป็นการจำเป็น ก็ถึงแก่ใช้กำลังทหารทีเดียว เครื่องมือแห่งกำลังที่ได้ถูกนำออก ใช้เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของชนชั้นปกครองนี้แหละ ที่มิหนามอันรู้จักกันทั่วไปว่า รัฐ

ต่อปัญหาที่ว่า กลไกของรัฐนั้นอยู่ในความควบคุมของ รัฐสภาหรือสถาบันอื่นใดของประเทศที่เป็นตัวแทนของราษฎร หรือเปล่า? คำตอบก็มีว่า トラบเท่าที่สถาบันอื่นใดของประเทศที่ถูกเรียกขานว่าเป็นตัวแทนของราษฎรนั้นได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทน แต่เฉพาะชนชั้นปกครองเท่านั้น สถาบันนั้นจึงจะอยู่ในฐานะควบคุมกลไกของรัฐ แต่เมื่อปรากฏว่ารัฐสภาหรือสถาบันอื่นใดไม่ได้ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชนชั้นปกครองอย่างทะมัดทะแมง ทั้งยัง พยายามที่จะดำเนินการปฏิบัติใดๆ อันเป็นที่รบกวนชนชั้นปกครอง แล้ว การณ์ก็จะปรากฏในไม่ช้าว่า รัฐสภาหรือสถาบันที่ทำการ ดังกล่าวนั้น จะไม่ได้รับโอกาสให้ควบคุมกลไกของรัฐอีกต่อไป ในประวัติศาสตร์ย่อมอุดมสมบูรณ์ด้วยเรื่องราวของสถาบันผู้แทน ราษฎร ที่ได้พยายามจะรับใช้ผลประโยชน์ของชนชั้นอื่นนอกไป จากผลประโยชน์ของชนชั้นปกครอง สถาบันที่แสดงความชวน ขวายเช่นที่กล่าวนั้นจะต้องถูกบีบคั้นให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป หรือ

มิฉะนั้นก็จะถูกตะเพิดขับไล่โดยกองทหารในเมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีอันรุนแรง หากจะมีกรณีกลับกันเกิดขึ้น ได้แก่กรณี ที่ชนชั้นที่เติบโตขึ้นมาได้มีชัยชนะเหนือพวกกระบอบเก่าแล้ว ชัยชนะทั้งว่ำนั้นก็มีใช้ได้มาโดยอาศัยแต่เพียงการออกเสียงหรือมติของรัฐสภาเท่านั้น หากต้องอาศัยการจัดรวมกำลังที่ประกอบด้วยอาวุธขึ้นต่อสู้กับรัฐ คือใช้กำลังที่มีอาวุธชุดใหม่เข้าต่อสู้กับกำลังที่มีอาวุธของชนชั้นปกครองระบอบเก่า กรณีดังกล่าวนี้มีตัวอย่าง เหตุการณ์ในสมัยक्रमเวลต์ในประเทศอังกฤษ

เป็นที่แจ่มแจ้งแก่มาร์กซ์ว่า ความพยายามในการขยายสิทธิออกเสียงให้แผ่กว้างออกไปในหมู่ประชาชนนั้นก็ได้เปลี่ยนแปลงสถานะการณ์ที่เป็นอยู่ได้ อำนาจอันแท้จริงยังคงตกอยู่ในเงื้อมมือของชนชั้นที่มีอำนาจครอบงำระบบการผลิตอยู่นั่นเอง ชนชั้นที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจ ก็ยังคงกุมอำนาจกลไกของรัฐอยู่นั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงอันใดเกิดขึ้นทางรัฐสภาหรือสถาบันผู้แทนราษฎร ไม่ว่าจะเป็นการบัญญัติเรื่องสิทธิออกเสียงจะได้รับการปรับปรุงที่ดูเป็นการก้าวหน้าไปสถานใดก็ตาม ในรัฐสภาก็คงมากไปช่วยบุคคลที่เป็นตัวแทนของชนชั้นที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นชนส่วนน้อยอยู่นั่นเอง เหตุฉะนั้น ภายหลังที่ได้สำรวจตรวจสอบความเป็นมาในประวัติศาสตร์แล้ว มาร์กซ์จึงเห็นประ-

จักษ์ว่าการเปลี่ยนมืออำนาจอันแท้จริงนั้น เป็นผลของการใช้กำลัง
เข้าต่อสู้กับกลไกของรัฐในระบบเก่า ซึ่งเครื่องมือแห่งกำลังทั้ง
มวลของระบบนั้นจะคอยจ้องแต่บดขยี้ชนชั้นใหม่ที่พยายามจะ
เปลี่ยนระบบการเศรษฐกิจและการเมืองเสียใหม่

Emile Burns ได้ชี้ไว้ว่าข้อยุติของมาร์กซ์ข้อนี้ได้รับการ
ยืนยันหนักแน่นขึ้นจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่บังเกิดขึ้น
ในเวลาไม่นานมานี้ ทั้งที่เราอาจศึกษาได้จากความคลี่คลายของ
ลัทธิฟาสซิสต์ มูลฐานทั้งมวลของลัทธิฟาสซิสต์นั้นได้แก่การทำลาย
ล้างทุกแบบของสถาบันผู้แทนราษฎรโดยการใช้กำลังทหารเข้าบัง
กับ ในแบบระบอบเช่นของฟรังโกแห่งสเปนนั้น แสดงให้เห็นว่า
สถาบันผู้แทนราษฎรมีส่วนน้อยนิดเพียงใด ในการทำหน้าที่ควบคุม
กุมกลไกของรัฐ

ชนชั้นปกครองได้ใช้กลวิธีอย่างไรเล่าในการรักษาอำนาจ
การควบคุมกลไกของรัฐไว้ได้ เฉพาะอย่างยิ่งอำนาจการควบคุม
กำลังทหาร ซึ่งโดยโฉมหน้าและ “ตามรัฐธรรมนูญ” อยู่ในขอบ
เขตอำนาจของรัฐสภา?

คำตอบปัญหาข้อนี้จะหาพบได้จากการตรวจสอบลักษณะกลไก
ของรัฐนั้นเอง ในทุกประเทศตำแหน่งสูงๆ ในกองทัพก็ดี ใน
ราชการฝ่ายตุลาการก็ดี และในราชการฝ่ายปกครองก็ดี โดยทั่วไป

ตำแหน่งเหล่านี้อยู่ได้แก่บรรดาสมาชิกหรือสมุนที่สตัยชื่อของชนชั้นปกครอง การจัดการให้เป็นไปตามประสงค์ดังกล่าวนี้เป็นของไม่ยาก เพราะระบบการแต่งตั้งและเลื่อนตำแหน่งที่ชนชั้นซึ่งกุมอำนาจปกครองได้ตราไว้นั้นย่อมสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าวนี้อยู่แล้ว ถึงมาตราว่าประชาธิปไตยจะรุดหน้าไปเพียงใดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของรัฐบาลหรือสถาบันผู้แทนราษฎร ประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าเช่นนี้ก็ไม่สามารถที่จะแทรกตัวเข้าไปได้ในแกนอันแข็งแกร่งแห่งกลไกของรัฐ ในเมื่อยังไม่มีเหตุการณ์รุนแรงจริงจึงเกิดขึ้น ข้อความจริงที่ว่ากลไกของรัฐได้ถูกแยกเอาไปจากรัฐสภาประชาธิปไตยอาจไม่ปรากฏให้เห็นแจ่มแจ้งนัก

แต่ถ้ากลไกของรัฐทำงานเพียงแต่จะรักษาสถานภาพเดิมไว้และไม่กระทำการใด ๆ ที่จะเป็นการรบกวนสถานภาพที่เป็นอยู่แล้ว (Status Quo) ก็เป็นที่แจ่มแจ้งว่าความก้าวหน้าไปสู่การผลิตขั้นสูงขึ้นไปจะไม่อาจมีขึ้นได้โดยปราศจากการทำให้กลไกของรัฐประสบความปราชัยเสียก่อน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ต้องจัดการขับไล่ชนชั้นปกครองชุดที่ควบคุมกลไกของรัฐไว้ในมือให้พ้นไปเสียจากเครื่องมือเหล่านั้น ถึงแม้จะเป็นสถาบันที่สมมุติว่าทำหน้าที่เสมือนตัวแทนราษฎรอยู่ก็ดี

ถึงกระนั้นก็ตาม มาร์กซ์เองก็เป็นผู้สนับสนุนสถาบัน
 ประชาธิปไตยอยู่เสมอ มาร์กซ์พิจารณาเห็นโดยวิธีทางประวัติ-
 ศาสตร์ว่าสถาบันประชานิปไตยนั้น เป็นเสมือนยุทธภูมิแห่งหนึ่ง
 ของการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ดังเช่นรัฐสภาในรัชสมัยของพระเจ้า
 ชาร์ลที่หนึ่งนั้นก็ได้รับใช้เสมือนหนึ่งเป็นกระบอกเสียงสำหรับ
 ชนชั้นนายทุนที่กำลังเติบโตขึ้นมาในสมัยนั้น และโดยทางรัฐสภา
 นั้นชนชั้นนายทุนก็สามารถต่อสู้เรียกร้องได้สิทธิเพิ่มขึ้น ทั้งใน
 ขณะเดียวกันชนชั้นนายทุนได้ใช้รัฐสภาทำให้เกิดความสนับสนุน
 ในการต่อสู้กับกษัตริย์แห่งระบบศักดินา โดยนัยเช่นเดียวกัน รัฐ
 สภาในสมัยปัจจุบัน ก็อาจรับใช้เป็นเครื่องมือเรียกร้องให้ได้มาซึ่ง
 สิทธิต่าง ๆ และในเวลาเดียวกันก็อาจรื้อพวกคนงานให้ทำการต่อสู้
 เพื่อได้มาซึ่งอำนาจปกครองที่จะนำไปสู่สังคมตามระบบใหม่ได้
 เพราะฉะนั้นการต่อสู้เพื่อให้ได้มีประชาธิปไตยโดยระบบรัฐสภา
 จึงมิใช่การต่อสู้ที่ไร้ความหมาย แม้ถึงว่าการต่อสู้ดังว่านั้น เป็น
 แต่ส่วนหนึ่งของการต่อสู้ทั้งหมด และการต่อสู้ดังว่านั้นในตัวของ
 มันเองไม่สามารถนำระเบียบใหม่มาสู่สังคมได้ก็ดี ทั้งนี้เป็นข้อแตกต่าง
 อย่างสำคัญกับกรณีของพวกฟาสซิสต์ทุกแห่งหนึ่งที่มุ่งหน้าจะทำ
 ลายสถาบันรัฐสภาตะพึดไป เพราะเหตุผลแต่เพียงว่า สถาบันรัฐ
 สภานั้นเปิดโอกาสให้แก่การต่อต้านคัดค้านของประชาชน

ด้วยเหตุฉะนั้น มาร์กซ์จึงได้เน้นอยู่เสมอถึงความสำคัญของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยระบบรัฐสภา อันเป็นการต่อสู้กับรูปต่างๆ ของการปกครองแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic) ที่สติดอยู่บนดินแดนยุโรปในระหว่างศตวรรษที่แล้ว และได้เข้าถึงความสำคัญของการต่อสู้เพื่อให้มีการขยายตัวของสิทธิต่างๆ ในวิถีทางของประชาธิปไตยในนานาประเทศซึ่งระบอบอัตตาธิปไตยได้ถูกโค่นล้มไปแล้ว ในเวลาเดียวกันมาร์กซ์ได้พิจารณาเห็นว่า ทราบโคโนอะอัตตาธิปไตยหรือชนชั้นนายทุนยังคงครองการควบคุมรัฐอยู่ (โดยกลวิธีทั้งที่ได้อธิบายไว้แล้ว) ประชาธิปไตยก็หาไม่หรืออำนาจผลจริงจึงอันใดได้ไม่ ต่อเมื่อชนชั้นคนงานได้ประสบความสำเร็จในการกำจัดกวาดล้างกลไกของรัฐที่ตกอยู่ในเงื้อมอำนาจของนายทุน และชนชั้นคนงานได้ย่างขึ้นสู่ตำแหน่งชนชั้นปกครองแล้วนั้นแหละ จึงจะเรียกว่า “ชนะศึกเพื่อการสถาปนาประชาธิปไตย” แล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เจตนจำนงของปวงชนอาจสำแดงออกให้ปรากฏอย่างเป็นแก่นสารได้ก็ต่อเมื่อบรรดากาลังที่เป็นเครื่องกีดขวางต่างๆ อันได้แก่ กลไกของรัฐที่อยู่ในเงื้อมอำนาจของนายทุนได้ถูกทำลายลงแล้ว

อย่างไรก็ดี ในทรศนะของมาร์กซ์นั้น เพียงแต่การ
ปราบและทำลายกลไกของรัฐของชนชั้นปกครองชุดเดิมลงไปเสีย
เท่านั้นหาเป็นการเพียงพอไม่ เป็นการจำเป็นที่ชนชั้นคนงานจะ
ต้องก่อตั้งกลไกของรัฐของตนเองขึ้นมาใหม่ คือก่อตั้งเครื่องมือ
อันเป็นที่รวมแห่งกำลังของฝ่ายคนงานขึ้น เพื่อที่จะได้กำจัด
กำลังของชนชั้นนายทุนให้หมดสิ้นไป และเพื่อจะได้ใช้เครื่องมือ
นั้นป้องกันการโจมตีระบบใหม่ที่จะมีมาทั้งจากภายในและภายนอก
ประเทศ

ยิ่งกว่านั้น ยังเป็นการจำเป็นแก่ชนชั้นคนงานในอันที่
จะต้องก่อตั้งรูปการปกครองของตนเองขึ้นใหม่ ซึ่งแตกต่างกัน
ในประการสำคัญๆ จากรูปการปกครองที่รู้จักกันดีในสังคมนาย
ทุน ทั้งนี้เพราะเหตุว่าความประสงค์ของชนชั้นคนงาน กับความ
ประสงค์ของชนชั้นนายทุนนั้นแตกต่างกันอยู่แล้ว ข้อคิดดังกล่าวนี้
ได้เป็นที่แจ่มแจ้งแก่มาร์กซ์ภายหลังที่ได้ผ่านเหตุการณ์การปฏิวัติ
ของ Paris Commune ค.ศ. ๑๘๗๑ มาแล้ว ลักษณะพิเศษของ
Paris Commune มีอยู่ว่า องค์การปกครอง Paris Commune
นั้นหาใช่เป็นองค์คณะรัฐสภาไม่ หากเป็นองค์คณะที่ทำหน้า
ทั้งฝ่าย บริหาร และฝ่าย นิติบัญญัติ พร้อมกันไปในเวลาเดียว

กัน สมาชิกของสภานี้จะอายุราษฏรผู้เลือกตั้งปลดออกและเลือก
คนใหม่เข้าแทนที่ได้ตลอดเวลา นับแต่สมาชิกของสภาลงไป ผู้ที่
ทำงานของประเทศหรืองานสาธารณะจะได้รับรายได้ตามอัตราของ
คนงานที่ได้กำหนดไว้เป็นการทั่วไป ตำแหน่งพนักงานปกครอง
และตำแหน่งผู้พิพากษาเป็นตำแหน่งที่มีการเลือกตั้ง และผู้เลือก
ตั้งอาจถอดถอนและเลือกคนใหม่เข้ารับตำแหน่งแทนได้ตลอดเวลา
กองทหารที่มีอยู่เดิมได้เปลี่ยนแปลงเป็นกองทหาร National
Guard ซึ่งส่วนมากประกอบด้วยพวกคนงาน สาระสำคัญของการจัด
ระเบียบการปกครองของ Commune ดังกล่าวนั้นและในประการ
อื่นๆ อีกนั้นก็เพื่อนำเครื่องมือการปกครองและกลไกของกำลัง
บังคับปราบปรามให้มาอยู่ใกล้ชิดกับชนชั้นคนงาน เพื่อเป็นที่แน
ใจว่าชนชั้นคนงานได้เข้าควบคุมเครื่องมือ และกลไกเหล่านั้นไว้
แล้ว รูปใหม่ของรัฐเช่นนี้กำลังทำความมีชัยใน “การศึกษาเพื่อ
สถาปนาประชาธิปไตย” เพราะว่าวงเขตที่สามัญชนได้มีส่วนเข้า
ร่วมควบคุมอย่างแท้จริงในกิจการที่กระทบกระเทือนถึงชีวิตของ
เขาเองนั้น ได้รับการแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ดี เองเกลส์ได้กล่าวถึงรูปการปกครองของ
Paris Commune ไว้ว่า “เป็นระบอบของการของปวงชนกรรมสิทธิ์”

เมื่อเป็นเช่นนั้นก็สมควรที่จะพิจารณาว่า มีข้อขัดแย้งกันหรือไม่
 ในระหว่างข้อความสองข้อที่กล่าวถึง Commune ข้อความแรก
 กล่าวว่ารูปการปกครองของ Paris Commune นั้นเป็นการขยาย
 วงเขตการควบคุมโดยประชาชน หรือการควบคุมในลักษณะ
 ประชาธิปไตยออกไปอย่างไพศาลในเมื่อเปรียบเทียบกับระบอบ
 ประชาธิปไตยโดยรัฐสภาภายใต้สิทธิเสรีชนิกจนายทุน หรือกล่าว
 เป็นข้อความอีกนัยหนึ่งว่า เป็นการปกครองที่มีการบงการโดยชน
 ชั้นคนงาน Emile Burns ได้ตอบปัญหาข้อนี้ว่า ข้อความทั้งสอง
 นัยนี้ไม่มีข้อขัดแย้งกันเลย ข้อความทั้งสองนั้นได้กล่าวถึงสิ่งที่
 เหมือนกันสิ่งเดียว หากแต่ได้แสดงรูปโฉมสองด้านของสิ่งเดียว
 กันนั้นเท่านั้น ซึ่งอาจอธิบายได้ดังนี้

เพื่อที่จะบริหารเจตน์จำนงของมหาชนอันมีจำนวนแทบ
 ท่วมทันประชาชนทั้งหมด จึงได้มีการจัดตั้งรัฐรูปใหม่ และเป็น
 รูปที่เป็นประชาธิปไตยแท้จริงขึ้น แต่การจัดตั้งรัฐรูปใหม่เพื่อ
 บริหารเจตน์จำนงของปวงชนให้บังเกิดประสิทธิผลจะทำได้ก็แต่
 โดยการใช้วิธีบงการเท่านั้น กล่าวคือ ชนชั้นปกครองชุดใหม่ที่
 ประกอบด้วยมหาชนจำนวนมากมานั้นจำเป็นต้องใช้กำลังเข้ากำจัด
 ปราบปรามชนชั้นปกครองชุดเดิมส่วนน้อยนิด ซึ่งได้เคยควบคุม

อำนาจของรัฐไว้ทั้งหมด และก็ได้เคยใช้อำนาจนั้นโดยวิธีบังคับ
การกำจัดปราบปรามความตื่นตัวเคลื่อนไหวของประชาชนมาแล้ว
และก็จะยังคงดำเนินการใช้อุปกรณ์ทั้งหมดเท่าที่จะนำมาใช้ได้
นับตั้งแต่การก่อวินาศกรรมในทางการเงินจนถึงการใช้อำกำลังเข้า
ต่อต้านขั้วขวางเจตน์จำนงของปวงชน

ความชัดเจนที่ได้รับในการปฏิวัติของชนชั้นคนงานใน
สมัยต่อมาได้ยืนยันข้อถกเถียงที่มาร์กซ์และเอนเงิลส์ได้สรุปผล
มาจากเหตุการณ์การปฏิวัติ Paris Commune ค.ศ. ๑๘๗๑ ใน
การปฏิวัติ ค.ศ. ๑๙๐๕ ในประเทศรัสเซีย ได้มีการจัดตั้งสภาอัน
ประกอบด้วยผู้แทนจากชุมนุมของพวกคนงานขึ้นในที่ต่าง ๆ เพื่อ
รวบรวมกำลังและดำเนินการต่อสู้กับจักรพรรดิรัสเซีย และอีก
ครั้งหนึ่งในการปฏิวัติเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ ก็ได้มีการตั้งสภา
“โซเวียต” ขึ้นในที่ต่าง ๆ ในทันทีที่สถานการณ์การปฏิวัติได้คลี่
คลายออกไป เลนินเล็งเห็นว่า ด้วยความคลี่คลายอันใหญ่หลวง
ของชนชั้นคนงานนับแต่สมัย Paris Commune เป็นลำดับมา
องค์คณะผู้แทนคนงานเหล่านี้ซึ่งในชั้นต้นได้คัดเลือกมาจากคน
งานตามโรงงาน (และในเวลาต่อมาเมื่อการต่อสู้ได้แผ่ขยายออกไป
ได้มีการคัดเลือกมาจากทหารและพวกชาวนาด้วย) ได้แสดง

ถึงรูปที่รัฐรูปใหม่ ซึ่งเป็นรัฐของชนชั้นคนงานจะได้ประกอบขึ้นต่อไป ผู้แทนเหล่านั้นได้คัดเลือกมาจากพวกคนงานโดยตรง และปวงคนงานผู้เลือกอาจเพิกถอนผู้แทนของเขาได้ตลอดเวลา ตามนี้ย่อมหมายความว่า อิทธิพลของพวกนายทุนไม่อาจสำแดงเดชเข้ามาเกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยของพวกคนงาน ดังนั้นผลประโยชน์ของชนชั้นคนงานจึงย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริม ในขณะที่ตัวการรูปการณืเช่นนี้อาจดำเนินไปได้ก็แต่โดยการใช้วิธีบังคับ ซึ่งต้องอาศัยกำลังจัดการกับชนชั้นปกครองชุดเก่าซึ่งใช้วิธีทุกอย่างที่จะโค่นทำลายรัฐบาลโซเวียตที่ก่อตั้งขึ้นใหม่

ประชาธิปไตยอันแท้จริงของระบอบบงการโดยชนชั้นคนงานนั้น มาร์กซได้นำออกเปิดเผยไว้ในคำประกาศ Communist Manifesto ค.ศ. ๑๘๔๘ ดังนี้

ขบวนการทั้งหลายที่ได้ปรากฏมาแล้วทั้งสิ้นในประวัติศาสตร์นั้นเป็นขบวนการเพื่อผลประโยชน์ของชนส่วนน้อย อันขบวนการของชนกรรมาสีพนั้นเป็นขบวนการของชนฝ่ายข้างมาก จำนวนมหาศาลที่เกิดจากจิตสำนึกของตนเอง และเป็นไทแก่ตนเป็นขบวนการเพื่อผลประโยชน์ของชนฝ่ายข้างมากจำนวนมหาศาล

ตามความที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้นย่อมเป็นที่แจ่มแจ้งแล้วว่า

มาร์กซมิได้ถือว่าชัยชนะแห่งการปฏิวัติของชนชั้นคนงานจะเป็นการยุติการต่อสู้ระหว่างชนชั้นลงในทันทีทันใด ตรงกันข้าม ชัยชนะแห่งการปฏิวัติของชนชั้นคนงานเพียงแต่ได้แสดงเครื่องหมายของจุดหัวเลี้ยว ที่ชนชั้นคนงานได้เครื่องเคราของรัฐมาเป็นฝ่ายของตนเป็นครั้งแรกในตำนานของมนุษยชาติ แทนที่เครื่องเคราของรัฐเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์กับตนดังที่ได้เป็นมาตลอดเวลาในประวัติศาสตร์ เลนินได้บรรยายไว้ในที่ประชุมใหญ่ของโซเวียตเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๑๘ ถึงอุบัติเหตุการณ์เรื่องหนึ่งซึ่งวาดให้เห็นภาพของสถานการณ์ตอนนี้อย่างดี

เลนินเล่าว่า เขากำลังอยู่บนรถไฟและในรถคันที่เขาโดยสารนี้ได้มีผู้จับกลุ่มสนทนากัน ซึ่งเขาเองไม่อาจเข้าใจเรื่องราวที่สนทนากันได้ ครั้นแล้วชายคนหนึ่งในกลุ่มคนเหล่านั้นได้หันมาทางเขาและถามเขาว่า “ท่านมีความรู้ในเรื่องราวอันแปลกประหลาดที่หญิงชราผู้นี้ได้เอ่ยขึ้นมาหรือไม่ แกพูดว่า ‘เดี๋ยวนี้เราไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องกลัวคนที่ถือปืนแล้ว วันหนึ่งฉันเข้าไปในป่า และฉันได้พบชายคนหนึ่งพร้อมกับปืนกระบอกหนึ่งในมือของเขา แทนที่เขาจะเข้ายื้อแย่งเอาไม้ฟืนที่ฉันได้เก็บรวบรวมมา เขา กลับเข้ามาช่วยฉันเก็บรวบรวมไม้ฟืนอีกด้วย’”

เรื่องราวที่เลนินได้นำมาเล่านี้เป็นข้ออธิบายให้เห็นว่า
กำลังต่างๆของรัฐนั้น จะไม่มีการนำไปใช้ในการกดขี่ประหัตประ
หารพวกคนงานอีกต่อไป แต่จะนำไปใช้ในการช่วยเหลือคนงาน
กำลังต่าง ๆ ของรัฐจะบุกเข้าใส่ก็แต่เฉพาะบุคคลจำพวกที่พยายาม
จะฉุกรั้งพวกคนงานไว้ในฐานะอันต่ำต้อยทุกข์ยากที่เขาต้องเผชิญ
มาเป็นเวลาช้านานมาแล้วเท่านั้น

และตามความจริง บุคคลจำพวกที่คอยฉุกรั้งทำลายความ
ก้าวหน้าของพวกคนงานนั้นก็ยังมียู่ ภายหลังจากที่ชนชั้นคนงานได้
เข้าครอบครองอาณาจักรปกครองไว้แล้ว พวกชนชั้นปกครองชุด
เก่าซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากชนชั้นเดียวกันที่กุมอำนาจการปก
ครองในนานาประเทศ ได้พยายามสะสมกำลังคนกำลังอาวุธตามที่
จะไปเที่ยวปลุกปั่นรวบรวมมาได้ เมื่อช่องสุ่มกำลังไว้ได้เพียงพอ
กับความต้องการแล้วก็เปิดฉากการทำสงครามกับรัฐของชนชั้นคน
งาน การปฏิวัติ Paris Commune ค.ศ. ๑๘๗๑ ก็ถูกประทุษร้ายจน
ปราชัยไปโดยการดำเนินการของชนชั้นปกครองชุดเก่าตามกลวิธีที่
กล่าวข้างต้น กล่าวคือ เยอรมันซึ่งชนะสงครามฝรั่งเศสในสมัยนั้น
ได้ปลดปล่อยเชลยศึกฝรั่งเศสหลายพันคนที่จับได้ในระหว่างทำสงคราม
และได้จัดส่งเชลยศึกเหล่านั้นไปเพิ่มกำลังฝ่ายปฏิกริยา คือ

ฝ่ายชนชั้นปกครองชุดเก่าของฝรั่งเศสที่แวร์ซาย และกองทัพของฝ่ายปฏิกริยาก็สามารถยึดนครปารีสมาจากคณะปฏิวัติได้ และฝ่ายปฏิกริยาได้ฆ่าฟันผลาญชีวิตบรรดาผู้สนับสนุนคณะปฏิวัติเสียอย่างขนานใหญ่และอย่างสยดสยองทารุณ ในระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๑๘ และ ค.ศ. ๑๙๒๐ รัฐบาลโซเวียตในรัสเซียก็ต้องเผชิญไม่แต่เพียงกองทัพของผู้ที่สนับสนุนจักรพรรดิรัสเซียเท่านั้น แต่ยังต้องเผชิญกับกองทัพของมหาอำนาจต่างประเทศที่บุกเข้ามาในดินแดนของรัสเซีย ในบรรดากองทัพของต่างประเทศเหล่านั้นมีกองทัพของอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา รวมอยู่ด้วย

เพราะฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าประวัติศาสตร์ในสมัยต่อมาได้ยืนยันข้อยุติของมาร์กซในประการที่ว่า ชนชั้นคนงานจำต้องธำรงการจตุรรัฐ ซึ่งชนชั้นคนงานจะควบคุมอำนาจไว้ได้ในระยะอันยาวภายหลังที่ยึดอำนาจมาได้จากชนชั้นปกครองชุดเก่าแล้ว เพื่อมหาชนคนงานจะได้มีเครื่องมือป้องกันตนเอง และเป็นที่ยวางใจได้ว่าตนได้ควบคุมอำนาจนั้นไว้ได้โดยเด็ดขาด ในสมัยการจัดตั้งระบบการผลิตขึ้นใหม่ตามหลักเกณฑ์ของโซเชลลิสต์

ก่อนที่จะผ่านการบรรยายเรื่อง การต่อสู้ระหว่างชนชั้นและรัฐไปเสียเนิ่น สมควรจะได้นำทรรศนะของมาร์กซที่ว่าด้วยผล

แห่งการดำเนินของเหตุการณ์มาแสดงลงไว้ด้วย ตามทฤษฎีของ
 มาร์กซนั้น การต่อสู้ระหว่างชนชั้นและรวมทั้งการจัดตั้งเครื่อง
 เกราะของรัฐขึ้นเพื่อทำการคุ้มครองผลประโยชน์ของชนชั้นปกครอง
 นั้น “เป็นผลของการที่สังคมมนุษย์ได้ถูกแบ่งแยกออกเป็น
 ชนชั้นต่าง ๆ ซึ่งผลประโยชน์ของชนชั้นเหล่านั้นไปเกิดขัดแย้ง
 ปะทะกันในการผลิต เหตุฉะนั้น การต่อสู้ระหว่างชนชั้น และรัฐ
 จึงดำรงอยู่สืบเนื่องกันมาไม่ขาดสายในประวัติศาสตร์ ตราบเท่าที่
 สังคมมนุษย์ยังคงแบ่งแยกมนุษย์ออกเป็นชนชั้นต่าง ๆ แต่เมื่อชน
 ชั้นคนงานเข้าครองอำนาจนั้น การเข้าครองอำนาจของมหาชน
 เหล่านั้นมุ่งหมายจะยุติการแบ่งแยกมนุษย์ออกเป็นชั้นต่าง ๆ มุ่ง
 หมายถึงนำรูปใหม่ของการผลิตมาสู่สังคม รูปใหม่ของการผลิตนั้น
 ได้รังสรรค์ขึ้นเพื่อสัมฤทธิ์ผลในข้อที่ว่าจะไม่มีชนชั้นใดเอาเปรียบ
 เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยการยังชีพอยู่อย่างแสนลำราญด้วยแรง
 งานของชนอีกชั้นหนึ่งซึ่งเป็นชนส่วนมาก กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ
 อำนาจที่ชนชั้นคนงานได้มานั้นจะถูกใช้ไป ด้วยความพากเพียรที่จะ
 ประดิษฐานสังคมอันปราศจากชั้นชน ซึ่งภายในสังคมนั้นทุกคนจะ
 ไม่ต้องออกแรงรับใช้ผู้ใดนอกจากรับใช้สังคมส่วนรวม และโดย
 ประการเช่นนั้นสังคมก็จะทดแทนแก่ทุกคนโดยเสมอภาคและยุติ

ธรรมเมื่อการดำเนินการทั้งกล่าวนั้นได้สิ้นสุดสมบูรณ์แล้ว การขัดแย้งปะทะกันระหว่างชนชั้นต่างๆ ก็จะไม่ปรากฏมีขึ้นอีกต่อไป เพราะเหตุว่าในสังคมมนุษย์จะปราศจากซึ่งชนชั้นผู้มีผลประโยชน์คนละต่างหากจากกัน และเพราะฉะนั้นก็ไม่มี ความจำเป็นที่จะต้อง มีรัฐ ซึ่งหมายถึงการจัดตั้งเครื่องมือแห่งกำลังไว้คอยคุ้มครอบป้องกันผลประโยชน์ของชนชั้นหนึ่ง ที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ของชนอีกชั้นหนึ่งอีกต่อไป รัฐจัก “เหือดหาย” (Wither away) ไป และจักไม่เป็นที่พึงประสงค์ อนึ่ง กลไกส่วนกลางที่สถิตอยู่นั้น จักประกอบกิจในการจัดตั้งการผลิตและจำหน่ายแจกผลผลิตไปสู่มวลชนผู้บริโภคนั้น ดังคำของเองเกลส์ที่กล่าวไว้ว่า “รัฐบาลที่บังคับบัญชาผู้คนจะถูกเพิกถอนไป และจะมีการบริหาร(Administration) วัตถุสิ่งของ และการอำนวยความสะดวกให้การผลิตดำเนินไปมาแทนที่”

บทที่ ๕

สังคมโซเชลลิสต์

ในบรรดาบทนิพนธ์ของมาร์กซนั้น เราจะไม่พบข้อความที่กล่าวถึงระบบสังคมใหม่อย่างละเอียดอันจะอุบัติติดตามลัทธิเศรษฐกิจนายทุนมาเลย มาร์กซมิได้เขียนเรื่อง “เมืองในฝัน” (Utopia) ชนิดเดียวกับที่นักอุดมคติโซเชลลิสต์แต่ก่อน ๆ มาได้เคยเขียนกันไว้ ซึ่งได้แก่อธิบายที่แสดงแต่เพียงความคิดทั่วไปในรูปของสังคม ซึ่งถ้าสถาปนาขึ้นได้สำเร็จแล้วความชั่วร้ายต่างๆ ที่เห็นตำตาอยู่ในสังคม ที่นักอุดมคติเหล่านั้นได้ใช้ชีวิตของเขามากก็อาจจักเสียได้ อย่างไรก็ตาม จากกฎทั่วไปของการพัฒนาทางสังคม มาร์กซสามารถกำหนดเค้าโครงของสังคมใหม่และวิถีทางที่มันจะกลืนกลายต่อไปได้

ข้อที่น่าทึ่งที่สุดหรืออีกนัยหนึ่งข้อที่เห็นชัดที่สุด บางทีจะได้แก่ข้อที่มาร์กซได้แสดงไว้ว่า การจัดตั้งสังคมใหม่นั้น จะไม่เริ่มมาจากสภาวะอันปลอดโปร่งไปกว่าที่เป็นอยู่ เพราะฉะนั้น จะเป็นการไร้ประโยชน์ที่จะคิดไปถึงสังคม “ที่ได้กลืนกลายขึ้นมาจากรากฐานของมันเอง” มันไม่ใช่ปัญหาที่จะมาคิดค้นลักษณะอันวิเศษต่างๆ ให้ได้จำนวนมากที่สุดที่จะทำได้ แล้วจึงค่อยนำลักษณะพิเศษนานาชนิดนั้นมาปรับปรุงเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งจินตภาพในอันที่จะตั้งสังคมโซเชลลิสต์ขึ้น ซึ่งครั้นแล้วเราก็ไม่อาจจะสร้างสรรค์อะไรขึ้นมาได้จากความคิดค้นเช่นนั้น การเข้าสู่ปัญหาการจัดตั้งสังคมใหม่ด้วยท่าทีเช่นนี้ นับว่าเป็นท่าทีที่ไม่มีรูปทางวิทยาศาสตร์เสียเลย และผลที่บังเกิด ก็ไม่อาจกลมกลืนกับความเป็นจริงได้

ตรงกันข้าม และก็เช่นเดียวกับรูปต่างๆ ของสังคมที่ได้มีมาในกาลก่อนทั้งหมด สังคมโซเชลลิสต์ที่จะมีได้จริงนั้นจะมีขึ้นได้ก็แต่โดยการอาศัยมูลฐานของสังคมที่ได้มีอยู่ก่อนแล้ว กล่าวคือจะต้องเป็นสังคมที่ “ปรากฏออกมาจากสังคมนายทุน และดังนั้นไม่ว่าจะเป็นในทางเศรษฐกิจ ศีลธรรม และทางปัญญาหรือในทาง

ใด ๆ ก็ดี สังคมที่เกิดขึ้นใหม่นั้นก็จะยังคงมีร่องรอยที่ได้มาแต่กำเนิดจากสังคมเก่าซึ่งได้คลอเคลียสังคมใหม่ออกมา”

ความจริงแล้ว การคลี่คลายที่มีอยู่ภายในสังคมนายทุนนั้นเองที่เตรียมลู่ทางให้แก่การกำเนิดของลัทธิโซเชลลิสต์ และบอกให้รู้ว่าลักษณะของการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปฉับไฉน การเตรียมที่สังคมนายทุนได้จัดแจงไว้ให้นั้น ได้แก่การจัดแจงให้การผลิตได้กลายเป็นการผลิตที่มีลักษณะเป็นการผลิตของสังคมยิ่งขึ้น^{๕๕} ทั้งนี้หมายความว่า พวกนายทุนได้จัดแจงให้คนงานได้มาร่วมกันเป็นหมู่ใหญ่มากขึ้นๆ ในการผลิตสิ่งของของแต่ละชั้น โรงงานต่างๆ ได้ขยายใหญ่โตออกไปทุกที และการดำเนินของการผลิตก็ได้กวาดต้อนผู้คนให้มาร่วมกันเป็นหมู่ใหญ่ในการทำงานแปลงวัตถุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป ความเกี่ยวข้องอาศัยซึ่งกันและกันในระหว่างหมู่ชนก็ขยายตัวกว้างขวางออกไปเป็นอันมาก ลัทธิเศรษฐกิจนายทุนได้ทำลายพันธะและความสัมพันธ์แบบศักดินาย่อยยับไปนานแล้ว แต่จากการคลี่คลายของลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั้นเอง ก็ได้สร้างความสัมพันธ์อันใหม่ขึ้นมา ซึ่งมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์อันแผ่คลุมไปอย่างไพศาล จนกระทั่งว่าแต่ละผู้แต่ละคนที่อยู่ใน

สังคมจะต้องพลอยได้รับความกระทบกระเทือนทั่วถึงกันไม่มากนักน้อย ในเมื่อมีอุปการการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดเกิดแก่สังคมส่วนรวม

ถึงมาตราว่า การผลิตแบบเศรษฐกิจนายทุน จะมีความโน้มถ่วงอันแน่วแน่ไปในลักษณะเช่นที่กล่าวแล้วก็ตาม แต่ความจริงก็มีอยู่ว่า ผลผลิตที่มวลสมาชิกแห่งสังคมได้ออกน้ำพักน้ำแรงร่วมมือกันผลิตขึ้นนั้น ก็ได้ตกเป็นทรัพย์สินสมบัติของเอกชนหรือของชนกลุ่มหนึ่งไป แทนที่จะตกเป็นทรัพย์สินสมบัติของมวลสมาชิกหรือของสังคม เพราะฉะนั้น งานชิ้นแรกในการก่อสร้างสังคมโซเชลลิสต์จึงอยู่ที่ว่า จะต้องจัดการให้สังคมได้รับมอบผลิตผล ซึ่งสังคมได้ผลิตขึ้น และจัดการดังกล่าวนี้ก็หมายถึงว่าสังคมในฐานะที่เป็นส่วนรวมจักต้องเป็นผู้ครอบครองอุปกรณ์การผลิตอันได้แก่ โรงงาน เหมืองแร่ เครื่องจักร เรือบรรทุก ฯลฯ ซึ่งภายใต้ลัทธิเศรษฐกิจนายทุน บรรดาทรัพย์สินเหล่านี้ เอกชนได้เข้าครอบครองถือไว้เป็นกรรมสิทธิ์ของตน

แต่ก็พึงเป็นที่เข้าใจว่า การเข้าครอบครองอุปกรณ์การผลิตของสังคมจะบังเกิดขึ้นได้ก็แต่โดยการอาศัยมูลฐานที่สังคมใหม่ได้รับเป็นมรดกตกทอดมาจากสังคมเก่านั้นเอง และก็เฉพาะแต่กิจการของบริษัทใหญ่ ๆ เท่านั้น ที่สังคมจะเข้าถือเอาในทันที

หนึ่ง กิจกรรมใหญ่ ๆ เช่นนี้ก็มีใช้ใครที่ไหนเลยเป็นผู้ก่อตั้ง แท้ที่จริงการคลี่คลายทางเศรษฐกิจของลัทธินายทุนนั่นเอง ที่ได้เตรียมการเหล่านี้ไว้สำหรับสังคมใหม่จะเข้ามารับมาดัดแปลงให้เป็นคุณประโยชน์แก่มวลสมาชิกของสังคม ซึ่งเป็นผู้ออกแรงผลิตโดยแท้จริงต่อไป ตามความเป็นจริงนั้น ได้มีการแยกกันอย่างสิ้นเชิงอยู่แล้ว ระหว่างผู้เป็นเจ้าของและการดำเนินการผลิตในบริษัทใหญ่ ๆ เหล่านี้ มีห่วงที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์มีอยู่ห่วงเดียวคือเงินปันผลกำไรหรือดอกเบี้ยที่บริษัทได้จ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้น กว๊าย เหตุที่การผลิตนั้น ได้ดำเนินไปโดยคณะบุคคลที่เป็นคนงาน และลูกจ้างอยู่เป็นปรกติภาพแล้ว การย้ายการครอบครองหรือกรรมสิทธิ์ในกิจการหรือสมบัติดังกล่าวนี้ ไปสู่สังคมส่วนรวมจึงไม่เป็นการเปลี่ยนหรือกระทบกระเทือนการทำงานของปวงคนงานและลูกจ้างแต่อย่างใด เพราะฉะนั้น สังคมจึงอาจเข้าถือเอากิจการของบริษัทใหญ่ ๆ ดังกล่าวนี้อยู่ได้ในทันที

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจขนาดย่อม เฉพาะอย่างยิ่งในกิจการที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของได้มีบทบาทอันสำคัญในการผลิตนั้น รูปการณ์ย่อมแตกต่างกันกับกิจการของบริษัทใหญ่ ๆ ดังกล่าวแล้วเป็นที่เห็นได้ชัดว่า การที่จะเข้าถือเอาและเข้าดำเนินการจัดการ

โรงงานขนาดย่อมเป็นจำนวนมากที่ตั้งอยู่ในที่ต่าง ๆ กันนั้นเป็นงานอันยากยิ่ง และตามความจริงก็แล้วกันนับว่าเป็นการสุกวิสัยทีเดียว ที่จะลงมือปฏิบัติในระยะเริ่มแรกที่ฝ่ายคนงานได้เข้าถืออำนาจการปกครอง สิ่งที่เป็นสาระสำคัญในขั้นเริ่มแรกนั้นคือ การตระเตรียมลู่ทางเพื่อให้หน่วยจัดการศูนย์กลางที่จะใช้กับวิสาหกิจขนาดย่อมเหล่านี้ รวมทั้งกิจการอุตสาหกรรมตามหัวเมืองและเกษตรกรรมย่อม ๆ

ข้อที่จะพึงปฏิบัติต่อกิจการขนาดย่อมเหล่านี้ควรเป็นอันใดเล่า มรรควิธีที่เป็นการทั่วไปในขั้นต้นนั้นได้แก่การส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันในการทำงาน เพื่อให้ผู้ผลิตขนาดย่อมเหล่านี้ได้เรียนรู้ถึงการผลิตร่วมกัน และให้มีการจัดตั้งหน่วยอำนวยการผลิตขึ้นหน่วยเดียว แทนที่จะปล่อยให้ต่างคนต่างดำเนินการผลิตไปตามบุญตามกรรมดังที่ทำกันมา เองเกลส์ได้ให้คำชี้แจงในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้มีที่ดินขนาดย่อมไว้ว่า

“ภาระข้อแรกของเราอยู่ที่ว่าจะต้องเปลี่ยนรูปการทำงานของบุคคลประเภทนั้น ที่เป็นการผลิตของแต่ละคนและเป็นการถือกรรมสิทธิ์ของแต่ละคน ให้เป็นการผลิตแบบร่วมมือกันหรือแบบสหการ และให้เป็นการถือกรรมสิทธิ์ร่วมกัน ทั้งนี้มิใช่โดยวิธีการ

บังคับ แต่โดยการกระทำทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง และโดยการให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนเพื่อความประสงค์ข้อนี้”

การเปลี่ยนรูปซึ่ง “มิใช่โดยวิธีการบังคับแต่โดยการกระทำทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง และโดยการให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน” นี้เป็นหลักเกณฑ์ข้อสาระสำคัญของลัทธิมาร์กซิสม์ในการเข้าสู่การก่อสร้างสังคมโซเชลลิสต์ จริงอยู่ดังที่ได้แสดงไว้ในบทก่อนแล้ว มาร์กซเล็งเห็นว่าชนชั้นปกครองชุดเดิมย่อมจะไม่ยอมรับภาวะการณที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างว่านอนสอนง่าย และย่อมจะถึงขั้นดำเนินการต่อสู้ระหว่างชนชั้นต่อไปจนถึงที่สุด ด้วยความมุ่งประสงค์ที่จะนำระเบียบแบบแผนดั้งเดิมที่อำนาจคุณประโยชน์ให้แก่ชนชั้นของเขาโดยเฉพาะกลับคืนมาให้จงได้ เพราะฉะนั้นมหาชนคนงานจึงต้องมีเครื่องมือของรัฐจำพวกที่เป็นกำลังไว้ เพื่อรับการโจมตีของฝ่ายที่เคยกดขี่ขูดรีดตนมา และเพื่อจะปราบให้หมดภยันตรายไปด้วย อย่างไรก็ดี การดำเนินในการก่อสร้างสังคมใหม่นั้น มีสภาพเป็นการดำเนินทางเศรษฐกิจ หาเกี่ยวข้องพาดพิงกับการใช้กำลังทั้งกล่าวแล้วไม่

ด้วยประการเช่นนี้ ผลขั้นต่อไปจึงมีว่า เมื่อมหาชนคนงานได้กำจัดทำลายการต่อต้านของชนชั้นปกครองชุดเดิมเสร็จสิ้นลง และได้เข้าควบคุมกลไกการปกครองไว้ได้มั่นคงแล้ว มหาชนคน

งานซึ่งในเวลานั้น ได้เปลี่ยนฐานะมาเป็นชนชั้นปกครอง ก็จะเข้า
 ครอบครองวิสาหกิจขนาดใหญ่ เข้าครอบครองธนาคาร การรถไฟ
 และกิจการอุตสาหกรรม ตลอดจนการพาณิชย์อื่นๆ จำพวกที่เป็น
 กิจการสำคัญๆ แต่รัฐบาลของมหาชนคณงานจะไม่เข้ารวบเองงาน
 การผลิตและการพาณิชย์มาดำเนินการเสียเองทั้งหมด และเพราะ
 ฉะนั้นจึงพึงเป็นที่เข้าใจว่า รัฐบาลของมหาชนคณงานไม่ดำเนินการ
 บังคับให้ทุกคนยอมรับลัทธิโซเชลลิสม์โดยพลันทันที ภายหลัง
 ที่ได้มีการปฏิวัติเพื่อก่อตั้งสังคมใหม่ เพราะฉะนั้น สิ่งที่การปฏิวัติ
 ได้ประสบผลในทันทีนั้นจึงมิใช่ และไม่อาจใช่ ความสำเร็จใน
 การก่อตั้งโซเชลลิสต์ หากเป็นการได้มาซึ่งอำนาจของชนชั้นคน
 งานที่จะดำเนินการก่อตั้งโซเชลลิสต์ต่อไป และหลังจากที่มหาชน
 คณงานได้อำนาจการปกครองไว้แล้ว ก็จะต้องใช้เวลาอีกหลายปี
 ก่อนที่การก่อตั้งนั้นจะสำเร็จลุล่วงไปได้ตามประสงค์ กล่าวคือได้
 จัดให้ผลิตกรรมและวิภาคกรรมทั้งหมดดำเนินไป ตามหลัก
 เกณฑ์ของลัทธิโซเชลลิสต์

ลักษณะสาระสำคัญอันแรกของ โซเชลลิสม์นั้น ได้แก่การ
 เพิกถอนกรรมสิทธิ์ของเอกชนในบรรดาอุปกรณ์การผลิต และจัด
 การนำอุปกรณ์การผลิตเหล่านั้นมาใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วน
 รวม แต่การกำหนดหลักเกณฑ์เช่นนั้นขึ้นนั้นลัทธิมาร์กซิสม์มิได้

อ้างอิงว่าเป็นหลักเกณฑ์ซึ่งมีที่มาจาก“หลัก”จริยธรรมอันไพเราะ เพราะพรุ่ง แต่ไม่มีผลเป็นจริงเป็นจังไปถึงประชาชนแต่อย่างใด หลักเกณฑ์เช่นนั้น^๕มีที่มาจากเหตุผลที่เห็นได้ง่ายๆ ในข้อที่ว่า กรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในบรรดาอุปกรณ์การผลิตนั้นตามความจริงแล้ว ย่อมเหนี่ยวรั้งการผลิตและป้องกันการใช้กำลังผลิตที่มนุษย์ได้ สร้างสรรค์ขึ้นไว้ มิให้ได้นำออกใช้เต็มตามกำลังผลิตที่มีอยู่ เพราะฉะนั้นการโอนกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลไปให้แก่สังคมส่วนรวม จึงเป็นแต่การทดแทน^๖พื้นที่ให้เรียบร่อยเท่านั้น งานชิ้นต่อไปจึงได้ แก่การคลี่คลายอย่างมีแผน และมีสำนึก ในบรรดากำลังการผลิต เป็นการผิดพลาดที่คิดว่า การคลี่คลายเช่นนี้จะ^๗เป็นสิ่งที่ จำเป็นก็ต่อเมื่อเป็นกรณีของประเทศที่ล่าช้าในการอุตสาหกรรม ดังเช่นประเทศรัสเซียในค.ศ. ๑๙๑๗ แท้ที่จริงนั้น เมื่อมาร์กซได้ เขียนไว้ว่าภายหลังที่ถืออำนาจการปกครองไว้ได้แล้ว“ชนกรรมาชีพจะใช้อำนาจสูงสุดในทางการเมืองที่ได้ถืออยู่.....เพิ่มพูนกำลังการผลิตทั้งหมดโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้” นั้น มาร์กซกำลังคิดถึง บรรดาประเทศที่ก้าวหน้าในทางอุตสาหกรรม และแม้ถึงว่ากำลังการผลิตเหล่านี้ได้เพิ่มพูนขึ้นอย่างมหาศาลแล้ว ต่อจากสมัยของ มาร์กซมา ดังในกรณีของประเทศอังกฤษเป็นอาทิก็ดี แต่ความ

จริงก็คงมีอยู่ว่า การคลี่คลายของกำลังการผลิตเหล่านั้น ยังคงมีลักษณะเป็นการล่าหลังอยู่ เมื่อเทียบกับความก้าวหน้าของวิทยาการสมัยปัจจุบัน ซึ่งสามารถจะนำการผลิตเหล่านั้นให้ก้าวหน้าไปได้ไกลกว่านั้นได้มากนัก

การที่กำลังการผลิตยังคงล่าหลังอยู่นั้น ก็เนื่องมาแต่ระบบเศรษฐกิจนายทุน กล่าวคือ เนื่องมาแต่วิกฤติทางเศรษฐกิจที่คอยเหนี่ยวรั้งการผลิตอยู่เนืองนิจ เนื่องมาแต่การผลิตเป็นการผลิตเพื่อนำออกขายในตลาด และเพราะว่าภายใต้ลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั้นตลาดย่อมอยู่ในความจำกัด เหตุฉะนั้น ความเติบโตของกำลังการผลิตจึงพลอยถูกจำกัดไปด้วย เพราะว่าการผูกขาดในทางการค้าย่อมจะรวบเอาการคิดประดิษฐ์เครื่องจักรไปไว้ในครอบครองเสียฝ่ายเดียว และก็ดักกันมิให้การผลิตเหล่านั้นได้ถูกนำออกใช้อย่างกว้างขวาง เพราะว่าตามวิธีการของลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั้น ย่อมไม่อาจจัดให้การผลิตเป็นการผลิตที่มีแผนการได้ ดังนั้นจึงไม่มีการขยายตัวอย่างมีระเบียบ เพราะว่าลัทธิเศรษฐกิจนายทุนได้ปล่อยให้กิจกรรมแยกอยู่ต่างหากและอยู่ในภาวะอันล่าหลัง เพราะว่าลัทธิเศรษฐกิจนายทุนจำต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากมาขายกองเพื่อการสงครามระหว่างกลุ่มชนที่เป็นคู่อริกัน เพื่อการสงครามปราบปรามชนชาติในเมืองชั้น เพราะวลัทธิเศรษฐกิจนาย

ทุนได้แบ่งแยกงานที่ใช้มือออกต่างหากจากงานที่ใช้สมอง และถึง
นั้นก็เท่ากับว่าไม่ได้เปิดประตูระบายน้ำให้แก่งานประดิษฐ์คิดค้น
เพราะว่าลัทธิเศรษฐกิจนายทุนปล่อยให้ผู้คนนับล้านๆต้องว่างงาน

เพราะฉะนั้น บรรดาโรงงานและเหมืองแร่ โรงไฟฟ้า
และการรถไฟ การกลั่นกรองและการประมง จึงจะต้องเปลี่ยนรูป
การจ้องค้ำการเสียใหม่และจะต้องจัดให้กิจการเหล่านั้นดำเนิน
การให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อว่าจะได้ประสบความสำเร็จในการยกระ
กับการผลิตให้สูงขึ้น ไป อะไรคือวัตถุประสงค์ของการที่จะจัด
การต่างๆ เหล่านี้ให้ลุล่วงไป? วัตถุประสงค์ก็คือ เพื่อจะยก
มาตรฐานการครองชีพของประชาชน

ข้อโต้เถียงข้อหนึ่งที่ฝ่ายแอนตี้โซเชลลิสต์ในอังกฤษโปรค
ปรานนั้นก็ถือว่า ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างที่ผลิตขึ้นในอังกฤษได้ถูกแบ่ง
ปันกันไปในหมู่ชนเท่าๆ กันแล้ว การกระทำเช่นนั้นจะทำให้เกิด
ความแตกต่างได้ก็แต่เพียงเล็กน้อยในมาตรฐานการครองชีพคน
งานอังกฤษกล่าวคือ การกระทำเช่นนั้นจะไม่มีผลเท่าใดแก่การ
เกื้อกูลมาตรฐานการครองชีพของพวกคนงาน ถึงแม้ข้อโต้เถียงนี้
จะกลายเป็นความจริงขึ้นมาได้และตามความเป็นจริงก็หาเป็นเช่น
นั้นไม่ ข้อโต้เถียงอันนี้ก็มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกันเลยกับจินตภาพ

ของมาร์กซในเรื่องลัทธิโซเชลลิสม์ เพราะว่าจินตภาพของมาร์กซมี
 อยู่ว่าลัทธิโซเชลลิสม์นั้นจะยกระดับการผลิตขึ้นไปสู่ระดับอันสูง
 ชนิดที่ไม่เคยมีใครนึกฝันกันมาแต่ก่อน มิใช่เพราะเหตุแต่เพียง
 ว่าประเทศรัสเซียในสมัยการปกครองของซาร์เป็นประเทศที่ล้า
 หลังดอก ที่ได้กระทำให้การผลิตทางอุตสาหกรรมของสหภาพ
 โซเวียตในปี ค.ศ. ๑๙๓๘ สูงกว่าระดับการผลิตก่อนสงครามโลก
 ครั้งที่หนึ่งถึงกว่า ๘ เท่า แม้ในประเทศอังกฤษที่มีความเจริญใน
 ทางอุตสาหกรรมแล้วก็ตาม ความก้าวหน้าอย่างมหาศาลในการผลิต
 ก็อาจจะจัดการให้มีขึ้นได้เช่นกัน หากว่าได้ใช้ระบบการผลิต
 โซเชลลิสต์

การยกระดับการผลิตซึ่งก็มีผลเป็นการยกระดับการครอง
 ชีพของประชาชนขึ้นด้วยนี้แหละคือ พื้นฐานทางวัตถุที่จะได้ใช้
 เป็นการส่งเสริมระดับทางปัญญาและวัฒนธรรมของประชาชนให้
 สูงขึ้นในลำดับต่อไป

แต่การคลี่คลายทั้งปวงนี้จะต้องอาศัยการผลิตที่มีแผน
 การในสังคมนายทุน การสร้างโรงงานใหม่ๆและการเพิ่มการผลิต
 สินค้าอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นนั้น กระทำกันก็ต่อเมื่อเห็นว่าจะได้กำ
 ไรสูงขึ้นจากการเพิ่มปริมาณในสิ่งเหล่านั้น และก็ไม่มีเหตุผลแต่
 ใดว่า ถ้าไรที่ได้มากขึ้นจากสินค้าอย่างหนึ่งนั้น จะหมาย

ความว่าสินค้าเช่นกล่าวนั้นเป็นสินค้าที่ประชาชนส่วนมากต้องการ ความต้องการสินค้าเช่นนี้อาจมาจากบุคคลกลุ่มน้อยที่มั่งคั่งเท่านั้น หรือมีจะนั้น การขึ้นสูงของราคาสินค้านั้นก็อาจเกิดจากการ บันดาลของพฤติกรรมพิเศษอันใดอันหนึ่ง

ในสังคมที่ถือเอากำไรเป็นมูลเหตุในอันจะเพิ่มปริมาณ- การผลิตหรือปริมาณสินค้า ก็จะต้องเผชิญกับความสับสนอลหม่าน ในการผลิตอยู่ร่ำไป และผลจากการนั้นก็คือ จะเกิดความล้นเหลือ ในสินค้าประเภทหนึ่ง และจะเกิดความขาดแคลนในสินค้าอีกประ-เภทหนึ่ง ผลเช่นนี้จะมีอยู่ไม่ขาดสาย

ในสังคมโซเชลลิสต์ มิได้ถือเอากำไรเป็นเป้าหมายแห่งการ- ผลิต หากถือเอาการใช้เป็นเป้าหมาย เหตุฉะนั้นในสังคมโซเชลลิสต์ การวางแผนการผลิตจึงเป็นสิ่งที่อยู่ในวิสัยจะทำได้ และก็จะทำได้โดยไม่ต้องรอให้สังคมได้เข้าครอบครองกิจการอุตสาหกรรม ไว้ทั้งหมด ในทันทีที่วิสาหกิจใหญ่ ๆ ได้เปลี่ยนมาอยู่ในครอบ-ครองของสังคมแล้ว และวิสาหกิจอื่น ๆ อยู่ในขั้นจัดวางระเบียบ- การวางแผนการผลิตก็อาจเริ่มขึ้นได้ แผนการผลิตทั้งวั้นั้นจะอำนวยการผลิตได้ถูกต้องตามแผนยิ่งขึ้นทุก ๆ ปีที่ผ่านมา

ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าในกำนการเศรษฐกิจนั้น มาร์กซ
 เล็งเห็นว่าลัทธิโซซลิสต์นั้นหมายถึงว่า กรรมสิทธิ์ในบรรดา
 อุปกรณ์การผลิตพึงอยู่ในความครอบครองของสังคมส่วนรวม
 มาร์กซเล็งเห็นลัทธิโซซลิสต์ว่าเป็นการเพิ่มกำลังการผลิตขึ้นอย่าง
 รวดเร็ว มาร์กซเล็งเห็นโซซลิสต์ว่าเป็นการผลิตที่มีแผนการและ
 มั่นคงเป็นลักษณะเฉพาะของแผนการผลิตที่กำความลับในข้อที่ว่า
 เหตุใดจึงไม่เกิดความล้มเหลวเกินต้องการในสินค้าจำพวกหนึ่ง
 ภายใต้การผลิตระบบโซซลิสต์ ทั้งที่ความจริงมีอยู่ว่าในระบบ
 โซซลิสต์นั้นอุปกรณ์การผลิตย่อมจะเพิ่มพูนกับทวีขึ้นเสมอ?

แผนการผลิตแห่งชาตินั้น ประกอบด้วยแผนการสองอัน
 คือแผนการเพื่อการเพิ่มพูนอุปกรณ์การผลิต ได้แก่ อาคารสถาน
 ที่ เครื่องจักร วัตถุดิบเป็นอาทิ และอีกแผนการหนึ่งได้แก่
 แผนการผลิตสิ่งของเพื่อการบริโภคอุปโภค และสิ่งของเพื่อการ
 บริโภคอุปโภค (Articles of Consumption) นั้นมิได้หมายถึงแต่
 เพียงสิ่งของจำพวกอาหารเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น แต่หมายรวมถึง
 สิ่งของเพื่อการศึกษ เพื่อบริการสุขภาพอนามัย เพื่อความ
 บันเทิงเรีงรมย์เพื่อการกีฬา และอื่น ๆ โดยที่กำลังเพื่อใช้ในการ
 บัองกันระบบสังคมใหม่ยังจะต้องมีอยู่ และทราบเท่าที่จะมีอยู่
 กำลังประเภทนี้จำต้องกำหนดลงไว้ในแผนการด้วย

เหตุที่ไม่มีวันจะได้พบการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างสิ้นเหลือในสังคมโซเชลลิสต์นั้น ก็เพราะว่าสิ่งของทั้งหมดที่ได้ผลิตนั้นจะถูกนำมาแบ่งสรรปันส่วนไปสู่ประชาชน การกล่าวเช่นนั้นหมายความว่าค่าจ้างทั้งหมด และเงินได้ทุกประเภทจะได้รับการกำหนดลงไว้ให้เท่าเทียมกับราคาทั้งสิ้นของสิ่งของที่ประชาชนจะบริโภค จริงอยู่อาจมีการวางแผนการที่เลวหรือที่ไม่ดีพอ คืออาจกำหนดให้ผลิตรถจักรยานในปีหนึ่งเกินกว่าจำนวนที่ประชาชนจะต้องการ และกำหนดให้ผลิตรองเท้าน้อยเกินไป แต่ข้อบกพร่องดังกล่าวนี้ก็อาจบำบัดได้ง่าย โดยการปรับปรุงแผนการอันต่อไปให้เหมาะสมเพื่อที่จะได้ดุลยภาพอันถูกต้อง ปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีอยู่ก็แต่ในเรื่องการปรับปรุงการผลิตระหว่างสิ่งของต่าง ๆ ให้สมดุลกันเท่านั้น แต่จะไม่มีปัญหาเรื่องการผลิตปริมาณการผลิตสิ่งของทั้งหมดเกิดขึ้น เพราะว่าการบริโภคหรือการใช้สิ่งของรวมทั้งสิ้นนั้นจะไม่น้อยไปกว่าจำนวนทั้งสิ้นของสิ่งของที่ผลิตขึ้นเพื่อการบริโภคเลย เช่นเดียวกับที่ต้องมีการผลิตที่มีแผนการก็ต้องจัดให้มีการวิภาคหรือการแบ่งปันสิ่งของที่มีแผนการอันเดียวกัน

วิภาคกรรมหรือการแบ่งปันสิ่งของที่มีแผนการนั้นหาได้หมายถึงการนำสิ่งของมาแบ่งปันโดยตรงแก่ประชาชนผู้บริโภคไม่

กลไกที่นำมาใช้ในการแบ่งปันสิ่งของให้ไปถึงมือประชาชนนั้นได้แก่ การจ่ายเงินให้แก่ประชาชนในรูปของการจ่ายเงินค่าจ้างหรือเงินสงเคราะห์ โดยที่ราคาสินค้าที่ใช้บริโภคถูกกำหนดลงไว้ว่าจะต้องมีราคาเท่านี้เท่านี้ ดังนั้น เงินค่าจ้างและเงินสงเคราะห์ทั้งหมดที่จ่ายออกไปจึงอาจคำนวณให้เสมอกันกับราคาทั้งหมดของสินค้าที่ใช้ในการบริโภคได้ โดยเหตุฉะนั้นจึงย่อมจะไม่มี การเหลื่อมล้ำกันในระหว่างผลิตรกรรมและบริโภครกรรม กล่าวคือประชาชนย่อมจะได้ทุก ๆ สิ่ง ที่พึงจะซื้อหาเอาได้ในตลาด ผลิตรกรรมที่เพิ่มขึ้นจึงหมายถึงการเพิ่มจำนวนสินค้าที่ประชาชนอาจซื้อหาเอาได้ ดังนั้นก็หมายความว่าประชาชนได้บริโภคสินค้าในจำนวนที่มากขึ้น

มักจะมีผู้เข้าใจบทบาทของราคาสินค้าในสังคมโซเชลลิสต์ผิดไป ในระบบเศรษฐกิจนายทุนนั้น ความขึ้นลงของราคาสินค้าแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปทาน (Supply) และอุปสงค์ (Demand) หรือระหว่างการเสนอขายและการเสนอซื้อถ้าราคาขึ้นสูงก็หมายความว่า การเสนอขายมีจำนวนน้อยเกินไป ถ้าราคาลดต่ำลงก็หมายถึงว่าการเสนอขายมีจำนวนมากเกินไป และจำต้องจัดการลดการเสนอขายหรือลดจำนวนสินค้าลงมา เพื่อยับยั้งความตกต่ำของราคา เพราะฉะนั้น ในระบบเศรษฐกิจนายทุนราคา

สินค้าจึงทำหน้าที่เสมือนเป็นเครื่องกำหนดการผลิต แต่ในสังคม
 โซเชลลิสต์ราคาสินค้าทำหน้าที่เช่นนั้นไม่ ในสังคมโซเชลลิสต์ราคา
 สินค้าทำหน้าที่เป็นเครื่องกำหนดการบริโภค กล่าวคือ การผลิต
 สินค้าเครื่องใช้ต่าง ๆ ย่อมดำเนินไปตามแผนการ และราคาสินค้าก็
 จะถูกกำหนดลงไว้ด้วยการใคร่ครวญอย่างรอบคอบ เพื่อให้สำเร็จ
 ผลในประการที่ว่า สิ่งที่ผลิตขึ้นมาประชาชนจะต้องได้บริโภค คือ
 จะไม่ถูกทำลายไปเพราะประชาชนไม่มีเงินพอที่จะซื้อหาบริโภค
 ได้ หรือเพราะว่าต้องการจะยับยั้งความตกต่ำของราคาสินค้า

สินค้าที่ใช้บริโภคที่ได้ผลิตขึ้นมาทั้งสิ้นนั้น ได้แบ่งปัน
 ไปในหมู่ประชาชนโดยอาการอย่างไร? เป็นการเข้าใจผิดอย่าง
 สั้นเชิงหากจะมีผู้คิดว่าการกษมีความเห็นว่า ผลผลิตทั้งหมดนั้น
 พึงแบ่งปันไปในหมู่ประชาชนโดยส่วนเท่า ๆ กัน เหตุใดการกษ
 จึงไม่แนะนำให้กระทำเช่นนั้น? ก็เพราะว่าสังคมโซเชลลิสต์มิได้
 ก่อสร้างขึ้นมาในรูปของสังคมที่ใหม่ถอดด้าม หากว่าได้ก่อตั้งขึ้น
 มาบนรากฐานที่ได้รับมรดกมาจากลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั่นเอง
 การพิจารณาแบ่งปันผลิตผลของสังคมให้แก่ทุกคนโดยส่วนเท่า ๆ
 กันนั้น ก็จะเท่ากับเป็นการลงโทษบุคคลบรรดาที่มีมาตรฐาน
 การครองชีพสูงกว่าระดับทั่วไป คนงานจำพวกที่มีฝีมือ ผู้ทำงาน
 ในการเพิ่มผลิตผลนั้น ตามความจริงงานของเขาย่อมมีความ

สำคัญแก่สังคมยิ่งกว่างานของกรรมกรผู้ไม่มีฝีมือ ดังนั้น ถ้าแบ่ง
 บันสึงของเครื่องใช้บริโภคให้แก่คนงานที่มีฝีมือเท่ากับคนงานที่
 ไร้ฝีมือแล้ว ก็จะทำให้เป็นการลงโทษคนงานที่มีฝีมือคนเดียว
 ความเสมอภาคที่ปรับขึ้นมาจากภาวะความเป็นอยู่อันไม่เสมอกัน
 ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาจากลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั้น จะเรียกว่า
 เป็นความเสมอภาคที่เป็นธรรมหาได้ไม่ หากจะกลายเป็นความ
 เสมอภาคที่ไม่เป็นธรรมไป มาร์กซเองมีความคิดอย่างแจ่มแจ้ง
 ในปัญหาข้อนี้ เขาได้เขียนไว้ว่า

“สิทธิต่าง ๆ นั้นแทนที่จะเป็นสิทธิที่เท่ากัน จะต้องเป็น
 สิทธิที่ไม่เท่ากัน...ความยุติธรรมนั้นไม่อาจตั้งตนไว้เหนือกว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของสังคม และความคลี่คลายทางวัฒนธรรมก็จะ
 ต้องอนุโลมตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ”

ประชาชนที่เพิ่งไผ่ล่อออกมาจากสังคมนายทุนนั้น ตาม
 ความจริงย่อมมีฐานะไม่เท่ากัน และก็ต้องได้รับการปฏิบัติที่
 ไม่เท่าเทียมกันอยู่เอง หากว่าสังคมประสงค์จะให้เป็นธรรม
 แก่เขาเหล่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง สังคมเพียงแต่จะต้องรับปฏิบัติ
 พันธะข้อนี้แก่เขาเท่านั้น หากว่าเขาเหล่านั้นได้รับใช้สังคม
 เพราะฉะนั้น “ผู้ใดที่ไม่ทำงาน ก็จะไม่ไต่กิน” และจากข้อนี้เอง
 จะเกิดกฎอีกข้อหนึ่งว่า ผู้ใดที่ทำงานอันเป็นประโยชน์แก่สังคม

ในระดับสูง ก็สมควรจะจัดให้เขาได้มีมาตรฐานการครองชีพอันสูงกว่าผู้อื่น เพราะฉะนั้นการแบ่งปันผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่จะใช้ในการบริโภคได้จึงดำเนินไปโดยอาศัยหลักที่ว่า “เอาจากแต่ละคนตามแต่ความสามารถของเขา และให้แก่แต่ละคนตามแต่ผลงานของเขา”

แต่สังคมโซเชลลิสต์นั้นหาได้หยุดยั้งอยู่แค่ระดับที่ได้รับมรดกมาจากลัทธิเศรษฐกิจนายทุนไม่ สังคมโซเชลลิสต์ได้เพิ่มพูนการผลิตให้สูงขึ้นทุกปี และในเวลาเดียวกันก็ได้เพิ่มพูนฝีมือในการทำงาน รวมทั้งเพิ่มพูนความคล่องตัวทางวัฒนธรรมของประชาชนไปพร้อมกันด้วย เพราะเหตว่าคนงานที่ได้รับการอบรมทางวัฒนธรรมดีแล้วและเป็นผู้ที่มีฝีมือในการทำงาน ย่อมจะได้รับการค่าจ้างสูงกว่าคนงานที่ไม่มีฝีมือ ดังนั้น ความแตกต่างกันในอัตราค่าจ้างนี้แหละ จึงเป็นเครื่องกระตุ้นใจให้คนงานทุกคนพยายามที่จะปรับปรุงคุณสมบัติในการทำงานให้สูงขึ้นอยู่เสมอ ผลที่ได้จากการนี้คือ เมื่อคนงานต่างก็พยายามปรับปรุงฝีมือการทำงานของเขาให้สูงขึ้น ผลิตรกรรมก็ย่อมทวีขึ้นและก็หมายความว่า ความสะดวกสบายของชีวิตจะขยายวงกว้างออกไป และรูปการนี้เช่นนี้ย่อมจะส่งเสริมให้มาตรฐานการครองชีพของทุกคนได้เชยิบสูงขึ้นเป็นลำดับ เพราะฉะนั้น ความไม่เสมอภาค หรือ

ความไม่เท่าเทียมกันที่มีอยู่ในสังคมโซเชลลิสต์จึงเป็นเครื่องมือสำหรับจัดหรือยกระดับของสังคมส่วนรวมหรือนัยหนึ่งมาตรฐานการครองชีพของประชาชนทั้งหมดให้เลื่อนจากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงต่อไป ความไม่เสมอภาคในสังคมโซเชลลิสต์จึงทำหน้าที่แตกต่างกันเป็นคนละชนิดกับความไม่เสมอภาคในสังคมนายทุน เพราะว่าตามลัทธิเศรษฐกิจนายทุนนั้น ความไม่เสมอภาคทำหน้าที่เป็นอาวุธสำหรับเพิ่มพูนความร่ำรวยมั่งคั่งให้แก่กลุ่มชนส่วนน้อยนิดและบีบบังคับชนส่วนมากให้ตกอยู่ในความยากจนข้นแค้น

อาจมีผู้ตั้งคำถามขึ้นว่า มาร์กซได้ถือว่า ความไม่เสมอภาคนี้จะคงเป็นลักษณะอันจะต้องคงอยู่ตลอดกาลในสังคมอนาคตหรือไม่? Emile Burns ได้ตอบข้อถามอันนี้ในทางปฏิเสธ ทั้งนี้เขาหมายถึงโดยนัยที่ว่า สักวันหนึ่ง สังคมอนาคตจะบรรลุถึงขั้นที่ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป ที่จะแบ่งปันผลิตผลของสังคมให้แก่ประชาชนตามส่วนแห่งบริการที่เขากระทำให้แก่สังคม

อย่างไรก็ดี การที่จะแบ่งปันผลิตผลของสังคมให้แก่ประชาชนผู้ทำงานตามส่วนแห่งผลงานที่เขาได้ทำให้อาจหรือตามหลักการอื่นใดก็ตาม ก็เท่ากับเป็นการสารภาพว่า ไม่มีผลิตผลเพียงพอที่จะแบ่งปันให้แก่ทุกคนตามความต้องการของเขา ในสังคมนายทุน

ครอบครัวที่สามารถจัดให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีขนมปังกินได้อย่างไม่อื่น ก็ไม่จำเป็นจะต้องวางหลักการแบ่งขนมปังขึ้นไว้ สมาชิกทุกคนในครอบครัวเช่นนั้นย่อมจะตัดขนมปังออกมากินกันได้ตามแต่ความต้องการของทุกคน ครั้นเมื่อการผลิตในสังคมโซเชลลิสต์ได้ทวีขึ้นถึงขั้นที่พลเมืองทุกคนอาจถือเอาสิ่งของที่ผลิตขึ้นไปใช้ได้ครบถ้วนตามความต้องการของเขา โดยที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นต้องประสบความขาดแคลน เมื่อเป็นไปได้เช่นนั้นก็จะไม่มีเหตุอันใดแม้แต่น้อยที่จะต้องมาคำนวณ และจำกัดว่าคนใดควรจะได้รับแบ่งปันเท่าใดเมื่อสังคมได้คลี่คลายก้าวหน้าไปถึงขั้นนั้นแล้ว หลักการในเรื่องผลิตรกรรมและวิภาคกรรมก็จะแผกเพี้ยนไปจากหลักเดิมและจะดำเนินไปสู่หลักการที่ว่า “เอาจากแต่ละคนตามแต่ความสามารถของเขา และให้แต่ละคนตามแต่ความต้องการของเขา”

ความคลี่คลายไปสู่ขั้นที่สามารถจะใช้หลักการดังกล่าวข้างต้นนี้แหละที่เป็นจุดแสดงความแตกต่างของ คอมมิวนิสต์ จากโซเชลลิสต์ ตามที่มาร์กซ์ใช้คำโซเชลลิสต์นั้น โซเชลลิสต์หมายถึงขั้นแรกของการจัดระเบียบ โดยจัดให้ปวงชนได้เป็นเจ้าของอุปกรณ์การผลิต เพื่อที่จะได้ไม่มีการถลุงขูดรีดที่มนุษย์จะปฏิบัติต่อมนุษย์

ช่วยกันอีกต่อไป (การถลุงชุดรีดที่มีอยู่นั้นได้แก่การที่คนจำนวนน้อยเข้าครอบครองอุปกรณ์การผลิตไว้เสีย) แต่การผลิตตามแผนโซลิสต์ยังไม่บรรลุถึงขั้นที่จะจัดให้ผลิตผลอุดมสมบูรณ์เพียงพอที่ทุกคนจะได้รับเอาไปตามที่เขาต้องการได้

แต่เมื่อบรรลุถึงขั้นของคอมมิวนิสต์แล้ว ก็มีได้หมายความว่า ทุกคนจะมีสิ่งของเครื่องใช้เพียงพอแก่ความต้องการเท่านั้น สังคมในขั้นของคอมมิวนิสต์ยังมีความหมายในประการอื่นๆยิ่งไปกว่านั้น นับแต่ชนชั้นคนงานเข้าถืออำนาจการปกครองและเริ่มการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตที่ใช้อยู่ไปสู่ระบบโซลิสต์นั้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ยังหมายถึงการเริ่มเปลี่ยนแปลงที่ทรรศน์ (Out look) ของประชาชนด้วย อุปสรรคเครื่องกีดขวางทั้งปวงซึ่งเมื่อยังอยู่ภายใต้ระบบการผลิตของลัทธินายทุนเป็นสิ่งที่ยากกระพันชาตรีนักหนานั้นก็ค่อยอ่อนเปียกลง และในที่สุดก็ล้มสลายไป การศึกษาและโอกาสทั้งหมดเพื่อคลี่คลายไปสู่ความจำเป็นทุกสถานก็เปิดให้แก่เด็กทุกคนโดยเท่าเทียมกัน ไม่เลือกว่าฐานะหรือรายได้ของบิดามารดาเด็กจะเป็นอย่างไร ความแตกต่างกันในเรื่องชั้นวรรณะไม่ก่อให้เกิดเอกสิทธิ์แก่ผู้ใดอีกต่อไป

ไป เด็ก ๆ จะได้รับการศึกษาทั้งในทางใช้มือและสมองของเขา และการให้โอกาสอันเท่าเทียมกันในการทำงานใช้สมองนี้จะค่อยๆ ขยายตัวไปสู่ประชาชนทั้งประเทศ ทุกคนจะได้เปลี่ยนสภาพไป เป็นบุคคลในจำพวก “ปัญญาชน” ทั่วหน้ากัน เมื่อเป็นดังนั้น แล้ว พวกปัญญาชนก็จะไม่แยกตนเองออกไปจากงานที่ใช้แรง

สำหรับสตรีเล่า เมื่อเข้าอยู่ในสังคมโซเชลลิสต์แล้วก็จะไม่ ถูกแลดูว่าเป็นเพศที่มีความด้อยกว่าบุรุษเพศ หรือเป็นเพศที่ไม่ สามารถจะเข้ามามีบทบาทในงานทุกแขนงของชีวิตแห่งสังคมอีกต่อไป เพราะว่าจะได้มีการปฏิบัติเป็นพิเศษเพื่อบรรเทาอุปสรรค ต่อการที่สตรีจะออกจากบ้านไปทำงาน กล่าวคือ จัดให้มีสถาน เลี้ยงเด็กตามโรงงาน ตามอาคารที่อยู่ทีเรียกว่าแฟลตและตามที อื่น ๆ อีก เพื่อว่าสตรีผู้เป็นมารดาจะได้มีอิสรภาพมากขึ้นกว่าเดิม งานของสตรีทางบ้านจะลดลงโดยการจัดให้มีโรงครัว โรงซักผ้า รีดผ้าและร้านขายอาหารของชุมชนขึ้น การจัดการต่าง ๆ เพื่อแบ่ง เบาภาระทางบ้านของสตรีเช่นนี้ ไม่หมายถึงว่าจะกะเกณฑ์ให้สตรี ออกไปทำงาน เพราะว่าไม่มีการเกณฑ์หรือบังคับให้สตรีออกไป ทำงานนอกบ้านอย่างใด การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังกล่าว นั้นก็เพื่อจะบรรเทาภาระของสตรีแม่บ้านเท่านั้น

เครื่องกีดขวางระหว่างกลุ่มชนชาติต่าง ๆ จะถูกกวาดล้าง
 ไปในสังคมโซเชลลิสต์ ไม่มีชนชาติหนึ่งที่จะต้องตกอยู่ใต้บังคับ
 ของชนอีกชาติหนึ่ง ไม่มีใครจะได้รับการเชิดชูให้สูงขึ้นหรือถูก
 กดให้ต่ำลงเพราะเหตุแห่งผิวกายหรือสัญชาติของเขา กลุ่มชน
 ต่าง ๆ จะได้รับความช่วยเหลือในการจำเริญทรัพยากรเศรษฐกิจ
 พร้อมด้วยการจำเริญจารีตทางศิลปกรรมและวรรณกรรมของชาติ

ในสังคมโซเชลลิสต์นั้น ประชาธิปไตยจะไม่จำกัดอยู่แต่
 เพียงการออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปนั่งในสภาทุกๆ ๕ ปี
 หรือก็ปีก็ตาม ประชาธิปไตยจะขยายตัวแผ่คลุมไปตามโรงงานทุก
 โรงงาน ไปตามอาคารที่อยู่ทุกอาคาร และแผ่คลุมไปในชีวิตทุก
 ด้าน ทั้งบุรุษและสตรีจะได้มีส่วนในการตกแต่งรูปโฉมแห่งชีวิต
 ของเขา และจำนวนประชาชนที่เข้าจ้างงานเกี่ยวกับสาธารณะจะ
 เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ประชาชนเหล่านั้นจะได้รับมอบความรับผิดชอบ
 ในการทำงานเพื่อช่วยตัวเขาและช่วยผู้อื่นพร้อมกันไป การ
 จัดการต่างๆ ให้ประชาชนได้เข้าสู่ฐานะดังกล่าวแล้วนี้ย่อมเป็นการ
 สำแดงออกซึ่งเป็นลักษณะของประชาธิปไตยที่ครบถ้วน และแท้
 จริงยิ่งกว่าประชาธิปไตยใดๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้

ความแตกต่างในภาวะความเป็นอยู่ระหว่างเมือง และตำบลชนบทบ้านนอก จะถูกเล็กล้างหมดไป พวกคนงานตามหมู่บ้านจะเรียนรู้ในการใช้เครื่องจักร และเพิ่มฝีมือในการทำงานของเขาให้ขึ้นสู่ระดับเดียวกับฝีมือของคนงานในเมือง ความสะดวกในการศึกษาและการจำเริญวัฒนธรรม ซึ่งแต่เดิมมาจะหาได้แต่เฉพาะเมืองเท่านั้น ก็จะได้แผ่ขยายไปตามตำบลชนบทโดยทั่วถึงกัน

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงที่ถือเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทางวัตถุตามที่โซซลิสต์นำมาสู่สังคมนูปใหม่นั้น ตามความจริงแล้วจะไม่บังเกิดการเปลี่ยนแปลงแต่ทางวัตถุเท่านั้น หากจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอันไพศาลในรูปอื่นๆ อีก กล่าวคือจะมีการเปลี่ยนแปลงในพัฒนาการรูปต่างๆ และที่ทรรศน์ของประชาชนทั้งชายและหญิง ประชาชนในสังคมโซซลิสต์จะเป็นประชาชนที่ประกอบด้วยคุณสมบัติอัน “ได้รับการพัฒนารอบค้ำ ได้รับการศึกษารอบค้ำ เป็นผู้ที่สามารถประกอบการใดๆ ได้ทุกอย่าง”

ยิ่งไปกว่าสิ่งใด ๆ ก็คือ ความคิดจำพวกที่มุ่งหมายจะแสวงสิ่งต่างๆ มาบำรุงบำเรอความสุขของตนแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่คิดถึงความเดือดร้อนอันจะบังเกิดแก่สังคมโดยการกระทำของตน ซึ่งเป็นลักษณะความคิดที่ลัทธิเศรษฐกิจนายทุนได้เพาะขึ้นไว้ในสังคม

แต่เดิมมานั้นจะถูกขจัดให้หมดสิ้นไป และจะมีความคิดในรูปที่เป็นความคิดเผื่อแผ่แก่สังคม คือความคิดที่มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมเข้ามาแทนที่ ดังที่มาร์กซได้กล่าวไว้ว่า “แรงงานจะไม่ถูกถือว่าเป็นแต่เพียงเครื่องมือเพื่อการยังชีพเท่านั้น หากจะต้องถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอันหนึ่งที่ชีวิตจะขาดเสียไม่ได้” เมื่อสังคมได้ผ่านจากขั้นโซเชลลิสต์ไปสู่ขั้นสังคมนิยมนิสต์แล้ว ก็จะไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปที่จะใช้เครื่องกระตุ้นใจหรือเครื่องล่อใจให้คนทำงาน เพราะว่าประชาชนทั้งชายและหญิงของยุคนั้นจะไม่มีทรรศนะหรือความคิดอย่างใดอีก นอกจากความคิดที่ว่า จะแสดงบทบาทของตนเพื่อพัฒนาการที่คืบหน้าของสังคมต่อไป

Emile Burns ได้ตั้งข้อถามขึ้นเองว่า นี่เป็นความคิดฝันแบบสร้างโลกพระศรีอารย์หรือ? และเขาได้ตอบปัญหาข้อนี้ว่า จะเรียกว่าเป็นความคิดฝันแบบสร้างโลกพระศรีอารย์ ก็แต่เฉพาะในหมู่คนที่ไม่เข้าใจหลักเกณฑ์ทางวัตถุนิยม ของลัทธิมาร์กซิสม์เท่านั้น ซึ่งได้บรรยายไว้บ้างแล้วในบทแรกที่ว่าด้วยกฎแห่งความคลี่คลายทางสังคม มนุษย์นั้นหา มีลักษณะนิสัยหรือที่ทรรศน์อันถูกกำหนดลงไว้แน่นอน และจะต้องตรึงตราอยู่เช่นนั้นไปชั่วกาลปาวสานก็หาไม่ ในสังคมชาติกุลยุคดึกดำบรรพ์เราจะพบว่า

ความสำนึกในความรับผิดชอบที่มีต่อชาติบุคคลนั้นเป็นความสำนึกอันใหญ่หลวง ในสังคมยุคต่อมา กล่าวคือในภายหลังที่ได้มีการแบ่งแยกสมาชิกของสังคมออกเป็นชนชั้นต่าง ๆ แล้ว ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมจึงได้สลายไป แต่ความสำนึกดังกล่าวนั้นก็หาได้หายสาบสูญไปจากโลกเสียทีเดียวไม่ หากยังได้มาปรากฏเป็นความรู้สึกที่มีความรับผิดชอบต่อชนชั้นของตน ในสังคมนายทุนนั้นได้มีความแตกแยกอย่างสุดขีดในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะว่าระบบของสังคมนายทุนเป็นระบบที่ทำให้บุคคลยึดถือคติ “ตัวใครตัวมัน” (Every man for himself) เป็นคติใหญ่ของชีวิต

แต่ในสังคมนายทุนนั้นเองก็ยังมีสิ่งที่เรียกว่า “ความกลมเกลียว” ในหมู่คนงาน ได้แก่ความสำนึกในผลประโยชน์อันร่วมกัน ความสำนึกในความรับผิดชอบต่ออันร่วมกัน สิ่งที่เราเรียกว่าความกลมเกลียวหรือความสำนึกดังกล่าวนี้ หาใช่ความคิดที่คนใดคนหนึ่งได้คิดขึ้นและได้นำไปบรรจุไว้ในหัวของพวกเขาไม่ แต่ทว่ามันเป็นความคิดที่อุบัติขึ้นมาจากภาวะการณ์ทางวัตถุหรือภาวะความเป็นอยู่ของชีวิตของชนชั้นคนงานนั่นเอง อันได้แก่สภาพความเป็นจริงที่ว่า คนงานเหล่านั้นยังชีพอยู่ได้ด้วยวิถี

ทางอย่างเดียวกันได้ทำงานร่วมเรียงเคียงไหล่กัน สำหรับบุคคล
ที่ถือคติเอาตนเองเป็นเป้าหมายสำคัญอย่างเหนียวแน่น หรือนัย
หนึ่งบุคคลที่ไม่มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ได้
แก่ บุคคลจำพวกนายทุนซึ่งห้อมล้อมอยู่ด้วยเหล่านายทุนด้วยกัน
และล้วนเป็นคู่แข่งกัน คนเหล่านั้นทั้งหมดต่างก็ต่อสู้กันเพื่อ
ที่จะเอาตัวรอดหรือไปสู่ความยิ่งใหญ่โดยต่างก็ พยายามฟาดฟันคู่แข่ง
ของตนให้บรลัยไป จริยอยู่ความคิดของชนชั้นที่มีอำนาจ
ครอบงำสังคม คือความคิดในเรื่องแข่งขันช่วงชิงประโยชน์กัน
แทนที่จะสร้าง ความกลมเกลียวขึ้นในพวกเดียวกันนั้น ก็มีอาการ
สำแดงขึ้นมาในหมู่พวกคนงานเหมือนกัน เฉพาะอย่างยิ่งในหมู่
คนงานที่นายจ้างได้เลือกเฟ้นให้ทำงานก้าวหน้า ที่เป็นงานพิเศษ
อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่หลักเกณฑ์มูลฐานเกี่ยวกับที่พรรคหรือ
ความคิดของชนชั้นไม่ว่าชั้นใดย่อมจะได้แก่ภาวะของชีวิตทางวัตถุ
คือ ได้แก่วิถีทางที่เขาได้มาซึ่งเครื่องยังชีพนั่นเอง

ด้วยเหตุฉะนั้น หลักเกณฑ์ที่ต่อเนื่องกันจึงได้แก่หลัก
เกณฑ์ที่ว่า ที่พรรคของประชาชนอาจเปลี่ยนแปลงไปได้โดย
การเปลี่ยนแปลงภาวะทางวัตถุของประชาชน หรือนัยหนึ่งเปลี่ยน
วิถีทางที่เขาได้มาซึ่งเครื่องยังชีพ Emile Burns แสดงไว้ว่า ตัว

อย่างของเรื่องนี้ไม่มีอันใดจะถี่ไปกว่า ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่ได้เป็นไปแล้วในเรื่องที่ทรรศน์ของพวกชาวนาในสหภาพโซเวียต นักเขียนทุกคนที่เขียนถึงชาวนาในประเทศรัสเซียสมัยซาร์ย่อมจะพรรณนาว่า ชาวนาของรัสเซียเป็นผู้ถือคติปัจเจกภาพอย่างเหนียวแน่น คือคติที่มุ่งเอาตัวตนเป็นสำคัญ และการกระทำการต่าง ๆ โดยมุ่งแต่ประโยชน์ตนเป็นสำคัญ นักวิพากษ์การปฏิวัติของรัสเซียมักจะลงความเห็นว่าการที่จะหมุนหัวพวกชาวนาให้มาล้มหัวจมท้ายกับโซเชลิสต์นั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แล้วก็จะลงความเห็นต่อไปว่าการปฏิวัติย่อมจะแหลกสลายไปด้วยการไม่ยอมลงหัวของชาวนา และก็เป็นความจริงอย่างสมบูรณ์ทีเดียวว่าในเวลานั้นที่ทรรศน์ของพวกชาวนาเป็นที่ทรรศน์ภายในวงแคบและถูกบีบรัดไว้ในระหว่างการครองชีพแบบเก่า ๆ อย่างแน่นหนาเหลือเกินจนเขาเหล่านั้นไม่มีวันจะเปลี่ยนหัวไปรับนับถือคติของโซเชลิสต์ได้ ไม่ว่าจะโดยการอ้างเหตุผลอันวิเศษมาแสดงแก่เขา หรือโดยวิธีการบังคับก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดีสิ่งที่นักวิพากษ์เหล่านั้นไม่เข้าใจเพราะเหตุว่า เขามิได้ศึกษานับถือคติของมาร์กซ์ ก็คือ นาตัวอย่าง สถานีรถไฟที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับที่นาของชาวนานั้น ย่อมจะทำให้ชาวนาได้เห็นประจักษ์ด้วยตาตนเองว่าการทำนาโดย

เครื่องมือเช่นนั้นและด้วยวิธีการใหญ่โตนั้น สามารถนำพืชผลมา
 ให้แก่ชาวนาแต่ละคน ได้มากกว่าการที่แต่ละคนต่างคนต่างทำตาม
 แบบเก่าโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากเครื่องมือตามแบบใหม่
 ในที่สุด วิธีการทำนาแบบใหม่และเครื่องจักรก็สามารถเอาชนะ
 ใจของพวกชาวนาได้ วิธีทำนาแบบใหม่นั้นจะนำออกใช้ได้ก็
 ต่อเมื่อพวกชาวนาได้ยอมเลิกล้มแบ่งเขตที่นา โดยต่างก็ทำนาภายใน
 เขตเล็ก ๆ ของตน และรับวิธีการทำนาโดยร่วมมือร่วมแรงกัน
 ทำงานบนพื้นที่นาใหญ่ เมื่อขจัดวิธีการทำนาแบบเก่าคือวิธีที่ต่าง
 คนต่างทำงานของตัวไปแต่ละลำพัง และหันมาใช้วิธีทำงานแบบ
 สหการ คือร่วมมือกันทำแล้ว วิธีการทำงานแบบใหม่นี้ก็ได้เลิก
 ที่ทรรศน์ที่ต้องการปลีกลั่นออกไปต่างหาก อันเป็นที่ทรรศน์
 เก่าของพวกชาวนาเสียด้วย ในเวลานี้ก็เป็นอันว่า พวกชาวนา
 ของสหภาพโซเวียต ได้ตั้งหลักแหล่งการครองชีวิตตามเกณฑ์
 สหชีพเป็นที่มั่นคงแล้ว และเขาเหล่านั้นก็กลายเป็นพวกชาวนา
 แบบใหม่ไป คือเป็นพวกชาวนาแบบสหการผู้ซึ่งมีความสำนึก
 ในความรับผิดชอบร่วมกัน การที่มีความสำนึกเช่นนั้นได้นั้นนับ
 ว่าเขาได้ก้าวหน้ามาไกลพออยู่ในวิถีที่จะไปสู่ที่ทรรศน์ทางสังคม
 เพราะฉะนั้น เราจึงลงข้อยุติได้ว่าเมื่อรากฐานทาง

เศรษฐกิจในประเทศใด ๆ เป็นผลิตภัณฑ์และวิภาคกรรมตามระบบโซซลิสต์ เมื่อวิถีทางที่ปวงชนได้เครื่องยังชีพมาโดยการทำงานให้แก่สังคมส่วนรวมแล้ว ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมก็จะคลี่คลายออกไปเองตามธรรมชาติ และประชาชนก็ไม่มี ความจำเป็นอีกต่อไปที่จะคอยรับการชี้แจงให้ตระหนักว่า หลักการที่มีความมุ่งหมายเพื่อสังคมนั้นเป็นหลักการที่ถูกต้อง เพราะเหตุว่าเรื่องดังกล่าวนี้ มิใช่ปัญหาเรื่องหน้าที่ทางศีลธรรมอันจะต้องพยายามครอบงำไปเพื่อจะให้ไปต่อสู้กับทัศนอันเป็นสัญชาตญาณของ “มนุษย์วิสัย” และตามความจริงมนุษย์วิสัยนั้นเองย่อมจะเปลี่ยนรูปไปโดยการปฏิบัติและโดยชนบประเพณีอยู่แล้ว

จนถึงบัดนี้ เรายังมิได้พิจารณาถึงรูปการณ์ของสังคมโซซลิสต์ที่แผ่คลุมไปทั่วโลก แต่ขอเขียนทั้งหมดยของมาร์กซ์ที่ว่าด้วยสังคมโซซลิสต์นั้นแสดงว่า สังคมโซซลิสต์ที่แผ่คลุมไปทั่วโลกย่อมหมายถึงความสิ้นสุดของสงคราม เมื่อผลิตภัณฑ์และวิภาคกรรมในทุกประเทศได้จัดตั้งขึ้นตามหลักเกณฑ์โซซลิสต์แล้ว ก็จะไม่มียุคกลลุ่มใดในประเทศใด ๆ ที่จะได้รับผลประโยชน์แม้แต่น้อยในการชนะประเทศอื่น ๆ การที่ประเทศนายทุนประเทศใดประเทศหนึ่งปราบประเทศล้าหลังให้ตกอยู่ใต้อำนาจของตน ก็เพื่อ

ที่จะขยายระบบเศรษฐกิจนายทุนให้แผ่กว้างออกไป เพื่อที่จะบุกเบิกช่องทางใหม่ ๆ สำหรับกลุ่มทุนฝ่ายการเงินจะได้ลงทุนออกไปแสวงผลกำไรต่อไป เพื่อที่จะได้รับมอบให้ทำงานใหม่ ๆ เช่นการสร้างทางรถไฟ อยู่ต่อเรือ และเครื่องจักรสำหรับใช้ในกิจการเหมืองแร่ เพื่อที่จะได้ขุมวัตถุดิบขุมใหม่ในราคาถูกและได้ตลาดใหม่ในการขายสินค้า แต่สำหรับประเทศโซเชลลิสต์ที่ก้าวหน้าในงานอุตสาหกรรมนั้น การที่จะใช้กำลังอาวุธปราบประเทศที่ล่าหลังจะกลายเป็นสิ่งที่ซับซ้อนทีเดียว เพราะว่าการที่จะขยายระบบเศรษฐกิจโซเชลลิสต์เข้าไปยังประเทศที่ล่าหลังนั้นย่อมหมายถึงว่าเป็นการลดมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในประเทศโซเชลลิสต์ที่ก้าวหน้า และข้อนี้ก็เหมือนกัน มิใช่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรมอันใด ประเทศที่ได้ประดิษฐานสังคมโซเชลลิสต์ขึ้นแล้วนั้นจะไม่ก่อสงคราม ก็เพราะว่าประเทศเหล่านั้นหรือกลุ่มชนกลุ่มใดในประเทศเหล่านั้น จะไม่ได้ประโยชน์อะไรจากสงคราม ซึ่งต่างกว่าประเทศแห่งสังคมนายทุน อันมีกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง คือกลุ่มนายทุนเป็นผู้มีส่วน ได้เสียอย่างสำคัญหากมีสงครามเกิดขึ้น และสงครามก็ย่อมจะเกิดขึ้นเพราะความผลักดันเร่งเร้าของชนกลุ่มนายทุน^๕

และด้วยเหตุผลเช่นเดียวกัน จึงไม่มีรัฐโซเชลิสต์รัฐใดมีความสนใจแม้แต่หน่อยในอันจะเหินยวร้างให้ประเทศที่ล้าหลังงดงดตัวอยู่ในความล้าหลังต่อไป ตรงกันข้าม หากว่าทุกประเทศได้กลีกลายตัวออกไปในทางอุตสาหกรรมและวัฒนธรรม และการกลีกลายนั้นได้ไปสู่ระดับที่สูงขึ้นเพียงใด ก็กลับจะเป็นผลดีแก่บรรดาประเทศโซเชลิสต์ทั่วไปเพียงนั้น จะทำให้มาตรฐานการครองชีพของมนุษย์ทั่วโลกได้เขยิบสูงขึ้น จะทำให้น้ำเนื้อของชีวิตไปบลูยยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นบรรดาประเทศโซเชลิสต์ทั้งหลายที่ก้าวหน้าในทางอุตสาหกรรมจึงมีแต่จะเข้าช่วยเหลือประเทศที่ล้าหลังให้มีโอกาสจำเริญตนเอง มิใช่จะคอยเหินยวร้าง และก็แน่นอนทีเดียว ประเทศโซเชลิสต์ย่อมจะไม่ฉวยโอกาสลงชุกรีดประเทศที่ล้าหลัง ไม่ว่าในทางใดๆ

ในโลกที่ใช้ระบบเศรษฐกิจโซเชลิสต์อย่างทั่วถึงนั้น ความก้าวหน้าต่อไปที่มนุษย์อาจบันดาลให้เกิดขึ้นได้นั้นจะทำให้สิ่งที่เป็เงินจินตนาการดูเป็นความจริงขึ้นมาได้ เมื่อทุกประเทศได้วางแผนกิจการในด้านเศรษฐกิจไว้ทั้งหมด และโลกซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ได้วางแผนโดยการประสานแผนการเศรษฐกิจของแต่ละประเทศเข้าด้วยกัน และเมื่อการค้นพบสิ่งใหม่ๆ ในทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งการประดิษฐ์ใหม่ๆ ในทางเครื่องจักร ได้นำ

ออกเปิดเผยให้ได้เรียนรู้กันในระหว่างประเทศทั่วโลก และเมื่อได้มีการแลกเปลี่ยนความสำเร็จในงานด้านวัฒนธรรมทุกแบบแก่กันและกันโดยทั่วถึงแล้วก็จะเป็สิ่งที่อยู่ในวิสัยของมนุษย์จริงๆ ที่จะแสดงความก้าวหน้าอันยาวเหยียดมาให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ได้

ความก้าวหน้าอันเป็นก้าวยาวเหยียดมึมานั้นจะนำไปสู่อะไร? มาร์กซไม่ได้เพียรที่จะแสดงคำทำนายของเขาลงไว้ เพราะว่าการณ์ต่างๆ ยังมีคมอยู่ไม่น้อย และย่อมไม่เป็นการเหมาะสมแก่การแสดงการคาดคะเนตามแบบวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม Emile Burns ได้แสดงไว้ว่า ข้อที่แจ่มแจ้งอยู่แล้วก็มีอยู่ไม่น้อยทั้งในประการต่อไปนี้ :

ด้วยการสถาปนาคอมมิวนิสต์ให้ปรกแผ่ไปทั่วโลก บทอันยึดเยื้อในประวัติศาสตร์ของมนุษย์อันว่าด้วยการแบ่งชั้นของมนุษย์และการต่อสู้ของชนชั้นก็ได้ถึงกาลอวสานลงเสียที และก็จะไม่มี การแบ่งมนุษย์ออกเป็นชั้นโดยการแบ่งอย่างใหม่ต่อไปอีก เหตุผลสำคัญข้อหนึ่งที่ว่า ในสังคมคอมมิวนิสต์นั้นไม่มีธาตุที่จะอนุกลให้มีการแบ่งชั้นชนเหลืออยู่ การแบ่งมนุษย์ออกเป็นชั้นต่างๆ ในสมัยที่ความสามารถของมนุษย์ในการผลิตสิ่งของเครื่องใช้ยังอยู่ในระดับต่ำนั้น ได้ยังประโยชน์ให้แก่บรรดาผู้ก่อตั้งกิจการและผู้ค้นพบเครื่องมือดำเนินงานใหม่ๆ ในทางเพิ่มกำลังการผลิตให้สูงขึ้น การ

แบ่งชั้นชนคงดำเนินต่อไปในอันจะให้ภาระหน้าที่อันนี้ได้บรรลุผลสมบูรณ์ และภายใต้ลัทธิเศรษฐกิจนายทุน การแบ่งชั้นชนได้ช่วยให้การผลิตได้ร่วมกันเข้าเป็นกลุ่มใหญ่ และได้ช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้ามหาศาลในทางเทคนิค

แต่เมื่อความก้าวหน้าได้ดำเนินมาถึงขั้นที่มนุษย์ได้มีเครื่องมือและวิธีการเพิ่มกำลังการผลิตให้สูงขึ้นอย่างมหาศาล จนกระทั่งว่ามนุษย์อาจจะทำงานเพียงวันละสองชั่วโมงก็เป็นการเพียงพอที่จะผลิตสิ่งของเครื่องใช้ได้เพียงพอแก่การครองชีพแล้ว การแบ่งชั้นชนในสังคมมนุษย์ก็ควรจะยุติลงได้ด้วยดี และก็จะต้องจัดให้ยุติลง สืบแต่นั้นไปมนุษย์ก็จะได้กลับเข้าไปสู่การต่อสู้ใหม่กับธรรมชาติซึ่งความได้เปรียบได้ตกมาอยู่กับมนุษย์แล้ว มนุษย์จะไม่ต้องพยายามต่อสู้เอาชนะธรรมชาติด้วยเวทย์มนต์คาถาอันเก่าคร่ำครึอีกต่อไป มนุษย์จะไม่ต้องใช้คำสวดมนต์ เพื่อกำจัดภัยอันตรายจากธรรมชาติอีกต่อไป มนุษย์จะไม่ต้องเดินเปะปะอย่างคนตาบอดไปตามหนทางที่ฝ่าไปในการต่อสู้ระหว่างชนชั้นและสงคราม แต่จะเดินไปด้วยความเชื่อตัวเอง ด้วยความมั่นใจในอำนาจของเขาที่จะควบคุมพลังธรรมชาติไว้ได้ และจะเดินก้าวหน้าต่อไป นั่นคือภาพมนุษย์ในสังคมคอมมิวนิสต์ตามที่มาร์กซได้คาดไว้.

บทที่ ๖

ทรรศนะของมาร์กซิสต์ในเรื่องธรรมชาติ

ได้กล่าวไว้แล้วว่า ลัทธิมาร์กซิสมนั้นถือว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และกikinความไปถึงสังคมมนุษย์ด้วย เพราะฉะนั้นเราจึงจะค้นหาพื้นเพของมนุษย์ได้จากอาการที่โลกได้คลี่คลายมา มนุษย์ได้คลี่คลายจากรูปของชีวิตที่มีมาแต่ดั้งเดิมและจากวิวัฒนาการดังกล่าวนี้ ความคิดและการกระทำอันมีสำนึกของมนุษย์จึงได้ปรากฏออกมา ทั้งนี้หมายความว่าวัตถุหรือหนึ่งความแท้จริงที่ปราศจากสำนึกได้มีอยู่ก่อนจิต หรือหนึ่งความแท้จริงที่ประกอบด้วยสำนึก และทั้งนี้หมายความว่า วัตถุหรือความแท้จริงภายนอกได้มีอยู่เป็นอิสระจากจิต ทรรศนะที่มีต่อธรรมชาติดังกล่าวนี้ มีชื่อว่า “ลัทธิวัตถุนิยม” (Materialism

หรือสสารนิยม)

ทรรศนะที่ตรงกันข้าม อันได้แก่ทรรศนะที่ว่าสรรพสิ่ง
ที่อยู่ภายนอกหามีความเป็นอยู่อย่างแท้จริงไม่ มันมีอยู่ก็แต่ใน
ความคิดของมนุษย์เท่านั้น หรือมีอยู่ในความคิดของพระเจ้าองค์
ใดองค์หนึ่ง ทรรศนะดังว่านี้มีชื่อว่า “ลัทธิจิตนิยม” (Idealism
หรือ มโนภาพนิยม) ซึ่งมีอยู่หลายรูป แต่ลัทธิฝ่ายนี้ทั้งหมดคิ
ย่นำว่าจิตไม่ว่าจะเป็นจิตของมนุษย์หรือจิตของพระเจ้า ย่อมเป็น
ความแท้จริงขั้นต้น และยืนยันว่าวัตถุนั้นถึงแม้ว่าอาจจะมีความ
เป็นอยู่อันแท้จริงก็ตาม ก็จะเป็นแต่ความแท้จริงขั้นรอง

สำหรับพวกมาร์กซิสต์นั้น ดังที่เองเกลส์ได้กล่าวไว้ “ท
รรศนะที่มีต่อโลกของวัตถุนิยม ก็หมายถึงจินตภาพที่มีต่อธรรม
ชาติตามที่มันเป็นอยู่โดยไม่มีข้อสงสัยใดๆ อีก” โลกภายนอก
หรือสรรพสิ่งที่อยู่ภายนอกเป็นสิ่งที่แท้จริง มันมีอยู่โดยอิสระโดยไม่
ขึ้นแก่สิ่งใด ไม่ว่าเราจะสำนึกในความมีอยู่ของมันหรือไม่สำนึกก็
ตาม ความเคลื่อนไหวและความคลี่คลายของมันย่อมอยู่ในข้อบัง
คับของกฎอันอยู่ในวิสัยที่มนุษย์จะค้นพบและนำออกใช้ได้ แต่
ความเคลื่อนไหวและความคลี่คลายของมันหาได้ถูกชักนำให้เป็น
ไปโดยจิตของผู้หนึ่งผู้ใดไม่

ในอีกทางหนึ่ง โดยที่ลัทธิจิตนิยมถือว่าวัตถุหรือความ
แท้จริงภายนอก หากอาจถือว่ามีความจริงได้ ก็เป็นแต่ความ
แท้จริงชั้นรอง ดังนั้น ลัทธิจิตนิยมจึงถือด้วยว่ามนุษย์ย่อมไม่มี
ทางจะล่วงรู้ความจริงได้ หรือนัยหนึ่งมนุษย์ย่อมไม่มีทางเข้า
ใจ “วิถีอันลึกลับ” ของโลกได้

เหตุใดข้อโต้แย้งที่ลัทธิวัตถุนิยมมีต่อลัทธิจิตนิยมจึงมี
ความสำคัญขึ้นเล่า ? ก็เพราะว่ามันมิใช่ข้อโต้แย้งที่เป็นแต่
ปัญหาในทางเชิงการณและในทางความคิดอันเลื่อนลอย แต่หาก
ว่าเมื่อได้ดำเนินการวิเคราะห์จนถึงที่สุดแล้ว มันเป็นปัญหาเรื่อง
การกระทำที่ปฏิบัติกันอยู่จริง ๆ มนุษย์ไม่เพียงแต่จะศึกษาสรรพ
สิ่งหรือธรรมชาติภายนอกเท่านั้น แต่ทว่ามนุษย์ยังได้เปลี่ยนแปลง
สรรพสิ่งภายนอกนั้น และเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นไปตามสภาพ
ของสรรพสิ่งที่ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ในประการที่สอง ตามแนวทางทรรศนะ (Standpoint)
ของฝ่ายวัตถุนิยมยังมีความหมายด้วยว่า สิ่งที่ปรากฏอยู่ในจิตของ
มนุษย์หรือสิ่งที่จิตอาจสำนึกได้นั้นแหละคือ ความแท้จริงที่มีอยู่
ภายนอก ความคิดของมนุษย์ เป็นแต่ภาพสะท้อนของความแท้
จริงตามที่มันเป็นอยู่ ความคิดของมนุษย์นั้นไม่มีอยู่โดยอิสระโดด

เดียว ความคิดของมนุษย์มีบ่อเกิดมาจากความแท้จริงภายนอกที่ปรากฏอยู่แล้ว แต่ละตามที่กล่าวเช่นนั้นมิได้หมายความว่าความคิดทุกชนิดทุกอันย่อมเป็นความจริง หรือเป็นภาพสะท้อนของความแท้จริงที่ถูกต้อง ความหมายในข้อนี้อยู่ที่ว่า การปฏิบัติหรือความชัดเจนที่ประสบมาจากการเสาะหาความแท้จริงนั้น จะบอกได้ดีว่าความถูกต้องมีอยู่เพียงใด

กล่าวอีกทางหนึ่งก็คือ นักจิตนิยมนั้นมีความเชื่อในหลักการที่มีความคงกระพันอยู่ตลอดกาล และไม่รู้สึกว่าจะต้องปรับหลักการเหล่านั้นให้เข้ากันได้กับความเป็นอยู่ที่แท้จริง Emile Burns ยกตัวอย่างข้อหนึ่งมาอธิบายทรรศนะข้อนี้ของนักจิตนิยม เขาได้ยกเอาแนวทรรศนะของฝ่ายจิตนิยม ที่ต้องการความสงบอย่างสิ้นเชิงต่อหน้าเหตุการณ์โลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้ที่ต้องการความสงบแบบจิตนิยมนั้นไม่ต้องการรับรู้สถานการณ์ของโลกที่แท้จริงซึ่งเป็นอยู่รอบตัวเขา บุคคลประเภทนั้นไม่ถือเอาความเป็นจริง หรือความชัดเจนที่เป็นจริงที่ชีวิตได้ประสบอยู่ทุกวันนี้ว่าเป็นข้อสังเกตสำคัญเลยกล่าวคือ ความเป็นจริงที่ว่า พลอำนาจต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจปิดเบาให้ถดถอยไปได้โดยการอธิษฐานวิงวอน และในความเป็นจริงหรือในความชัดเจนที่เป็นจริงนั้น

การนั่งทอดเข้าเจ้าจุหรือไม่แสดงการต่อต้านพลอำนาจนั้น ก็มีแต่ชักชวนให้มันทวิการบังคับคุกคาม ทวิการรุกรานและทวิการฉกฉวยกรรมยิ่งขึ้น การได้แต่จะอธิษฐานให้บังเกิดความสงบโดยไม่มี การดำเนินการใด ๆ เลยนั้น คือทรรศนะของบุคคลที่ถือลัทธิจิตนิยม กล่าวคือเป็นผู้ที่ไม่เชื่อถือหรือแยแสต่อความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่รอบตัวเขา

โดยประการฉะนี้จึงกล่าวได้ว่า ลัทธิมาร์กซิสม์ได้กำหนดทฤษฎีต่าง ๆ ขึ้นมาจากจินตภาพหรือการมองดูโลกในทางวัตถุนิยม และจากแนวทรรศนะข้อนี้ ลัทธิมาร์กซิสม์ได้ตรวจสอบโลก ได้พยายามค้นคว้าเปิดเผยกฎต่าง ๆ ที่บังคับการณเป็นไปในโลก และโดยที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่แท้จริงในโลก การค้นคว้าเปิดเผยจึงเป็นการค้นคว้าเปิดเผยกฎต่าง ๆ ที่บังคับความเคลื่อนไหวของสังคมมนุษย์นั่นเอง อนึ่ง ลัทธิมาร์กซิสม์ยังได้ทดลองการค้นพบและข้อยุติต่าง ๆ กับความชัดเจนที่ได้ประสบมา และครั้นแล้วก็ได้ละทิ้งหรือปรับปรุงข้อยุติหรือทฤษฎีบางอันซึ่งเห็นว่ายังเข้ากันไม่ได้สนิทกับข้อเท็จจริง

การเข้าหาโลกหรือการเข้าสู่การพิจารณาโลกอันรวมถึงสังคมมนุษย์ด้วยเท่าที่ดังกล่าวนั้น ลัทธิมาร์กซิสม์จึงย่อมสามารถ

เปิดเผยลักษณะทั่วไปบางประการที่เป็นสิ่งที่แท้จริง และมีใช้สิ่งที่กำหนดขึ้นโดยจิตใจ ทรรศนะมาร์กซิสต์จึงเป็นทรรศนะที่มีสาระสำคัญทางวิทยาศาสตร์ซึ่งสรุปขึ้นมาจากสิ่งที่เป็นจริง และมีใช้เป็นระบบอะไรอันหนึ่งที่นักปราชญ์คนใดคนหนึ่งได้ประจักษ์รู้อิดขึ้นมา ด้วยประการดังกล่าวนี้ ทรรศนะมาร์กซิสต์จึงไม่เพียงแต่จะแลเห็นโลกในทางวัตถุเท่านั้น หากยังได้พบว่ามียุทธศาสตร์พิเศษบางประการ ซึ่งได้รับขนานนามว่า “ไดอะเล็กติก” วลีที่ว่า Dialectical Materialism หรือวัตถุนิยมแบบไดอะเล็กติก ซึ่งเป็นปรัชญาที่สำแดงจินตภาพมาร์กซิสต์ในเรื่องโลกนั้น มักจะดื้อกันเสียว่าเป็นปรัชญาที่ออกจะลึกลับ แต่แท้จริงแล้วมันมิใช่เรื่องลึกลับเลย เพราะว่ามันได้ฉายให้มนุษย์ได้เห็นภาพของโลกที่แท้จริง และการที่จะอธิบายคำว่า “ไดอะเล็กติก” โดยบรรยายถึงเรื่องราวธรรมชาติที่สามัญชนทั่วไปจะรับรองได้ ก็เป็นสิ่งที่อาจทำได้

ในประการแรกเราอาจจะเห็นว่า ธรรมชาติหรือโลก รวมทั้งสังคมมนุษย์นั้น หาได้ประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่แยกออกมาจากสิ่งอื่นและเป็นอิสระจากกันโดยสิ้นเชิงไม่ น้ำก็คือน้ำ แต่ถ้าอุณหภูมิของน้ำเพิ่มขึ้นถึงจุด ๆ หนึ่ง น้ำนั้นก็กลายเป็นไอน้ำ อุณหภูมิลดต่ำลง น้ำก็จะเปลี่ยนรูปเป็นน้ำแข็ง หากว่าเขาจะ

ตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ คุตต่อไปอีก สามัญชนทั่วไปก็ย่อมตระหนักดีว่า ไม่มีสิ่งใดเลยที่จะมีความเป็นอยู่อย่างเป็นอิสระจากสิ่งทั้งหลายทั้งปวงโดยสิ้นเชิง เขาตระหนักดีว่า ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นอยู่โดยมีความเกี่ยวข้องกับผูกพันอยู่กับสิ่งอื่น

ตามความจริงแล้ว ความเกี่ยวข้องกับผูกพันระหว่างสิ่งต่าง ๆ นั้นจะเป็นอาการที่เห็นได้ชัดเจน แทบไม่มีเหตุผลอะไรเลยที่จะเรียกร้องให้ใคร ๆ มาสนใจกับเรื่องนี้ แต่ก็ความจริงอีกเหมือนกันว่าคนเราหาได้รับรองความเกี่ยวข้องกับผูกพันที่มีอยู่ในระหว่างสรรพสิ่งเสมอไปไม่ อาทิคือ คนเราไม่รับรองในข้อที่ว่าสิ่งเป็นจริงในกระบวนการเหตุการณ์อันหนึ่งอาจไม่เป็นจริงตามนั้นในกระบวนการเหตุการณ์อีกอันหนึ่ง คนเรามักจะนำความคิดที่ได้ก่อรูปขึ้นในกระบวนการเหตุการณ์อันหนึ่งไปใช้ปรับแก้กระบวนการเหตุการณ์อีกอันหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างมากอยู่เสมอ Emile Burns ได้ยกตัวอย่างทำที่ที่คนเรามีต่อเรื่องอิสรภาพในการพูดโดยทั่วไป อิสรภาพในการพูดเป็นสิ่งที่เกื้อกูลประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่เกื้อกูลการสำแดงออกมาซึ่งเป็นเจตนจำนงของประชาชน ในเมื่อมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งบังเกิดขึ้น และถึงนั้น อิสรภาพในการพูดก็ย่อมเป็นสิ่งที่เกื้อกูลความคลี่คลายของสังคม แต่อิสร-

ภาพในการพูดเพื่อลัทธิฟาสซิสต์หรือเพื่อความเจริญของบางสิ่งบางอย่างที่เป็นการศึกษาขวางประชาธิปไตยในข้อสาระสำคัญนั้น อิสระภาพที่ถูกใช้ไปเพื่อการนี้ย่อมให้ผลเป็นคนละอย่างกันทีเดียว กับอิสระภาพในประการแรก อิสระภาพในประการหลังเป็นการเห็นยวรงค์ความคลี่คลายขยายตัวของสังคม

การเข้าสู่การพิจารณาปัญหาตามวิธีการไดโอเล็คติคนั้นยังแสดงให้เห็นว่า ไม่มีสิ่งใดในโลกนี้มีความยืนยงคงที่อย่างแท้จริง สรรพสิ่งในโลกนี้ย่อมเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง โดยการไปสู่ที่สูงขึ้นไปและคลี่คลายออกไป หรือเป็นการเสื่อมไปและวอดวายไป ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มวลทั้งย่อมยืนยันความจริงข้อนี้ โลกนี้เองก็อยู่ในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นนิจ และเมื่อพิจารณาคูสรพสิ่งที่มีชีวิตก็แล้ว เราก็จะยังเห็นความจริงข้อนี้ได้ตระหนักขึ้น เพราะฉะนั้นจึงเป็นข้อสาระสำคัญแก่การสอบสวนแบบวิทยาศาสตร์ทุกชนิด ซึ่งเป็นการสอบสวนเพื่อที่จะตระหนักในความแท้จริง จะพึงรับรู้ในความเปลี่ยนแปลงนี้และจะต้องไม่เข้าสู่การพิจารณาสิ่งใดๆ ประการหนึ่งว่าสรรพสิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่คงที่ และจะยืนยงอยู่เช่นนั้นชั่วกัลปาวสาน

ก็เหตุใดเล่าเราจึงถือเป็นข้อสาระสำคัญที่ต้องนำเอาลักษณะ
 ของความแท้จริงอัน^{๕๕}นั้นมากล่าว ทั้ง^{๕๖}นั้นก็เพราะว่าในทางปฏิบัติ^{๕๗}นั้น
 หลักเกณฑ์การเข้าสู่การพิจารณาเพื่อเข้าถึงความแท้จริงที่คนเรา
 ใช้อยู่^{๕๘}นั้นหาใช่หลักเกณฑ์ที่กล่าวข้างต้นไม่ เฉพาะอย่างยิ่งในการ
 เข้าสู่การพิจารณาปัญหาสังคมมนุษย์ และการพิจารณาปัญหาของ
 มนุษย์ชายหญิงแต่ละคน ใครก็ตาม หากปฏิเสธความคิดที่ว่าผลิต
 กรรมเพื่อมุ่งผลกำไรนั้น หาใช่เป็นลักษณะอันยืนยงคงทนของสัง
 คมไม่ ผลิตกรรมเพื่อความมุ่งหมายเช่นนั้น ได้อุบัติขึ้นแล้ว ใน
 สังคมมนุษย์และก็ได้พัฒนาไป และในปัจจุบันนี้ก็ได้มาสู่ขั้นแห่ง
 ความเสื่อม...บุคคลผู้ปฏิเสธความคิดดังกล่าวนี้หาได้นำจินตภาพ
 แห่งความแท้จริง คือจินตภาพที่ว่าสรรพสิ่งในโลกนี้ไม่ยืนยงคงที่
 สรรพสิ่งในโลกนี้ย่อมเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง มาใช้เป็นหลัก
 เกณฑ์การพิจารณาไม่ และตามความจริงแล้ว เรามักจะได้ประ
 สบจินตภาพหรือข้อคิดที่ว่า “โดยที่มันได้เป็นมาแล้ว ดังนั้นมันก็
 คงจะเป็นอยู่ต่อไป” ในแทบทุกหนทุกแห่ง และจินตภาพเช่นที่
 กล่าว^{๕๙}นี้จึงกลายเป็นเครื่องกีดขวางอันมีอยู่ไม่ขาดสายต่อความคลี
 คลายจำเริญของบุคคลและสังคม

จากความตระหนกอันแจ่มใสในทรรศนะที่ว่า สรรพสิ่งย่อม

เปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือวอกวายไปนั้น จะบังเกิดหลักเกณฑ์ดี ๆ
ไปอีกอันหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อสรรพสิ่งย่อมผันแปรไปดังกล่าวนั้น
จึงเป็นความสำคัญอย่างยอดเยี่ยมในทางปฏิบัติที่คนเราจะต้องรับ
รองชั้นของความเปลี่ยนแปลงที่แต่ละสิ่งได้ผันแปรไปและที่พัวพัน
อยู่กับชีวิตของเรา อย่างไรก็ดี แม้ว่าการดำเนินชีวิตประจำวัน
ใคร ๆ ก็ดูจะทราบได้ดีในหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น แต่ก็เป็นที่น่า
เสียดายอย่างยิ่งว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับบรรดาสถาบันของสังคม
มนุษย์แล้ว ยังหาได้ยอมรับรู้บรรดาหลักเกณฑ์ดังกล่าวตามสม
ควรไม่ เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง ระบบการผลิต และระบบความคิด
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้

ความเกี่ยวข้องผูกพันระหว่างสรรพสิ่งในโลกนี้ รวมทั้ง
ความจริงที่ว่า สรรพสิ่งเหล่านั้นย่อมเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่
เป็นนิิจ ตามที่ได้กล่าวถึงข้างต้นนั้น นับว่าเป็นเรื่องที่ต้อง
ลักษณะอันเด่นชัดของความแท้จริงส่วนลักษณะที่สาม ซึ่งรวม
อยู่ในการเข้าสู่การพิจารณาความแท้จริงตามแบบ ไคโอเล็คติค นั้น
หาเป็นลักษณะที่จะเห็นได้ชัดทีเดียวถึงลักษณะทั้งสองข้างต้นไม่
ถึงแม้ว่ามันจะมีใช้เรื่องที่ยุ่งยากอะไร และก็เป็นการง่ายที่จะรับ
รองว่าเป็นความจริงภายหลังที่ได้ฟังอธิบายแล้ว

ลักษณะที่กำลังกล่าวถึงนี้ได้แก่ลักษณะที่ว่า ความคลี่คลาย
ที่บังเกิดแก่สิ่งต่าง ๆ นั้น มิใช่เป็นความคลี่คลายที่เป็นไปอย่างง่าย ๆ
และราบรื่น แต่เป็นความคลี่คลายที่จะต้องมีการแตกหักขึ้น ณ ที่
หนึ่งในอาการที่รุนแรงมาก ความคลี่คลายอย่างง่ายและราบรื่นอาจ
บังเกิดในระยะเวลาอันยาวนาน และในระหว่างนั้นความเปลี่ยนแปลงอันเดียวที่บังเกิดขึ้นก็คือ คุณภาพเฉพาะของสิ่งนั้นได้ทวี
เพิ่มพูนขึ้น จะขอยกตัวอย่างเรื่องน้ำอีกครั้งหนึ่ง เมื่ออุณหภูมิ
ของน้ำสูงขึ้น น้ำก็ยังมีสภาพและมีคุณลักษณะของน้ำอยู่โดยครบ
ถ้วน แต่ขนาดความร้อนในน้ำได้เพิ่มขึ้น ในทำนองเดียวกัน ใน
ขณะที่อุณหภูมิได้ลดต่ำลง น้ำก็ยังเป็นน้ำอยู่นั่นเอง แต่ขนาด
ของความร้อนได้บรรเทาลงมา

อย่างไรก็ดี ในระหว่างที่ความเปลี่ยนแปลงกำลังดำเนินไป
นี้ความเปลี่ยนแปลงจะบรรลุถึงจุด ๆ หนึ่ง จะเป็นจุดน้ำเดือดหรือ
จุดน้ำแข็งก็ดี ณ ที่นั้น จะบังเกิดการแตกแยกขึ้นมาทันที เมื่อถึง
ตอนนั้นน้ำจะแปรคุณภาพไปโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ น้ำจะไม่คง
สภาพเดิมอยู่ต่อไป หากจะเปลี่ยนเป็นไอหรือน้ำแข็ง นี่เป็น
ลักษณะของความแท้จริงที่เห็นได้ชัดในทางวิชาเคมี

ในสังคมมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน ความเปลี่ยนแปลงที่ค่อย ๆ

เป็นมาโดยลำดับนั้น ได้ดำเนินมาเป็นเวลาช้านานโดยมิได้มีความเปลี่ยนแปลงชั้นรากฐานในลักษณะนิสัยของสังคม ครั้นแล้วจึงบังเกิดการแตกแยก ณ จุดๆ หนึ่ง กล่าวคือ ได้บังเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงชั้นรากฐาน รูปเดิมของสังคมได้ถูกทำลายลงและรูปใหม่ของสังคมได้อุบัติขึ้นมา แล้วก็เริ่มดำเนินความคลี่คลายออกไป ด้วยประการดังนี้ เราจึงได้พบว่าในสังคมศักดินาซึ่งการผลิตเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคของท้องถิ่นนั้น ต่อมาการซื้อขายผลิตผลที่เหลือกินเหลือใช้ได้ชักนำไปสู่การผลิตสิ่งของเพื่อนำออกขายในตลาด และจากนั้นก็ได้นำไปสู่การเบิกทางให้แก่การผลิตตามแบบลัทธิทุน ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ เป็นความคลี่คลายที่ได้ดำเนินมาเป็นเวลายาวนาน และในที่สุดความคลี่คลายนั้นก็บรรลุถึงจุดๆ หนึ่ง ที่ชนชั้นนายทุนซึ่งได้เติบโตจำเริญขึ้นมาได้เกิดการปะทะกันขึ้นกับระเบียบแบบแผนที่มาในสังคมศักดินาเป็นเวลาหลายศตวรรษแล้ว จึงได้เหวี่ยงระบบใช้กันแบบแผนอันคร่ำครึนั้นทิ้งไป แล้วก็ได้แปลงรูปลักษณะการผลิตเสียใหม่ทั้งหมด โดยประการดังนี้ สังคมนายทุนจึงได้เข้าแทนที่สังคมศักดินา และได้เริ่มการพัฒนาสังคมใหม่ออกไปอย่างเป็นพายุบูแคมยิ่งกว่าในสมัยที่แล้วมา

ลักษณะที่สี่ของวิธีการไดอะเล็กติก ได้แก่จินตภาพซึ่งมีต่อสิ่งที่เบ็นเหตุให้เกิดความคลีคลายอันย่อมบังเกิดขึ้นในทุกหนทุกแห่ง การเข้าสู่การพิจารณาสิ่งต่างๆตามแบบไดอะเล็กติกนั้น แสดงให้เห็นว่าสิ่งต่างๆนั้นมีใช้มีลักษณะง่ายๆ และมีใช้ลักษณะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหมด ทุกสิ่งมีทั้งส่วนที่เป็นจริงเป็นจังและส่วนที่ไม่เป็น ภายในสิ่งทุกสิ่งนั้นมีลักษณะที่กำลังคลีคลายไปสู่สภาพที่ทรงอำนาจยิ่งขึ้น และก็มีลักษณะที่กำลังร่วงโรยไปสู่สภาพคลีคลายอำนาจลงเป็นลำดับ ลักษณะหนึ่งกำลังแผ่ขยายออกไปเป็นนิจ อีกลักษณะหนึ่งต่อต้านการแผ่ขยายที่กำลังดำเนินอยู่ และเนื่องด้วยความขัดแย้งกันระหว่างลักษณะทั้งสองที่ตรงกันข้ามนี้เอง จึงได้เกิดการต่อสู้ของสิ่งที่กำลังเติบโตขึ้นมาเพื่อที่จะทำลายอำนาจครอบงำของอีกฝ่ายหนึ่ง และเกิดการต่อสู้ของสิ่งที่มีความอำนาจครอบงำ เพื่อที่จะป้องกันมิให้อีกฝ่ายหนึ่งได้คลีคลายขยายตัวออกไป ทั้งนี้คือเนื้อหาของขบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดซึ่งจะไปจบลงในที่สุด ณ จุดแตกหักอย่างรุนแรง

ความเป็นมาเช่นนี้ย่อมเห็นได้กระจ่างชัดที่สุดในสังคมมนุษย์ ในแต่ละชั้นของประวัติศาสตร์ได้มีการแบ่งมนุษย์ออกเป็นชั้นมาทุกกาลสมัย ซึ่งในกาลสมัยต่างๆนั้นจะแสดงให้เห็นว่า ใน

ขณะที่ชนชั้นหนึ่งกำลังคลี่คลายขยายตัวออกไป ชนอีกชั้นหนึ่งก็กำลังตกสู่ความเสื่อม ดังเห็นได้ในกรณีของสังคมศักดินา ในขณะที่ลัทธินายทุนได้เริ่มคลี่คลายและได้คลี่คลายออกไปเป็นลำดับนั้น ความคลี่คลายดังกล่าวนี้ ได้ขยับใกล้ความขัดแย้งกับลัทธิศักดินา เข้าไปเป็นลำดับ ถัดมาในกาลสมัยของลัทธินายทุนก็เช่นกัน ได้บังเกิดชนชั้นคนงานอันเป็นชนชั้นที่กำลังเติบโตขึ้นมา และมีอนาคตอยู่ในกำมือของเขา เช่นเดียวกับที่ชนชั้นกลางพวกนายทุนได้เติบโตขึ้นมาในสมัยของลัทธิศักดินา ในสังคมนายทุนนั้น ในขณะที่มีความคลี่คลายทางฝ่ายนายทุนนั้น ความคลี่คลายทางฝ่ายคนงานก็อุบัติตามมา ถัดจากนั้น ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นทั้งสองก็คลี่คลายออกไปด้วย ความขัดแย้งกันที่มีอยู่ในลัทธินายทุน รวมทั้งการต่อสู้ที่เกิดจากการแบ่งแยกชนชั้นนี้แหละ ที่ในที่สุดได้นำไปสู่การแตกแยกกันอย่างรุนแรง คือได้นำไปสู่การปฏิวัติ

เมื่อได้อธิบายลักษณะต่าง ๆ ที่มีอยู่ในการเข้าสู่การพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ตามแบบไดอะเล็กติกมาถึงขั้นนี้แล้ว ก็นับว่าเป็นการเพียงพอที่จะนำความคิดมานาชนิเคราะห์ได้ว่ Dialectical Materialism หรือวัตถุนิยมแบบไดอะเล็กติกมาสรุปรวมกันไว้เสียที่

ทรรศนะภายใต้ Dialectical Materialism นั้น หมายถึง

ทรรคนะที่ถือว่า ความแท้จริง (Reality) นั้น ดำรงอยู่เป็นส่วนต่างหากจากความสำนึกของเราที่มีต่อมัน, ถือว่าความแท้จริงเช่นนั้น มิใช่ส่วนต่าง ๆ ที่แยกกันอยู่อย่างโดดเดี่ยว หากว่าดำรงอยู่โดยมีความเกี่ยวข้องผูกพันกัน, ถือว่าความแท้จริงนั้นไม่มีสภาพคงที่ หากมีสภาพเคลื่อนไหว พัฒนา และวอดวายไป, ถือว่าการพัฒนาที่ดำเนินไปเป็นลำดับนั้นจะพัฒนาไปถึงจุดๆ หนึ่งซึ่ง ณ ที่นั้นจะมีการแตกแยกกันอย่างรุนแรงบังเกิดขึ้น และจะมีสิ่งใหม่อุบัติขึ้น, ถือว่าการพัฒนาที่อุบัติขึ้นนั้นเกิดจากความขัดแย้งที่มีอยู่ภายใน และการแตกแยกอย่างรุนแรงนั้นแสดงถึงชัยชนะของสิ่งที่กำลังเติบโตขึ้นมา อันมีเหนือสิ่งที่กำลังวอดวายไป

โดยจินตภาพหรือข้อคิดในเรื่องโลก และรวมทั้งสังคมมนุษย์ดังที่กล่าวนี้แหละ ที่ทำให้ลัทธิมาร์กซิสม์มีความผิดแผกอย่างเด่นชัดจากลัทธิอื่นๆ ในการเข้าหาความแท้จริง เป็นการแน่นอนว่าวัตถุนิยมแบบไดอะเล็กติก หาใช้ลัทธิที่ตั้งตนไว้เหนือความแท้จริงไม่ กล่าวคือ มิได้ใช้ที่ทรรคนะที่ประติษฐ์คิดขึ้นตามอำเภอใจ โดยจัดแจงให้โลกต้องยอมรับความเหมาะสมตามที่ทรรคนะที่ประติษฐ์ขึ้นนั้น ตรงกันข้ามลัทธิมาร์กซิสม์ถือกันว่าทรรคนะของลัทธินี้เป็นทรรคนะที่แทนความเป็นอยู่ของโลก

อย่างถูกต้องที่สุด และการตั้งรูปพรรณะของลัทธินั้น ก็ได้ตั้งขึ้นจากความรู้อันได้รับการสะสมไว้อย่างดีตลอดมา รวมทั้งความชัดเจนที่มนุษย์ได้รับมา

การค้นพบใหม่ ๆ ในทางวิทยาศาสตร์ก็มีแต่จะแสดงการยืนยันพรรณะของลัทธิมาร์กซิสม์ ว่าเป็นพรรณะที่ถูกต้องยิ่งขึ้นทุกที นักวิทยาศาสตร์ผู้เข้าสู่อารมณ์พิจารณาธรรมชาติ จากแนวพรรณะของไดโอเจนีตีกก็ได้พบว่า หลักเกณฑ์ไดโอเจนีตีกได้เปิดเผยข้อความจริงใหม่ ๆ ออกมา ได้อธิบายสิ่งต่างๆ ที่แต่เดิมมาอุปประหนึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ แต่เมื่อความเจริญคลี่คลายของมนุษย์ได้ดำเนินมาจนถึงขั้นปัจจุบันนี้แล้ว ที่พรรณะทั้งมวลของลัทธิวัตถุนิยมแบบไดโอเจนีตีกได้มีความสำคัญเป็นยอดเยี่ยมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์

ตัวอย่างต่างๆ ที่แสดงไว้ในตอนต้นของบทความบทนี้จะแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างที่พรรณะที่มิใช่มาร์กซิสม์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคลี่คลายของสังคม และความคิดที่บังเกิดจากความคลี่คลายอันนี้ หนึ่งปัญหาในเรื่อง ธรรมชาติของความแท้จริงนี้ ย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่งในทางปฏิบัติแก่ชีวิตและการกระทำของมนุษย์ซึ่งมีค่าแก่การศึกษาอย่างละเอียดยิ่งขึ้น

ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่า ที่พรรคนี้ฝ่ายวัตถุนิยมนั้น
 ถือว่า วัตถุหรือความแท้จริงภายนอกมาเป็นทีหนึ่ง แล้วจิตมา
 เป็นทีสอง กล่าวคือ จิตเป็นสิ่งที่คลี่คลายออกไปโดยอาศัยวัตถุ
 เป็นพื้นฐาน จากหลักอันนี้จึงมีผลต่อไปว่า ความเป็นอยู่ตาม
 ธรรมชาติของมนุษย์และรวมทั้งวิธีการดำรงความเป็นอยู่ดังกล่า
 �นั้นไว้ จึงย่อมมาก่อนความคิดที่มนุษย์ได้ประกอบขึ้นจากชีวิต
 ของเขาและจากวิธีการยังชีพของเขา กล่าวอีกนัยหนึ่ง การปฏิบัติ
 ย่อมมาก่อนทฤษฎี มนุษย์ได้รู้จักวิธีเลี้ยงชีพมาช้านานก่อนที่จะ
 จะมีความคิดในเรื่องนั้น ถึงแม้ในส่วนความคิดนั้นเอง เมื่อมนุษย์
 ได้พัฒนาความคิดของเขาออกไป ความคิดเหล่านั้นก็ย่อมเกี่ยว
 พัวพันอยู่กับการปฏิบัติของเขาด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทฤษฎีและ
 การปฏิบัติเป็นสิ่งที่สองสิ่งที่ร่วมกัน ความจริงข้อนี้มีใช้จะเป็นอยู่
 ในยุคดั้งเดิมเท่านั้น แต่ได้เป็นอยู่ในทุกยุคทุกสมัย การปฏิบัติ
 ของมนุษย์เพื่อได้มาซึ่งเครื่องยังชีพจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความคิด
 ของมนุษย์ ความคิดในทางการเมืองของมนุษย์ก็ได้มาจากบ่อเกิด
 อันเดียวกัน สถาบันทางการเมืองก็ประกอบขึ้นจากการปฏิบัติใน
 การคุ้มครองรักษาระบบการผลิต และมีใช้ประกอบขึ้นโดยอาศัย
 หลักการนามธรรมใด ๆ ใดอย่างใด สถาบันและความคิดของทุก

ยุคทุกสมัยเป็นผลสะท้อนของการปฏิบัติ หรือการดำเนินชีวิตของ
สมัยนั้น ๆ สถาบันและความคิดมิได้มีความเป็นอยู่และประวัติ
ศาสตร์ของมันเองโดยอิสระ กล่าวคือ ความคิดอันหนึ่งก็คลี่คลาย
ไปจากความคิดอีกอันหนึ่ง หามิได้ แต่ทว่าความคิดจะคลี่คลาย
ออกไปก็ต่อเมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตหรือแบบการผลิต
ชนบทรูปแบบใหม่ ๆ ได้เข้าแทนที่ชนบทรูปแบบเก่าและเปิด
ทางให้แก่ความคิดใหม่ ๆ

อย่างไรก็ดี ความคิดและสถาบันชุดเก่าก็มีได้ยอมาข้อ
ให้ง่าย ๆ ยังคงยืนกรานเคียงข้างอยู่กับความคิดชุดใหม่อยู่นั่นเอง
ความคิดซึ่งคลี่คลายจากระบบการผลิตของสังคมศักดินา ดังเช่น
ความคิดในเรื่องความเคารพนับถือที่มีต่อกษัตริย์และพวกขุนนาง
ยังคงมีบทบาทอย่างสำคัญอยู่ในอังกฤษในสมัยสังคมนายทุน อนึ่ง
ความคิดที่ได้คลี่คลายออกมาจากระบบการผลิตของสังคมนายทุน
บางความคิดก็ได้มาจากการปรับปรุงความคิดรูปเดิม เป็นต้น
ความเคารพนับถือที่มีต่อคนมั่งมีโดยไม่เลือกว่าจะต้องมีกำเนิดมา
จากชนชั้นผู้ดีตามความหมายเดิมหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีความ
คิดแบบโซเชลลิสต์ ซึ่งในประการสำคัญได้กำเนิดมาจากข้อความ
จริงที่ว่า การผลิตภายใต้ลัทธิทุนนั้นได้คลี่คลายไปสู่ลักษณะที่

เป็นการผลิตโดยสังคมนิ่งขึ้น เป็นการผลิตโดยการร่วมมือและโดยการพึ่งพิงอาศัยกันยิ่งขึ้น ความคิดทั้งสามชุดนี้เป็นความคิดที่สะพัดปะปนกันอยู่ในสังคมปัจจุบัน และก็กล่าวได้ว่า ไม่มีความคิดชุดใดที่จะจัดไว้ว่าเป็นของจริงในที่สุด และเป็นของจริงอย่างเด็ดขาด กล่าวคือ ไม่มีความคิดชุดใดจะคงตัวอยู่ชั่วกาลปาวสาน

ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าลัทธิมาร์กซิสม์ถือว่าความคิดทั้งสามชุดนี้ไม่เป็นของแท้จริงเสมอทั้งสามชุด ตรงกันข้ามลัทธิมาร์กซิสม์พินิจเห็นว่า ความคิดแบบศักดินาเป็นความคิดที่ล่องแพ้นมาแล้วย่างสิ้นเชิง ส่วนความคิดแบบนายทุนกำลังเสื่อมลง และความคิดแบบโซเชลลิสต์กำลังแปรเปลี่ยนไปสู่ความหนักแน่น อาจกล่าวได้ว่าในชั้นปัจจุบันนี้ความคิดแบบโซเชลลิสต์ไม่เพียงแต่จะกำลังแปรเปลี่ยน เพราะว่ามันแต่เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๗ เป็นต้นมาความคิดแบบโซเชลลิสต์ได้ผ่านความชัดเจนที่เป็นจริงมาจนถึงขั้นที่อาจทดลองได้ มาถึงขั้นที่อาจพิสูจน์ได้ว่ามันสมกันได้อย่างสนิทกับความแท้จริง ความคิดข้อใหญ่ที่ว่ากลไกการผลิตแผนปัจจุบันที่แม้จะเป็นกลไกอันไพศาลและซับซ้อน ก็อาจกำหนดจัดตั้งให้เป็นการผลิตเพื่อใช้ มิใช่การผลิตเพื่อกำไรได้

ความคิดข้อนี้ เมื่อตกมาถึงเวลานี้ก็ได้รับการยืนยันใน

ทางปฏิบัติว่าเป็นเรื่องสมจริงแล้ว ความชัดเจนที่ล่วงแล้วมาได้
 แสดงให้เห็นด้วยว่า ความสำเร็จในประการต้นนั้นหมายถึงความ
 สำเร็จในการเพิ่มพูนจำนวนผลิตผลได้อย่างมหาศาล หมายถึง
 ความสำเร็จในการกำจัดวิกฤติทางเศรษฐกิจได้อย่างเด็ดขาด และ
 หมายถึงความสำเร็จในการยกมาตรฐานการครองชีพของประชา-
 ชนให้สู่ระดับสูงขึ้นเป็นลำดับไป กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความคิด
 แบบไซชลิสต์ซึ่งมาร์กซ์ได้ดำเนินการพัฒนาตามหลักวิทยาศาสตร์
 จากข้อเท็จจริงในความคลี่คลายทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ได้รับ
 การสังเกตวิเคราะห์แล้ว ได้ดำรงอยู่ในฐานะเป็นข้อวิเคราะห์ตาม
 หลักวิทยาศาสตร์ จนถึงปี ค.ศ. ๑๙๑๗ บัดนี้ ความชัดเจนที่ได้
 รับมาจากการปฏิบัติ ได้ยืนยันให้เห็นแล้วว่า ความคิดแบบไซ-
 ชลิสต์ดังกล่าวแล้วเป็นของจริง

เป็นการสมควรที่จะกล่าวไว้ให้แจ่มแจ้ง ว่าในการประ-
 กาศทรรศนะที่มีต่อโลก คือลัทธิวัตถุนิยมแบบไดอะเล็คติคนั้น
 ลัทธิมาร์กซิสม์มิได้อวดอ้างในประการอื่นใด นอกไปกว่า วิธ
 การเข้าสู่การพิจารณาตามแบบไดอะเล็คติคนั้น จักเกื้อกูลผู้ทำการสืบ
 สอนกันกว่าในวิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ ให้ได้เห็นและเข้าใจในข้อ
 แท้จริง ลัทธิมาร์กซิสม์มิได้บรรยายให้เราฟังในเรื่องรายละเอียด

ต่าง ๆ ซึ่งจะต้องถือว่าเป็นเรื่องของการศึกษาพิเศษเฉพาะในวิทยาศาสตร์แต่ละแขนง ลัทธิมาร์กซิสต์มิได้ปฏิเสธว่า ความเป็นจริงตามหลักวิทยาศาสตร์นั้นอาจสร้างขึ้นได้บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงอันใดก็ตาม แต่ลัทธิมาร์กซิสต์แสดงว่า เมื่อข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาตรวจสอบ ในทางที่ข้อเท็จจริงเหล่านั้นมีความเกี่ยวพันกันในทางความคลี่คลายของมัน ในทางความเปลี่ยนแปลงของมันจากปริมาณไปสู่คุณภาพ ในความขัดแย้งภายในของมันแล้ว ความเป็นจริงตามหลักวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏออกมา จะเป็นสิ่งที่มีค่า และเป็นสิ่งที่แท้จริงยิ่งกว่ากันอย่างเหลือที่จะคณนา

และวิธีการพิจารณาดังกล่าวนี้นี้ ย่อมจะยังผลอันดียิ่งโดยเฉพาะในวิทยาศาสตร์ของสังคม การศึกษาเรื่องราวของมนุษย์แต่ละคน หรือถึงว่าเป็นการศึกษาสังคมทั้งหมด ในขณะที่ขณะหนึ่งและ ณ ที่ใดหนึ่งนั้น การศึกษาเช่นนั้นจะอำนวยข้อยุติให้ได้ก็แต่ข้อยุติที่มีคุณค่าอย่างจำกัดยิ่ง ข้อยุติที่ได้มาในลักษณะเช่นนั้นไม่อาจนำไปปรับใช้แก่กลุ่มอื่น ๆ หรือแม้แต่จะปรับใช้กับกลุ่มชนเดียวกันในอีกสมัยหนึ่งก็ไม่ได้ สิ่งที่ประสารถคุณค่าอันพิเศษให้แก่การศึกษาสังคมตามแบบมาร์กซิสต์นั้น คือ มันศึกษาสังคมมิใช่แต่เพียงตามที่เป็นอยู่ ณ ที่นี้และในบัดนี้ แต่มันศึกษาสังคม

ตามที่ได้เป็นมาแล้วในอดีต และตามที่มีนิกาลังกลีกลายมา อัน
เป็นผลของการขัดแย้งนานาประการที่มีอยู่ภายในสังคมนั้น

การศึกษาสังคมในลักษณะเช่นนี้ ย่อมอำนวยโอกาสอัน
แรกให้แก่มนุษย์ที่จะปรับการกระทำของเขาอย่างมีสำนึกให้เข้ากัน
ได้กับขบวนการที่กำลังเป็นอยู่ตามความจริงในเวลานั้น ซึ่งมาร์กซ
ได้กล่าวถึงว่าเป็นขบวนการ “ที่กำลังดำเนินอยู่ต่อหน้าต่อตาของ
เราเอง”

การศึกษาตามแบบมาร์กซิสต์จักอำนวยเครื่องนำทางให้
แก่มนุษย์ในการปฏิบัติกิจต่างๆ ซึ่งหลักการหรือทฤษฎีที่เป็น
นามธรรมใดๆ ไม่อาจจัดทำให้ได้ เพราะว่าตามความจริงหลัก
การหรือทฤษฎีเป็นนามธรรมนั้น แสดงถึงที่ทรรศน์อันคงที่
ของอดีต ●